

CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVAN'I

CİLD III
SÖZLÜK 2

Tercüman 1001 TEMEL ESER

TERCÜMAN GAZETESİ'nin
bir kültür hizmeti olarak
yayınladığı
"1001 TEMEL ESER"
Serisinin
159. Kitabı
"CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVANI" nın
III. Cildi (Sözlük)
KERVAN KİTAPÇILIK
BASIN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
Ofset Tesisleri'nde
dizilmiş ve basılmıştır.

Tercüman 1001 TEMEL ESER
159

CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVAN'I III

Sözlük

Hazırlayan:
Dr. Halil ERSOYLU

İSTANBUL
1981

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren, ona yön veren konularda "**Gerçek eserler**" elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış unutulmaya yüz tutmuş **-Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış-** binlerce cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü onları derleyip-toparlayacak ve günümüzün Türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde "**Köşetaşı**" vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız **"1000 Temel Eser"** serisi, Millî Etiğim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve **"Tercüman 1001 Temel Eser"** dizisini yayınlamaya karar verdik. **"1000 Temel Eser"** serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor. Millî değer ve mânâca her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiç bir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiç bir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gurur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

KEMAL ILICAK

Tercüman
Gazetesi Sahibi

lutf (a) : 1. iyi muamele, iyilik.
Uz I–13, Uz IX–41, LXXI–1, XCIII–5, C–7
2. güzellik, hoşluk.
LXXIV–3

lü'lü' (a) : inci.
Uz III–5, Uz VI–89, LXXV–1, LXXX–4, LXXXIV–9
lü'lü'–i lâlâ (f): parlak inci.
Uz VI–4, CXV–16, CLXXVI–1

M

mâ (a) : su.
Uz VI–16
mâ'–i ma'în (f): akar su.
Uz IV–91, Uz IV–122

ma'ânî (a) : mânâ'nın c. mânâlar.
Uz VI–7

ma'bed (a) : ibadet edilecek yer, tapınak.
XXXIV–1

mâ–cerâ (a) : cereyan eden, geçen, olup geçen şey, sergüzeşt.
Uz X–51, CCVI–7, CCIX–2, CLXXIV–2, CCLXXXVII–4

Mâçîn (a) : Çin ülkesinin güney bölgesine verilen bir ad (daima Çin kelimesiyle beraber kullanılır).
CCXLV–4

mağbûn (a) : şaşkın, şaşırmış.
Uz VIII–25

mağfûr (a) : Allah tarafından günahları affedilmiş olması için dua edilen (kimse).
Uz VI–82

mağlûb (a) : kendisine üstün gelinmiş, yenilmiş,

yenilen (kimse) .
CCXLVIII–I

mağrûr (a) : büyüklük taslayan, kibirli, övünen .
CCXIII–3

mâh (f) : 1. ay .
Uz I–5, Uz VI–14, LXVII–3, LXIX–2, LXXXVII–1
2. güzel kız .
LXXXV–2, CVI–6
mâh–ı tâbân (f): parlayıcı, parlak ay.
LXIII–1, CCXIX–5

mahabbet (a) : aşk, sevgi .
V–7, CXLIII–4, CCLXXVI–4, CCCXXIII–3, CCCXXV–3

mahabbet–nâme (f) : aşk mektubu .
CXLII–4, CCXXII–2

mahal (a) : yer .
LXX–5, CXCIII–7, CCIV–4, CCCXXXII–2

mâ–hasal (a) : hasıl olan, meydana gelen şey, netice .
CXV–20

mâ–hazar (a) : daha önceden hazır olan, hazır bulunan şey, hazır olarak her ne varsa .
XXXIX–9, XLV–5, LXXI–5, CCXIII–5

mahbûb (a) : muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen, sevgili .
Uz IX–11, Uz IX–31, Uz X–13, CCXLVIII–7

mahfûz (a) : hıfzolunmuş, saklanmış .
Uz VI–39

mâhiyyet (a) : bir şeyin aslı, esası, içyüzü .
Uz I–10, Uz I–14

mahlas (a) : halas olunacak, kurtulacak yer.
CCLXXXI–5

mâh–likâ (f) : ay yüzlü, güzel.
XLVI–3

mahlûk (a) : halk olunmuş, yaratılmış, yaratık.
Uz I–3, Uz I–8

mahmidet (a) : övme, methetme.
Mu 3

mahmil (a) : mahfe, deve üzerine konulan –iki kişinin bineği– sepet.
CLXVIII–3, CCCXXXIV–2

Mahmud (a) : has isim.
Mu 34

mahmûr (a) : 1. uyku basmış, ağırlaşmış göz, baygın göz, süzgün bakan göz.
LXVII–5, CVIII–5, CCC–2
2. sarhoşluktan veya uykudan sersem.
CCCIII–5

mâh–peyker (f) : yüzü ay gibi parlak, nurlu, güzel (olan).
CLXV–1

mahrem (a) : 1. (birisiyle) çok samimî, içli dışlı olan.
Uz IV–19, Uz V–21, Uz X–52, XLVII–5, CCXI–1
2. haram, şeriatın yasak ettiği şey.
Uz II–10
mahrem–i râz (f): kendisine sır verilmiş kimse
CCLXXXVIII–3

mâh–rû (f) : ay yüzlü, yüzü ay gibi olan, güzel.
CXV–20, CXX–6, CXXVIII–1, CLXXII–5, CCXVIII–6

mâh–ruh (f) : ay yanaklı

XXXIII–1

mahrûm (a) : bahtsız, nasipsiz.
Uz VI–83

mâh–rûy (f) : ay yüzlü.
Mu 32

mahsûs (a) : ayrı, müstakil, başlı başına.
Uz V–9, CCLIV–9

mahşer (a) : 1. haşrolunacak, toplanılacak yer; ölülerin dirilip ayağa kalkacakları yer ve zaman, kıyamet.
Uz I–15, Uz IV–10, Uz V–23, CLXX–4, CCLXXXI–3
2. çok kalabalık.
LXXV–7, CCXLV–3

mahv (a) : 1. yok olma, batma, bitme, ortadan kalkma.
LXXXI–5, CCC–4
2. yok etme, ortadan kaldırma; harabetme, perişan etme.
Uz XI–37

mahzen (a) : mal ve eşya koymaya mahsus kapalı yer, ambar.
Uz IV–111, XXVIII–5, XXIX–2, CCXCV–7

mahzûn (a) : hüzünlü, tasalı, kaygılı.
LXII–1, CLXXX–3, CCCXXXVIII–3, CCCXLI–3

mâ'il (a) : hevesli, istekli, düşkün.
Uz VI–21, CXXX–2, CCCXI–4, Mu 19

makâl (a) : söz, lâkırdı.
Uz I–7, Uz IV–27

makâm (a) : kıyam edilen, durulan, durulacak yer; durak.
Uz IV–78, Uz IV–81, Uz VI–10,

Uz X–41, CX–3

makar (a) : karar edilen, durulan yer, karargâh
CXV–19

makas (a) : makas.
CLII–4

makbûl (a) : kabul olunmuş, alınmış, alınan.
Uz III–16

makhûr (a) : 1. kahrolmuş, mağlup olmuş, yenilmiş.
2. Allah'ın gazabına uğramış.
Uz VI–82

maksad (a) : kasdolunan şey, istenilen şey.
Uz VI–77, CCCXXIX–4

maksûd (a) : kasdolunan, istenilen şey, istek.
Uz VI–32, LXXXIV–5, CLIV–1
CCC–3, Mu 8

makta' (a) : bir gazelin veya kasidenin son beyiti.
CLX–3

mâl (a) : bir kimsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey, var, varlık, servet.
Uz IV–32, Uz VII–31, XXIII–5,
LI–6

mâlihûlyâ (f) : karasevda.
LII–5

mâlik (a) : sahip, bir şeye sahip.
LXXXVIII–2

ma'mûr (a) : bayındır, şenlikli, harap olmayan.
Uz VII–74, VIII–2, XV–4,
XXXVIII–3, LXVII–6

ma'nâ (a) : 1. mânâ, anlam.
Uz IV–91, Uz XI–17, CXCV–1
2. iç, içyüz.
Uz IV–21
3. akla yakın sebep, mâkul sebep.

	CXXXVII–1
Mânâ (f)	: Mânî, ünlü Çinli nakkaşın adıdır. Behram Şâpûr zamanında İran'a gelip zerdüşt ve İsa dinleri halitası olan bâtıl mezhebini neşre başlamış olduğundan idam edilmiştir. "Erteng" ve "Erjeng" adlı eserleri ünlüdür. CCLII–4
mânend (f)	: benzer, eş . Uz VI–19, LXIX–3, CXVI–1, CCLXXXIV–4, CCLXXXVI–1
mâni' (a)	: engel CLIX–5, CCXL–3
Mansûr (a)	: Hallâc–ı Mansûr . CL–2
manzar (a)	: görünüş . CVII–2
mâr (f)	: yılan . XCVI–2, CVIII–7, CL–4, CLXVI–7, CCLXXXVII–1
maraz (a)	: hastalık . CLIII–3, CLIV–3, CLIX–4
mâ–sadak (a)	: tasdik edilen, olunan husus, uygun, tıpkı. CLXXIV–2
masâdır (a)	: "masdar" ın c. bir şeyin çıktığı yerler, kaynaklar, temeller. Uz IV–27
mâ–sivâ (a)	: 1. bir şeyden başka olan şeylerin hepsi; Allah'tan başka bütün varlıklar . Uz IV–23, Uz IV–36, Uz IV–76 2. dünya ile ilgili olan şeyler . Uz IV–8

ma'siyet (a) : asilik, itaatsizlik; isyan, günah.
Uz IV–22

mâşıta (a) : kadınlara tuvalet yapan kadın.
Uz VI–38

ma'şûk (a) : aşk ile sevilen, sevgili.
CLXXXII–7

matbah (a) : mutfak.
Uz VI–44, Uz VIII–6

mâtem (a) : hüzün, keder ve musibet zamanındaki ağlayış, yas; yaslı, kederli bulunma.
Uz VIII–28, Uz X–36, CXIII–8, CCXI–3

matla' (a) : 1. gazel veya kasidenin kafiyeli olan ilk beyiti.
Uz VI–71, CLX–1
2. doğacak yer.
Uz VII–1, CLX–4
matla'–ı garrâ (f): her iki mısrasında kafiye bulunan beyit.
Uz VI–25

matlab (a) : taleb olunan, meram, maksat, istek, istenilen şey. CCCXX–6

matlûb (a) : taleb edilen, istenilen, aranılan şey.
Uz XI–15, IX–3

mâü'l–ayın (a) : göz suyu, göz yaşı.
CCCXXXIII–5

mazhar (a) : nâil, olma, şereflenme.
Uz VII–2

ma'zûr (a) : özürlü, özürü olan.
LXIV–5, CCXIX–2

mecâl (a) : güç, kuvvet, tâkat.
XII–1, XII–7

mecâz (a) : gerçek mânâsıyla kullanılmayıp ilgi ve benzerliği olan diğer bir mânâ-

sı kullanılan, hakikat karşılığı .
CXXIV–5

mecâzi (a) : mecaza ait, mecazla ilgili olan
CXXIV–5

meclis (a) : oturulacak, toplanılacak yer
Uz IV–54, Uz VI–5, Uz VI–14, Uz VIII–32, Uz IX–13

mecmu' (a) : toplanmış şey, top, yığın .
Uz IX–40

mecmû'a (a) : toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi.
XCIII–4

mecnûn (a) : 1. çılgın, deli. 2. mec. fena halde aşık .
Uz VIII–27, XIV–2, LXII–5, LXXII–5, CXXIX–5

Mecnûn (a) : Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.
LXIX–4, LXXII–5

mecrûh (a) : yaralanmış
CLI–2, CLXX–5, CCLXXXIII–4, CCCXL–1

medâr (a) : dayanma noktası, vasıta, vesile.
Uz III–11

meded (a) : 1. yardım, imdat.
Uz VI–36, CXXXII–6, CCLII–7,
2.aman, eyvâh!
Müf 5

Medenî (a) : Arabistan'daki Medîne şehrine ait olan.
Uz IV–19

meder (a) : kuru çamur, kuru balçık; kerpiç.
CXV–16

medh (a) : övme, birinin iyi şeylerini söyleme.
Uz VII–34

medîd (a) : uzun, çok uzun süren.
Uz VI–64

Medîne (a) : Hicaz'da Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir.
Uz IV–80

mefhar (a) : övünmeye sebep olan, övünmeyi gerektiren.
Uz V–24, Uz VII–2

meftûn (a) : gönül vermiş, tutkun, vurgun.
LXXII–1, CXCIV–1, CCXXXVII–4, CCCXLI–2, Mu 39

meger (f) : meğer, oysa ki, halbuki.
Uz VI–50, Uz VI–67, XCIV–2, CXI–4, CXVI–13

meges (f) : sinek.
Uz VI–87, XC–2, CXXXV–6
CXXXVII–4, Müf 15

meh (f) : 1. ay.
Uz IV–115, Uz VII–20, Uz VII–32, Uz X–12
2. güzel kız veya kadın.
Uz XI–15, XCIII–3, CXXXIV–1
meh–i nev (f): yeni ay, hilâl.
Uz VI–13, Uz VI–28
meh–i tâbân (f): parlayıcı, parlak ay.
Uz IX–31

meh–likâ (f) : ay yüzlü, güzel.
Uz IX–31, CXXXIX–3, CXCVI–5

meh–rû (f) : ay yüzlü, güzel.
Uz VIII–19, III–5, LXXXIX–6, CXXIV–5, CCLXIII–1

meh–tâb (f) : ay ışığı.
CC–5

mekân (a) : 1. yer, mahal.

CLXI–19.
2. ev, oturulan yer.
CCXC–3

mekkâr (a) : hileci, düzenbaz.
Uz IX–20

Mekketu'llah (a) : Kâ'be.
Uz IX–2

Mekkî (a) : Mekke'ye ait, Mekke ile ilgili.
Uz IV–19

mekremet (a) : kerem, izzet, şeref.
Mu 1

mekteb (a) : mektep, okul.
CCCXX–2

mektûb (a) : 1. yazılı, yazılmış (şey).
Uz XI–17, CCXLVIII–3
2. mektup.
Uz VI–27

melâhat (a) : güzellik, yüz güzelliği.
CXIII–5, CCXIX–1, CCXL–2, CCLVIII–2

melâ'ik (a) : melek'in c. melekler.
LII–3

melâl–efzûn (f) : çok sıkıntılı, fazla sıkıntı veren.
Uz VIII–26

melâlet (a) : sıkılma, sıkıntı.
CLXIV–5

melâmet (a) : ayıplama, kınama; çıkışma, azarlama.
XXVIII–7, Mu 18

melcâ (a) : iltica edecek, sığınacak yer (aslı melce).
Uz IV–70, Uz VI–82, CXXXVI–1

melek (a) : Allah'ın, halleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar.

Uz IV–2, V–2, LXVII–1, LXX–1, CIV–5

melek–gonce–fem (f) : konca gibi küçük ağızlı melek (kadar güzel olan sevgili).
CCC–7

melek–hûy (f) : melek huylu.
LXV–11

melik (a) : padişah, hakan, hükümdar.
Uz IX–11

memât (a) : ölüm.
Uz IV–20, Uz VI–22

men' (a) : yasak etme, esirgeme, vermeme.
CXC–5, CCCXXXIX–4

menâzil (a) : menzil'in c. menziller, duraklar, konak yerleri.
CCI–1

menba' (a) : kaynak, pınar.
CXXXVII–6, CXLV–6, CLX–2

mensûb (a) : bir kimseye, bir şeye nisbeti olan, bir şeyle ilgisi bulunan.
Uz XI–16

•me'nûs (a) : ünsiyet olunmuş, alışılmış; alışık.
CXXXIV–1

menzil (a) : 1. konak.
Uz VI–84, Uz VI–90
2. oturulan yer, mesken, ev.
CCVII–7, CCLIX–3

menzil–geh (f) : menzil yeri, konak (aslında menzil, konak yeri demek olduğuna göre "geh" ekinin eklenmesi yanlış olmakla beraber Osmanlıcada eklenip kullanılmıştır.)
LXXVI–4

Meram (a) : Konya'da eskiden, güzelliği ile ünlü olan bir yer.

mest–âne (f) : sarhoşa yakışacak şekilde, sarhoşça, sarhoşçasına.
Uz III–13, XV–1, XLI–1, LXIII–5, LXXV–4

meşakkat (a) : zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
CCLXXVI–5

meş'ale–gerdân (f) : dönen, devreden, meşale.
Uz VII–45

meşâm (a) : burun, koku alacak yer.
Uz IV–83, Uz IV–101, Uz VII–11, LIX–6, CXC–6

meşgûl (a) : bir işle uğraşan, iş görmekte olan.
Uz IX–33, CCXCIX–3

meşhed (a) : bir adamın şehit olduğu veya bir şehidin gömüldüğü yer.
CCXLVI–7

meşhûr (a) : şöhretli, şöhret kazanmış, ün almış, ün salmış.
Uz V–5, Uz VII–70, LXVII–1, CXXVIII–1

meşşâta (a) : gelini süsleyen, gelin tuvaleti, kadın tuvaleti yapan kadın.
CCXCII–3

metâ' (a) : satılacakmal, eşya.
Uz IV–113, XXXV–3, CLXXV–6, CXCVIII–6

metn (a) : bir yazıyı şekil ve noktalama hususiyetleriyle birlikte meydana getiren kelimelerin topu.
CLXXXIII–13, CCXLIX–1, CCCXXVIII–6, CCCXXXIX–7

me'vâ (a) : yurt, mesken, yer, makam, sığınacak yer.
Uz IV–70, LXVI–5

mevc (a) : dalga.
Uz IV–12, Uz IV–14, , Uz VII–48

mevcûd (a) : var olan , bulunan .
CLIX–6

mevîz (a) : muz (aslı mevz).
Uz IX–28

Mevlâ (a) : Allah.
CCLII–2

mevt (a) : ölüm.
Uz IV–20

mevvâc (a) : çok dalgalanan, pek dalgalı .
CCL–4

mevzûn (a) : biçimli, yakışıklı, güzel, uygun, düzgün .
XIV–4, CLXXX–5, CXCIV–3

mey (f) : şarap .
Uz IX–29, I–5, XXVIII–6, XXX–4, LVI–5
mey–i nâb (f): halis şarap .
CCLIV–1

meydân (a) : 1. geniş, açık, düz yer, alan .
Uz VII–19, Uz VII–71, XCII–6
2. yarışma veya karşılaşma yeri .
CXXXVIII–8, CLXXXIII–3

mey–gûn (f) : şarap renginde olan, kırmızıya çalan .
Uz IX–9, LX–4, LXIII–6,
LXVI–4

mey–hâne (f) : şarap, içki içilen ve satılan yer .
LIX–3, LXX–2, CVII–5,
CCXII–2, CCCXXIX–2

mey–kede (f) : meyhane .
CCXI–6, Müf 16

meyl (a) : 1. sevme, tutulma .
XLVIII–2, LXVI–4, CCXXIX–2
2. eğilme, eğiklik .

	CCCXLII –2, CCCXLIII –2
meyve (f)	: meyve, yemiş .
	Uz VII–50, Uz IX–28, XXXIX–2, CXXIII–3, CXLVII–6
mezâr (a)	: 1. kabir, ölünün gömüldüğü yer.
	Uz IV–129, CLXXXIV–7, CCXXI–2, CCXXXI–5, CCLXXXVI–8
	2. ziyaret yeri .
	Uz IV–129
mezheb (a)	: gidilen, tutulan yol .
	CCCXX–5
mezîd (a)	: artmış, arttırılmış, çoğaltılmış .
	Uz VII–73
mezkûr (a)	: zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış .
	Uz II–13
mezra' (a)*	: ziraat olunacak, ekilecek tarla, yer .
	Uz VII–37, CCLIX–2, CCXCV–9
mı	: soru edatı .
	Uz IV–16, Uz IV–31, Uz VI–15, Uz VI–62, Uz VII–59
mıkleb (a)	: kitap cildinin kulağı .
	CCCXX–3
mısbâh (a)	: kandil, çıra, meşale .
	XXVIII–4
mısr (a)	: şehir, ülke .
	LV–2, CLII–2, CXC–3 CCXIX–1, CCXXIX–5
Mısr, Mısır (a)	: Mısır .
	Uz IV–80, CXXVII–3, CCVII–3, CCLII–7
mısra' (a)	: manzum bir parçayı meydana getiren satırlardan her biri .
	CLIII–4, CLX–1
Mısrî (a)	: Mısır ülkesi ile ilgili .

	Uz IX –20, Uz IX –25
mıstar (a)	: satırları doğru gösterebilmek için gerekli çizgileri çizmeye yarayan âlet. XX–5, LXXXVIII–4, CIV–3, CLXXVII–3
mi	: soru edatı. Uz IV–9, Uz X–7, XXI–4, LIX–6, LXVII–1
micmer, micmere (a)	: buhurdan, içinde tütsü yakılan kap. Uz VI–13, XX–1, CXI–4, CXLIV–3, CLV–5
midâd (a)	: yazı mürekkebi; yazı yazmaya mahsus siyah veya renkli sulu madde. XXXV–2
midhat (a)	: methetme, övme. XCV–2
miftâh (a)	: anahtar. Uz IV–111, XXVIII–5, CL–8
mīh (f)	: çivi, mıh. CCCXXX–2
mihen (a)	: mihnet'in c. eziyetler, meşakkatler, sıkıntılar. CCCXXXVIII–7
mihmân (f)	: misafir, konuk. XLV–5, LXXXIX–4, CXIX–1, CXXXII–1, CXXXIII–6
mihnet (a)	: 1. gam, keder, sıkıntı, dert. III–3, XLVII–5, CIV–4 2. zahmet, eziyet. Uz VIII–2, XI–6 3. belâ, musibet. Uz VIII–2
mihr (f)	: 1. güneş. Uz I–5, XCVIII–1, CIX–3, CX–8,

CXX–2
2. sevgi, muhabbet.
XCVIII–1
mihr–i cihân–ârâ (f): cihanı süsleyen güneş.
CXVI–1
mihr–i dirahşân (f): parlak, parlayan güneş.
Uz VII–20
mihr ü mâh, mihr ü meh (f): güneş ile ay.
XLIII–2, CLXII–1, CLXXXIX–1, CCX–8, CCLXXV–1

mihrâb (a) : 1. mescit, cami veya namazgâhın kıble yönündeki cephesinin iç tarafında yapılan oyuk ki, imam onun önünde namaz kılar.
XIX–3, XX–4, XXXI–4, XXXIV–1, CXXIV–1
2. mec. sevgilinin kaşları.
XIX–3
3. mec. ümit bağlanan yer.
CLXXXVI–5

mikrâz (a) : kesecek âlet, makas.
CLIII–2

millet (a) : bir dinde veya mezhepte bulunanların topu.
Uz VI–97, Uz VII–3

mîm (a) : Osmanlı alfabesinin yirmi yedinci harfi olup, ebced hesabında kırk sayısının karşılığıdır.
Uz IV–91, CCXXIII–2

mi'mâr (a) : inşaat plânlarını yapan ve bunların kurulmasına bakan sanatkâr.
Uz VII–74

minber (a) : camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.
Uz IV–56

minnet (a) : 1. şükür, teşekkür etme.
Uz IX–14, LIII–7, CXCIII–4
2. bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu görme.
LXXII–2, CLXXXI–1

mi'râc (a) : göğe çıkma.
Uz IV–34, Uz IV–63, Uz VI–89
Uz IX–32, CCLXXIII–3

Mi'râc (a) : göğe çıkma (burada Hz. Muhammed'in göğe çıkışı kastediliyor).
CCL–3

mir'ât (a) : ayna.
Uz IV–124, Uz X–55, CCLII–4, CCXCII–3

Mirrîh (a) : Merih (kelimenin aslı Mirrîh olduğu halde, Merîh şekli yaygındır), Mars.
Uz I–12, Uz VI–9

misâl (a) : 1. örnek, nümûne.
Uz IV–29, LII–2, Müf 14
2. benzer, andırır.
Uz IV–90, Uz IV–96, Uz VII–49, CLV–3

miskîn (a) : 1. aciz, zavallı, elinden bir şey gelmeyen.
Uz VI–69, LVIII–5, LXXIV–2
LXXXV–5, CLXIII–1
2. miskli.
C–7

misl (a) : benzer, eş.
CXVI–1

miyâh (a) : mâ'ın c. sular.
Uz IV–122

miyân (f)	: 1. bel, kemer yeri. XXXV–2, LXXXIX–5, XCIV–1, XCIV–4, XCIX–9 2. ara, aralık. CLXXXIII–11
mizâc (a)	: huy, tabiat, karakter. XXVI–1, CCVII–8
mîzân (a)	: terazi, ölçü âleti, tartı; ölçek. LXXXVIII–7, CCXXIX–6
mû (f)	: 1. kıl. LXXXIX–3 2. kıl kadar, pek az CCXC–5
mu'abbir (a)	: rüya tâbir eden, görülen rüyalardan mânâ çıkaran (adam). CLXXVIII–4
mu'allâ (a)	: yüce, yüksek. Uz VI–1
mu'allak (a)	: havada, boşta duran (bir yere dayanmadan) CCXII–1
mu'allem (a)	: talim görmüş, talimli. CXIII–3
mu'allim (a)	: talim eden, öğreten, öğretmen, hoca. Uz IV–84
mu'ammâ (a)	: usûlüne göre tertibolunmuş bulunan ve çok defa ismine delâlet eden bilmece. Uz VI–86
mu'anber (a)	: amberleşmiş, güzel kokan, güzel kokulu. XX–2, CLXXXVI–4, CCX–5
mu'attar (a)	: ıtırlı, güzel kokulu. Uz V–15, Uz IX–23, XX–1, CCCXXXVIII–5
mu'ayyen (a)	: tayin edilmiş, belli, belirli. Uz III–9, CCVII–7

mûcib (a) : 1. icabeden, lâzım gelen, gereken, gerektiren.
Uz VII–62
2. sebep, vesile.
CXIV–2
mucîbe's– sâ'ilîn (a): bir şey dileyenlerin (dilencilerin) isteğine icabet eden, kabul eden.
CXXXII–6

mu'ciz (a) : acze düşüren, bir şey yapmada başkalarını geri bırakan.
Uz IV–94, Uz VI–92, XXXI–3, CLV–4, CCCXXII–3

muğaylân (f) : deve dikeni.
Uz IV–96, LIV–2, CCXXXVI–4

muğtenim (a) : ganimet olarak alan, ganimet bilen.
Uz IV–104

muhakkak (a) : tahkik olunmuş, hakikati, gerçekliği, doğruluğu belli olmuş; doğru.
CLXXIII–1

muhâl (a) : mümkün olmayan, olamayan, imkânsız. XII–3

Muhammed (a) : 1. bir çok defalar hamdü senâ olunmuş, tekrar tekrar övülmüş mânâsına gelen bu kelime, Peygamberimizin adıdır. (Kendisinden önce bu adı almış kimse yoktur.)
Uz IV–1, Uz IV–129, Uz VI–85, XXXIV–5
2. has isim.
Mu 4

muharrem (a) : kamer takviminin birinci ayı, aşure ayı (Müslümanlıktan önce bu ayda savaş haram olduğu için muharrem adı verilmiştir. Bu ayın ilk on gü-

nünde Kerbelâ vakasının yıldönümü olarak matem yapılır ve onuncu günü de aşurepişirilir.)
CXIII–4

muhaşşâ (a) : tahşiye olunmuş, not konulmuş, açıklamalı.
CXLVI–2

muhayyer (a) : seçmeli, beğenmeye bağlı, beğenmece.CV–5

muhibb (a) : seven, sevgi besleyen, dost.
CCXLVIII–7

muhît (a) : 1. büyük deniz, okyanus.
CIV–7, CLXXIV–2, CCXI–2
2. ihata eden, etrafını çeviren, kuşatan.
Uz IV–82

muhkem (a) : tahkim edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, kuvvetli, berk.
Uz V–21, CXVIII–2, CXXXIV–5, CXXXVI–4, CXLIII–4

Muhsin (a) : has isim.
Mu 20

muhtâc (a) : ihtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen.
CCL–1

muhtâr (a) : aklı, iradesi tam, yerinde olan, istediği gibi hareket edebilen.
Uz V–12

muhtasar (a) : kısaltılmış, kısa.
Uz IV–116, LXXXIX–2, CXI–6, CCXLVI–3, CCLXIV–8

muhterem (a) : ihtiram olunmuş, saygıdeğer.
Uz V–18

mu'în (a) : yardımcı.

	Uz III–7, Uz IV–45
mukâbil (a)	: 1. bir şeye karşı, bir şeye karşılık yapılan, karşılık.
	CCI–1, CCLXXXIII–1, Müf 17
	2. karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan.
	CV–1, CCXLVI–6
mukadder (a)	: yazılı, alında yazılı.
	CCLXXIII–3
mukayyed (a)	: 1. kayıtlı, bağlı, bağlanmış.
	XXXIV–3
	2. bir işe önem verip dikkat eden.
	XXXIV–4
mukîm (a)	: ikâmet eden, oturan.
	X–4, CXXXIV–4, CLXXI–4, CLXXXI–2,
mukrî (a)	: (Kur'ân) okuyan.
	Uz VI–71
muktebes (a)	: iktibas edilmiş, faydalanmak üzere aynen alınmış, aktarılmış.
	CXXXV–3
mûnis (a)	: alışılan, yadırganmaz, alışılmış.
	XVI–5
muntazır (a)	: gözleyen, bekleyen.
	CXCIX–3
mûr (f)	: karınca.
	Uz III–14, Uz VII–32, Uz VII–36, LXVII–4, CIX–2
murâd (a)	: 1. arzu, istek, dilek.
	Uz VII–21, Uz VIII–25
	2. meram, maksat.
	Uz VII–21, CCL–4
murtâz (a)	: perhiz yapan.
	CLIII–7
Mûsâ (a)	: Sina yarımadasında Eymen vadisin-

de Tûr dağında Allah'ın lutfuna mazhar olarak kavmine "Evâmir-i Aşere" (On Emir) adı altında ahlâk ve prensip kaidelerini bildiren peygamber. (Mısır'da firavunların İsrail oğullarına zulmettikleri sırada dünyaya gelmiş ve ölümden kurtulması için bir sepet içinde Nil nehrine atılmış, kurtarılıp büyüdükten sonra Firavun'a asasını (asâ-yı Musâ'yı) yılan şekline sokmak mucizesini göstermiş ve bu suretle kavmini Mısır'dan dışarı çıkarmak müsaadesini almıştır. Kızıldeniz kıyısına gelince asasıyla denizi yararak kavmini geçirmiş ve arkadan gelen Firavun ve adamları, tekrar birleşen su içinde kalmıştır.)
Uz VI-17, CCLII-7, CCCXXII-2

musaffâ (a) : tasfiye edilmiş, süzülmüş, yabancı maddelerden ayrılmış.
CXXXVIII-1

musallâ (a) : cami civarında cenaze namazı kılınan yer.
Uz VI-61

mushaf (a) : sahife haline getirilmiş şey, kitap.
XXXII-5, LXXV-2, XCVII-5, CX-6, CXXXVI-1

Mushaf (a) : Kur'ân.
CXLVII-2

musîbet (a) : felâket, ansızın gelen bela, sıkıntı .
Uz IV–20

Mustafâ (a) : 1. Hz. Muhammed'in adlarındandır.
2. seçilmiş.
Uz IV–28, Uz X–57

mustatâb (a) : iyi, güzel .
LV–3

mutabbak (a) : kapak gibi kapanmış .
Uz VI–74

mu'tâd (a) : itiyat edilmiş, âdet olunmuş, alışılmış.
XXXVIII–4

mutallâ (a) : yaldızlanmış, yaldızlı .
Uz VI–3, Uz VI–91

mutarassıd (a) : tarassut eden, gözleyen .
Uz VI 24

mutavvel (a) : tatvil edilmiş, uzatılmış, tafsil edilmiş
Uz IV–116, LXXXIX–2, CXI–6, CCXLVI–3, CCLXIV–8

mu'tekif (a) : bir ibadethâneye çekilip namaz, niyaz ve ibadetle meşgul olan .
CCLXXXIV–3

mutî' (a) : itaat eden, boyun eğen .
Uz V–13, Uz V–20, CXCI–8

mutlak (a) : tek, yalnız .
Uz VI–93

mutrib (a) : çalgı çalan, çalgıcı .
CLXVII–3, CCLXXVIII–4

muttasıl (a) : aralıksız, hiç durmadan, biteviye .
Uz IV–56

mûy (f) : kıl .

XCIV–4, CXX–6, CLXXXVII–2

mûze (f) : çizme.
CCCXX–7

müberrâ (a) : temize çıkmış, aklanmış.
Uz VI–72

mübtelâ (a) : tutkun, tutulmuş.
Uz X–1, XVI–1, CXXXIX–1, CXCVI–2, Mu 33

mücâvir (a) : komşu.
CCXCV–3

mücell â (a) : cilalı, parlatılmış, parlak.
Uz VI–80, I–4, CCLXXXIII–1

mücerreb (a) : tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış.
CXXIII–6

mücevher (a) : cevher ile süslenmiş, elmaslı.
Uz IV–65, Uz VI–88

mücrim (a) : cürüm işlemiş, suçlu.
Uz II–17, Uz III–11

Müdâm (a) : 1. sürekli süren, devam eden.
Uz IV–7, Uz IV–126, Uz VI–40, Uz VIII–9
2. şarap.
CCLV–7, Müf 12

müdârâ (f) : yüze gülme, dost gibi görünme.
Uz VI–60

müdâvâ (a) : deva arama, hastaya bakıp ilâç verme.
Uz VI–35, Uz VI–67, CCXXI–5

müdde'î (a) : 1. iddia eden, haksız yere bir şeyisteyen veya esassız bir hak ve selâhiyet dâvâsında bulunan.
LXXVII–7, CXIV–7, CCLXX–4
2. dâvâ eden, dâvâcı.
XLVII–3

müddet (a) : 1. muayyen vakit.
Uz I–6
2. zaman, vakit.
Uz VI–64

müdgam (a) : karışmış, karışık.
CXIII–7

mü'ebbed (a) : ebede kadar süren, sonsuz.
Mu 3

mü'ezzin (a) : ezan okuyan.
Uz VI–61

mühekkâ (a) : üzeri kazınmış.
Uz VI–89.

müheyyâ (a) : hazır, hazırlanmış.
CCLXXII–4

mühr (f) : mühür; imza.
Uz VI–79
–urmak*.
CXCI–8

müje (f) : kirpik.
XCII–2, XCV–6, CII–6,
CVIII–7, CLVII–6

müjgân (f) : müje'nin c. kirpikler.
Uz VII–28, CXV–10, CXCII–6

mükâfat (a) : bir hizmet ve iyiliğe karşı edilen iyilik.
LXXXII–5

mükerrer (a) : tekrarlı, tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
XX–3, XXXIX–4, CX–9

mül (f) : şarap.
Uz VIII–32, Uz IX-31, CC–1,
CCLIII–5, CCLV–7

mülhem (a) : ilham edilmiş, (birinin) içine doğmuş.
Uz II–16

mülk (a) : bir devlet ve hükümdarın idaresinde bulunan memleket, ülke.
Uz VI–39, Uz VII–2, Uz VII–70, Uz VIII–3, Uz VIII–7

mülket (a) : ülke
XLIV–4, LXXXVI–3, CLXXXIII–8,
mülket–i Osmân (f): Osmanlı ülkesi
Uz VIII–11, Uz IX–2

mültemes (a) : iltimaslı, kayırılan.
CXXXV–5, CCXVII–4

mülûk (a) : melik'in, c. hükümdarlar.
Uz VIII–3

mü'min (a) : iman etmiş, İslâm dinine inanmış, İslâm. Müslüman.
CCLXIII–2

mümkin (a) : mümkün, olabilir, olabilen.
Uz IV–117, CCXXIV–1, CCXXVI–1, CCLXX–3, CCXCV–12

mümkinât (a) :mümkin'in c. olabilen, olabilir şeyler.
Uz IV–30

münakka (a) : hıfzedici, koruyucu.
Uz VI–57

münevver (a) : nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış, ışıklı.
Uz V–10, Uz X–56, CLXIV–2, CCLXXIII–1

münhezim (a) : hezimete uğrayan, bozguna uğrayan, uğramış, bozgun.
Uz V–11

münîr (a) : nurlandıran, ışık veren, parlak.
Uz IV–98, CCLII–1

münkalib (a) : inkılap eden, dönen, dönmüş, değişen, bir şekle, kılığa girmiş,giren.

Uz IV–93

müntehâ (a) : 1. nihayet bulmuş; bir şeyin varabildiği en uzak yer, son derece, son kerte.
XVI–16, XLVIII–6, CI–5, CXCV–3
2. son, nihayet, uç.
CCCXVII–2
3. Sidretü'l–Müntehâ (yedinci kat gökte bir makam) için de telmih yapılmıştır.
XLVIII–6

müntehâ–bâlâ (f) : son derece yüksek.
CXXIX–6

münzel (a) : inzal olunmuş, aşağı indirilmiş, gökten indirilmiş.
CCXLIX–6

mürde (f) : ölü, ölmüş.
Uz XI–9, Uz XI–39, XXXI–3, XLIX–1, LVII–1

mürebbâ (a) : terbiye olunmuş, terbiye görmüş.
Uz VI–44

müreffe' (a) : yükseltilmiş, yüceltilmiş.
Uz VI–34

müreffeh (a) : refâha, rahata, bolluğa kavuşturulmuş.
Uz VI–96

mürekkeb (a) : terkip edilmiş, iki veya daha çok şeylerin karışmasından meydana gelen.
Uz IX–26

mürevveh (a) : rayihalandırılmış, kokulandırılmış (güzel).
Uz VI–34

mürg (f) : kuş.

Uz VII–29, XXXVI–5, XXXVIII–1
CCLXXXV–2, CCXCVI–3
mürg-i dil (f): gönül kuşu.
CCLXXVIII–2, CCCXXXV–6
mürg-i hoş-elhân (f): bülbül.
CXXXIII–9, CXXXVIII–2

mürgân (f) : mürg'ün c. kuşlar.
Uz VI–87, CXIV–2

mürg–zâr (f) : kuş yatağı.
CCIX–1

mürg–zâr (f) : ağlayan, inleyen bülbül.
CCIX–1

mürselîn (a) : mürsel'in c. peygamberler.
Uz IV–38

mürşıd (a) : doğru yolu gösteren, kılavuz.
Uz X–57

mürtecâ (a) : umulmuş, ümit edilmiş.
LXXIII–5

mürtesem (a) : resmolunmuş, resimlenmiş.
Uz V–9

mürüvvet (a) : 1. insaniyet, mertlik, yiğitlik.
2. cömertlik, iyilikseverlik.
Uz VII–19

müsâferet (a) : misafirlik, konukluk.
Mu 16

müsâfir (a) : misafir, konuk.
CCXCV–3

müsellem (a) : 1. teslim edilmiş, verilmiş.
CXIII–5, CLXXXIII–8
2. doğruluğu, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş olan.
Uz IV–16

Müselmân (f) : Müslüman, İslâm.
CXXVI–3, Mu 12

müsemmâ (a) : adlanmış, adlı.

Uz VI–85

Müslim (a) : İslâm dininde olan.
Uz VI–60

Müslimîn (a) : Müslim'in c. Müslümanlar.
CCLVII–4

müstahak (a) : hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.
CLXXIV–5

müstecâb (a) : kabul olunmuş (dileği).
IV–6

müstedâm (a) : devamlı, sürekli.
LXIX–7

müstemend (f) : mahzun, kederli; biçare, zavallı.
CCLXXIV–5

müşebbek (a) : ağ ve kafes gibi örülmüş olan.
CXII–3, CXXXVII–2, CCXXVII–6

müşerref (a) : şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, şerefli.
CCCXXXV–6

müşevveş (a) : karışık, düzensiz, karmakarışık
CXIII–7

müşg (f) : misk.
Uz IX–23, Uz IX–27, II–6, XX–7, XXVI–5

müşg–âgîn (f) : misk dolu, misk doldurulmuş.
CCXLIII–1

müşg–âlûde (f) : miske bulanmış.
LV–1

müşg–bû (f) : mis kokulu.
CVII–4, CXXI–2, CCLXII–1, CCLXXII–7

müşg–efşân (f) : müşk, misk saçıcı, misk saçan.
Uz IX–15, CCCXXV–4

müşg–feşân (f) : misk saçan.
XLIV–1, CCCXXXIII–2

müşgîn (f) : 1. miskli, misk kokulu .
XLVIII–5, LXXV–6
2. siyah, kapkara şey .
Uz VI–7, XXXV–2, LXXV–6,
XCI–4, CCXXXVI–2

müş'ir (a) : haber, veren, bildiren .
CCCXXII–3

müşkil (a) : 1. güç, zor, çetin .
LXXV–7, CI–1, CXXIII–1
2. güçlük, zorluk, çetinlik, engel .
Uz VI–60, CCXIV–3

müşrik (a) : Allah'a şerik, ortak koşan .
Uz IX–42

müştebih (a) : şüphelenen, şüpheci .
CCLXXXII–5

müşterî (a) : satın alan, alıcı.
Uz VII–55, CLXXXVII–4

mütâla'a (a) : 1. tetkik, inceleme .
CLXI–2, CCVII–9
2. okuma .
CCVII–9

müttehem (a) : kabahatli, suçlu .
Uz V–27

mütûn (a) : metn'in c. metinler.
CCCXXI–4

müyesser (a) : kolayı bulunup yapılan; kolay gelen, kolaylıkla olan .
Uz VI–66, CCXLVI–4,
CCLXXIII–2

müzerkeş (a) : altın sırmalı, altın sırma ile işlenmiş .
Uz VI–3

müzil (a) : izâle eden, yok eden, gideren .
CXXIII–3

müzeyyen (a) : süslü, süslenmiş .
CCXCVII–7

N

nâ – (f) : başa gelerek kelimeyi menfileştiren bir edat.
Uz VIII–15, LXX–5, CXXVI–3, Mu 12

nâb (f) : halis, saf, arı
LXXV–1, CCXXVII–3

nâ–bînâ (f) : a'mâ, gözü görmez, anadan doğma kör.
CXXIX–4

nâ–çâr (f) : çaresiz, mecbur, ister istemez.
XXX–5, CCLXXXV–7, CCCX–2

nâfe (f) : 1. misk âhûsu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku.
XLI–6, CXX–3, CL–5, CCX–6, CCXXX–2
2. mec. güzelin, sevgilinin saçı.
XLI–6, CL–5

nâfi' (a) : menfaatli, faydalı, kârlı.
CLIX–4

nâ–gâh (f) : ansızın, birdenbire.
Uz X–26, CCLXXIV–3

nâ–geh (f) : ansızın.
CI–2, CV–4, CXV–1, CXXX–7, CXLIX–2

nâ–gehâni (f) : ansızın, birdenbire.
CLXI–1

nağam (a) : nağme'nin c. âhenkler, ezgiler, güzel sesler.
Uz V–7

nağme (a) : âhenk, ezgi, güzel ses.
Uz IX–15, CXVI–13, CCLXXXVIII–4

nâ-hak (f)	: 1. haksız. CLIX-7, CLXXVII-7 2. beyhude, boş. CLIX-7
nahcîr (f)	: av. Uz IV-100, CII-3, CCXXVIII-4
nahîf (a)	: zayıf, arık. CLXXXVIII-4
nahl (a)	: hurma ağacı. XXXIX-5
nahl-bend (f)	: balmumundan taklit süs ağacı yapan kimse, balmumcu. Uz IV-24
nahs (a)	: uğursuz şey. CCCXLVI-3
naîm (a)	: 1. bollukta yaşayış. Uz X-6, UZ X-15 2. cennetin bir kısmı. Uz IX-5
nakd (a)	: (paradan ibaret olan) mal ve servet CLXVII-2, CLXXXIV-9 nakd-i cân (f): en kıymetli şey. Uz IV-113, LXV-10, CLXXXVIII-5, CCCXXX-3
nakl (a)	: anlatma, söyleme. Uz IV-60
nakş (a)	: 1. resim. Uz IV-38, Uz IV-106, XXXIII-2, CCLII-4 2. sırma veya ipekle işleme. XXXV-2
nâlân (f)	: inleyen, inleyici. Uz XI-22, XV-6, XXIV-4, CXXXIX-6, CCXXXVII-4

nâle (f) : inleme, inilti.
XIX-1, XXXVI-2, CXIV-1, CXXXII-5, CLI-7

na'leyn (a) : bir çift ayakkabı.
Uz VI-91

nâliş (f) : inleyiş, inilti, inleme.
Uz VI-25, Uz VI-56, XIX-1, CXVI-13

nâm (f) : 1. isim, ad.
Uz IV-73, Uz V-4, Uz VII-73, CXIV-7
2. ün, lakab.
Uz VII-1, LXXVII-7
nâm ü neng (f): ad ve ün.
CXIV-7

namâz (f) : namaz, İslâm dininde günde beş defa yapılan ibadet.
CXXIV-1, CLXXXII-3

nâme (f) : 1. kitap, mecmua.
Uz VII-33, Uz VII-57, CCXLV-3
2. mektup, aşk mektubu.
LXXXII-2, CCXXII-10

nâ-mihr-bân (f) : muhabbetsiz, sevgisiz, vefasız.
CXCI-9, CC-5, CCXX-5

nân (f) : ekmek.
Uz IV-115, Uz VII-39, XLIX-4, CCX-8

nâr (a) : ateş, od.
Uz X-54, XXXIV-5, LVII-5, XCIII-2, XCVI-1
nâr-ı cahîm (f): cehennem ateşi.
Uz X-6, CCXXIII-4

nâr (f) : nar
Uz IX-6, XCVI-1, CCLXXX-4,

CCXCVIII–2

nârencât (a) : (aslı nîrencât; nîrenc'in c.)büyüler, tılsımlar.
CXXIII–6

nârencî (f) : turuncu, turunç renginde.
Müf 13

nârvend (f) : karaağaç cinsinden bir ağaç.
CLXXVI–3

nâs (a) : ins'in c. insanlar, halk, herkes.
CXXXVI–1

nasârâ (a) : nasrânî'nin c. Hristiyanlar.
Uz IV–102

nasb (a) : dikme, saplama.
Uz IV–1

Nâsır (a) : has isim.
Mu 40

nasîb (a) : 1. pay, hisse.
X–3, CXVI–11, CLXXIV–5, CXCIX–3, CCXXV–4
2. Allah'ın kısmet ettiği şey, kısmet, alın yazısı, kader.
Uz IV–51, Uz IV–63, CLXXIII–5, CLXXXI–5

nasîhat (a) : öğüt.
CLXIII–3

nasîr (a) : nusret eden, yardımcı.
Uz IV–102

Nasr (a) : has isim.
Mu 18

nass (a) : sarihlik, açıklık, katilik.
Uz VII–15, XXXVIII–5, CLII–1

nass–ı katı' (f): mânâsı sarih, açık olan Kur'an âyetlerinden delîl olarak gösterilen âyet.
CCCXI–3

Nasûh (a)	: has isim.
	Mu 38
nat' (a)	: sofra bezi.
	Uz VI–17, Uz VI–76, Uz VII–71,
	XXXIII–1, CCL–7
	nat'–ı zemîn (f): yeryüzü.
	Uz X–38
na't (a)	: 1. bir şeyi medhederek anlatma, vasıflandırma 2. Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiirler.
	Uz V–8
nâtıka (a)	: düşünüp söyleme hassası, kuvveti.
	Uz VI–73
nâ–tüvân (f)	: zayıf, kuvvetsiz.
	CXCI–6
nâr–dân (f)	: oluk
	CLXI–4, CLXXXIII–5,
	CLXXXVII–3
nâvek (f)	: ok.
	CXV–10
nâz (f)	: kendini beğendirmek için takınılan yapmacık, cilve, işve.
	Uz VI–26, Uz X–6, Uz X–15, I–6,
	V–7
nazar (a)	: 1. göz atma, bakma, bakış.
	Uz IV–95, LXXIX–6, LXXXV–2,
	XCIX–2, CLXXVII–2
	2. iltifat, teveccüh.
	LXIV–3, LXXI–3, CCXII–4
	3. nazaran, göre.
	LXXIX–3
nâzenîn (f)	: cilveli, oynak 2. çok nazlı yetiştirilmiş.
	Uz IX–7
nâzil (a)	: yukarıdan aşağı inen, inici.

Mu 8

nazîr (a) : benzer, eş.
Uz IV–95, LI–3, CXV–17, CLXIII–3, Müf 7

nazm (a) : 1. vezinli, kafiyeli söz.
Uz IV–43, CCXXI–5
2. sıra, tertip.
Uz VI–41, LIV–6, LXXIV–1

nâzük (f) : güzel, zarif.
LXIV–1

nâzüklik : incelik, dikkat, narinlik.
CXCII–6

nâzük–mizâc (f) : nazik tabiatlı
XXVI–7

ne : 1. nasıl, ne şekilde.
Uz II–1, Uz VI–51, L–2, CIII–1, CCLV–1
2. soru sormak için kullanılır, ne
XLII–2
3. şaşkınlık ve bolluk gösterir.
XI–2, LII–5
–den.
Uz VII–49, LIV–1, LIX–1, CCXXXII–9
denlü.
CXX–2, CXLII–2, CCXXII–4, CCCX–1
gam.
V–1, XXI–7, XLVI–5, LXXIV–5, CLXVI–3
gerek.
CXCVI–2, CCCXXII–2
hâcet.
XIX–1, XIX–5, XXXVI–4, CLXVI–3, CCXCII–3

kim.
LXVIII–1, CCLXIV–2.
lâzım.
CLXVI–5
resme.
CIV–6, CCXXXI–7
tan
Uz VIII–6, CCXXXIII–2
var.
LXIX–2, CCCXXXI–4
–ye.
XXIII–1, CI–6

ne : iki şeyden her birini red ve inkâr edatıdır, hiç biri, ne bu ne öteki.
CLIII–6

ne'am (a) : evet, pek güzel, hay hay.
V–5

nebât (a) : topraktan biten, çıkan her türlü şey, bitki.
Uz VI–22, XXIII–4, CCLV–3

nebî (a) : peygamber.
Uz V–9

necât (a) : kurtulma, kurtuluş, selâmet.
Uz IV–18, Uz IV–80, Uz VI–66, Uz VII–46, Uz X–52

necm (a) : yıldız.
Uz VI–43, Uz VII–61

Necm (a) : has isim.
Mu 24

nedem (a) : pişman olma, pişmanlık.
Uz X–35, LXXXVI–1, CXIII–1

nef' (a) : menfaat, fayda, kâr, çıkar.
CXI–1

nefes (a) : 1. soluk alacak kadarg eçen zaman, an.

Uz X -40, I-7, V-3, XXX-1, CCCXV-4
2. üfürülen hava, soluk .
XL-1, CLXXI-1

nefha (a) : üfürme .
LV-3

nefrîn (f) : 1. ilenç, beddua, 2. lânet okuma, sövüp sayma .
XXII-4

nehâr (a) : gündüz .
Uz IV-71

nehr (a) : ırmak .
Uz VI-93, Uz VII-14, CCLIV-8

nem (f) : hafif ıslaklık, az yaşlık .
Uz V-26, Uz VII-68, CXIII-9, CXVIII-1, CXLIII-3

nemed (f) : keçe, kebe .
CCC-5

neek (?f) : 1. tuz .
Uz VII-39, CCCXXI-3
2. bağlılık .
CCCXXI-3

nem-nâk (f) : nemli, yaş .
LXXXI-5, XCV-6

neng (f) : şöhret, ün .
CXIV-7

nerenc (f) : (aslı nârenc) turunç, portakal .
Uz IX-6

nergis (f) : 1. nergisgillerden, çiçekleri ayrı veya bir köksap üzerinde şemsiye durumunda bulunan ve beyaz, sarı çeşitleri ile olan bir süs bitkisi .
LXVII-5, CXV-15, CXXIX-4, CLXXXIII-11
2. mec. güzelin gözü .
LXXV-4, CCXLI-1

nergis–i şehlâ (f): şehla göz, güzel ve baygın bakışlı göz.
Uz VI–31

nesh (a) : 1. fesih ve lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma.
Uz IV–61, XXXII–1
2. Hoca İmadüddin–i Yakut–i Müstasamî'nin icat ettiği yazı usûlü. Sonradan tashihe elverişli olmadığından, yazanın ustalığını deneme bakımından, hattatlar arasında bir mehenk olmuştur. Kur'an, tefsîr ve hadîs yazmakta çok kullanılmıştır.
XXXII–1, XXXII–6, CLXXIII–1

nesîm (a) : hafif rüzgâr.
Uz IV–83, Uz IV–106, Uz XI–3, CCXXIII–6, CCLXXIII–4
nesîm–i subh (f): sabah rüzgârı.
LIX–6

nesne : 1. (menfî cümlede) bir şey, hiç bir şey.
X–3, XXXV–3, CLXXXII–5
2. şey.
CXLVI–7

nesrîn (f) : 1. yaban gülü, ağustos gülü.
Uz IX–10, LVI–3
2. mısır gülü.
CXLIX–4

neşv (a) : canlının büyümesi, boy atması; yeniden peydâ olup hayata gelme neşv ü nema (f): yetişip büyüme, sürüp çıkma.
Uz IV–67, Uz VII–8, LXXX–2

nev (f) : yeni.
CCCXXXIII–2

nev' (a)	: çeşit, türlü. CCLVI–3
nevâ (f)	: 1. ses, sada. Uz IV–56, CCXVIII–6 2. nasip, behre. Uz IV–86
nevâle (a)	: bağış. Uz IV–86
nevâle–bahş (f)	: yiyecek, içecek bağışlama. Uz IV–89
nevâziş (f)	: okşama, gönül alma, iltifat. CCXI–7
nev–bahâr (f)	: ilkbahar. CLXVIII–1
nev–resîde (f)	: yeni yetişmiş, yeni olgunlaşmaya başlamış, taze. CCCXXXVI–4
nev–reste (f)	:yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş. LXXVI–2, CCLV–2
ney (f)	: 1. ney, kamıştan yapılan nefesli bir çalgı. XV–6, XVI–14, CCLVI–4, CCCV–2, CCCXIV–3 2. kamış. Uz I–4, Uz III–4
n'eyle–	: ne yapmak. IV–4, LII–6, LXX–3, CLVI–1
ney–şeker (f)	: şeker kamışı. XCIV–3, CXLIX–2, CCXLVI–2
nezâre (a)	: bakma, seyir. LXXXIV–5, CCLXIX–2, Rü
nezd (f)	: yan, kat. XCIII–2
ni'al (a)	: na'l'in c. ayakkabılar.

	Uz IV–33
ni'am (a)	: ni'met'in c. nimetler.
	Uz II–9, Uz IV–86, Uz VII–55, XIII–5
nice (niçe)	: 1. ne kadar, ne çok .
	Uz II–14, Uz IV–23, Uz X–19
	2. nasıl .
	Uz IV–23, Uz VI–28
	3. hangi .
	CLXXVI–5
	bir .
	Uz VI–99, Uz VII–58, III–2, XLVII–4, CCXLIV–5
	kez .
	CCXIV–3
	kim .
	Uz VII–68, LXXV–4, CXXXIII–1, CLXV–5
	–si .
	Uz VIII–8, CXVII–3, CXXII–3, CCCXVIII–2
niçün	: niçin .
	IX–4, XII–2, XVIII–1, XXVIII–6, LIII–9
nidâ (a)	: ses verme, seslenme, çağırma .
	Uz III–12, Uz IV–1
nigâh (f)	: bakış, bakma .
	Uz IV–124, CCCXXIII–4, CCCXXIV–1, CCCXXVI–3
nigâr (f)	: (resim gibi güzel) sevgili .
	LXXVIII–1, XCI–3, CVIII–1, CXXV–4, CLXIX–2
nigâr–ibtân (f)	: güzelleri çok olan yer.
	CXCII–8
nigerân (f)	: bakan, baka kalan, bakıcı .

CCCXXXIII–4

nigîn (f) : 1. mühür.
Uz IV–38, Uz VII–3
2. yüzük kaşı.
CXIII–2

nigûsâr (f) : başaşağı.
Uz VI–40

nihâl (f) : taze, düzgün fidan, sürgün.
Uz IV–107, CXXIX–6, CCVII–7,
CCLXXXII–2

nihân (f) : 1. gizli, saklı.
Uz III–15, Uz VII–16,
LXXVII–4
2. görünmeyen.
XI–1, XXIV–6

nihâyet (a) : son, uç, bitim.
Uz I–6, Uz X–48, XXI–2
XXII–3, CCLXXII–5
bulmak.
CCCXXVII–5

nikâb (a) : peçe, yüz örtüsü.
Uz IV–62, Uz XI–37, LXXV–3,
LXXVI–1, CCXCVII–1

nîl (a) : nehir.
CCCXXI–5

Nîl (a) : Mısır'dan geçerek Akdeniz'e dökülen ünlü nehir.
CXXXVII–6, CXXXIX–7,
CCVII–3, CCXVII–3, CCXC–4

nîlûfer (f) : nilüfer, beyaz, sarı ve mavi çiçek açan birçeşit su bitkisi, çadır çiçeği.
CCXCV–2

ni'me'l–bedel (a) : ne güzel karşılık.
Uz X–2, CCCXLVI–4

ni'met (a) : 1. iyilik, lutuf, ihsan
Uz IX–41, CLXVII–4,
CCXXXIV–3

nirh (f) : narh, çarşıda, pazarda satılan şeyler için resmî makamlarca gösterilen fiat.
CXVI–4

nisâb (a) : 1. asıl, esas.
Uz IV–63
2. mal.
CCXCV–9

nîsân (Süryanice) : mart ile mayıs arasındaki ay, nisan.
Uz VI–4, LXIX–3

nisâr (a) : 1. serpme, saçma.
Uz VI–89, Uz VII–9, LVI–2,
CLXXXIV–9
2. saçı, düğünde saçılan para vesaire.
Uz IV–12

nîş (f) : zehir, ağı.
Uz X–3, Uz X–50, XCV–4,
CXCV–2

nişân (f) : 1. amaç, hedef, vurulması istenilen nokta.
Uz IV–97, XLIV–5, LVII–3,
LXXXV–1
2. iz, belirti, nişan
Uz IV–79, Uz IV–108, L–1

nişâne (f) : 1. iz, alâmet, belirti.
Uz IV–62, Uz IV–114,
CXXXVII–1
2. hedef.
CXCI–1, CCXCI–1

n it– : ne etmek, ne yapmak.
VII–5, CCCIV–2, CCCXXXIII–6,
Mu 26, Müf 14

nitekim : nasıl ki, gibi.
CCCXLI–1

niyâm (f) : kın, kılıf.
CXXXVI–8

niyâz (f) : 1. yalvarma, yakarma.
Uz VI–68, CLXXXII–5,
CCLXXXVIII–2
2. dua.
Uz VI–68, CXXIV–1
3. ihtiyaç, muhtaçlık.
CLXXXII–5

niyyet (a) : niyet, meram, kurma.
XLI–7

nizâ' (a) : çekişme, kavga.
CXIV–5, CLVIII–1, CXCIII–6,
CCIV–3, CCXXXII–5

nizâm (a) : düzen, tertip, usûl.
Uz IV–43, Uz IV–72, CCXXI–5

Nizâm (a) : Has isim.
Mu 10

nizâr (f) : zayıf, arık, düşkün, bitkin.
LXV–5, CXCIX–2

nîze (f) : kargı, mızrak.
Uz IV–110, CLXI–17

noksân (a) : eksiklik, azalma, azlık.
Uz VII–52

nokta (a) : hiç bir boyutu olmayan işaret, nokta.
Uz IV–5, XCII–3, CXI–2, CLVI–1, Mu 17

n'ola : ne olur, ne çıkar, şaşılır mı?
Uz V–24, I–5, IV–1, V–2,
CCLXV–6

Nûh (a) : Nuh Peygamber. Kur'an'daki kronolojik sıraya göre yirmi beş peygam-

berin baştan üçüncüsü.
Uz VII–46, Uz VIII–4,
CCXXXIX–5

nukat (a) : nokta'nın c. noktalar.
XIX–4, CLVI–1

nukl (a) : meze, çerez.
Uz IV–54, LXXVIII–2,
CLXXXV–5

nûn (a) : Osmanlı alfabesinin yirmi sekizinci harfi olup ebced hesabında elli sayısının karşılığıdır.
XXXVIII–5, CCXXXII–9,
CCLV–4, CCCXI–3

nûr (a) : aydınlık, parıltı, parlaklık.
Uz II–6, Uz IV–4, Uz IV-31,
Uz V–10, Uz VI–97
Nûr âyeti: sûretü'n–Nûr, Kur'an–ı Kerîm'in 24. sûresinin ismi.
CLXII–2

nûrânî (a) : nurlu, ışıklı.
CXXVII–6, CCXL–2

nusret (a) : 1. yardım.
Uz IV–102
2. Allah'ın yardımı.
Uz II–12

nûş (f) : 1. içki, işret.
Uz IX–1, Uz X–3, Uz X–50,
LVI–5, LXI–2
2. tatlı; bal.
CXCV–2

–nûş (f) : içen, içici mânâlarıyla kelimelere gelerek birleşik sıfat yapar.
CXXXVII–4

nûş–dârû (f) : 1. şarap 2. panzehir.
CXC–5

nutk (a) : 1. nutuk, bir kalabalığa karşısöylenilen söz.
Uz VI–70
2. söz, lâkırdı.
Uz VI–73
3. söyleyiş, söyleme kuvvet ve hassası.
Uz I–7
–a gelmek.
Uz VI–71, XXI–4

nübüvvet (a) : nebilik, peygamberlik, Tanrı haberciliği.
Uz IV–40, Uz IV–115, Uz V–5

nücûm (a) : necm'in c. yıldızlar.
Uz VI–2

nükte (a) : herkesin anlayamadığı ince mânâ.
LI–2

–nümâ (f) : gösteren, bildiren mânâlarıyla kelimelere katılır.
Uz IV–6, Uz IV–124

nümûne (f) : örnek.
LXXXIX–3, CCLII–4

nüsah (a) : nüsha'nın c. nüshalar.
CVIII–6

nüsha (a) : 1. yazılı, yazılmış şey, yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
XXXI–1, XXXII–2, CVIII–6
2. muska.
CLV–1, CLVI–3

O

: o
Uz II–2, LXVIII–6, LXXXI–4, CXLII–5, CCXIX–4

ocak : ateş yakılan yer.
XXXVI–5, CIV–4, CCLXXXVI–5

od : ateş.
Uz VIII–8, Uz X–12, Uz X–54,
Uz XI–31, VI–4
–a atmak.
Mu 7
–a yakmak.
LXXVII–2, LXXXII–4, CLXI–9,
CLXXIII–4, CLXXXVIII–6
–a yanmak.
LXXI–4, LXXVII–1, LXXXVII–3
CLXI–1, CLXII–7
–a tutışmak.
CCXXIV–3
–urmak.
CCXCV–9

oğlan : 1. (erkek olsun, kız olsun) evlat.
Uz VIII–31, Uz IX–16, CIX–7
2. erkek çocuk, yavru.
CCXIX–6, CCXCVII–6

oğul : erkek evlat.
Uz IX-14, Uz IX–16

Oğuz Hân : Cem Sultan'ın, II. Bayezid tarafından öldürtülen oğlu.
Uz VIII–8, Uz VIII–13

ok : yayla atılan, ucu sivri, demirden ve arkası tüy şeklinde ince, kısa bir değnektir.
Uz VI–52, XV–6, XXVII–2,
XLI–3, XLIV–5

okı–(oku–) : 1. okumak, kıraât etmek.
Uz IV–16, XXIX–5, CXLVII–2,
CLXI–12, CLXXIX–5
2. söylemek, demek.

Uz IV–125, XXV–4
3. anmak, yâdetmek.
Uz IV–115

ol : o.
Uz V–8, Uz V–22, Uz VI–55,
Uz VII–27, Uz IX–36
araya.
LXXXIX–7
kadar.
Uz V–3
ki.
CXLI–3
kim.
CXVIII–5

ol– : 1. vuku bulmak, vâki olmak, cereyan etmek.
Uz I–7, Uz IV–102
2. Arapça sıfatlar ve mastarlarla birleşik fiiller yapar.
Uz II–4, LXIX–3
3. münasip olmak, yakışmak.
Uz IV–12
4. bulunmak, var olmak.
Uz V–3
5. mümkün ve kabil olmak.
Uz IV–117
–a ki.
CCXXVI–1, CCLXIX–1,
CCCVIII–2, CCCXXXIII–4
–a kim.
CCXXVI–4
–a mı.
CCXXVI–5, CCCXXI–1,
CCCXXI–7

olar : onlar.

Mu 40

on : dokuzdan sonra gelen sayı.
iki
Uz VI–10, Uz IX–16.
sekiz
Uz IX–16
sekiz bin.
Uz I–8, Uz II–8, Uz IX–43

on– : iyileşmek, şifa bulmak, düzelmek.
CCCXIV–2

ora : uzak yere işaret içindir, o yer, o mahal, o cihet.
CCLXXXIII–7

orta : 1. iki uçtan eşit uzaklıkta olan yer.
CCCXXVII–2
2. meydan.
Uz VII–64

Osmân (a) : has isim.
Mu 32

otla– : (hayvan) gezerek yerden ot yemek.
CCCXLII–2, CCCXLIII–2

otlak : çayır, mera.
CCLXVII–6

otur– : hareket etmeyip durmak, kalmak, vakit geçirmek, eğlenmek.
Uz VI–24, CXCIX–3, Müf 15

oyna– : 1. kımıldanmak, hareket etmek.
CCLXXXVI–3
2. harcamak.
CCCXLVII–4
3. eğlence için olan oyunların biriyle meşgul olmak.
XCVI–2, Müf 15

oyun : eğlenmek ve vakit geçirmek için karşılıklı yapılan ve hesap, dikkat,

çeviklik veya raslantılara dayanan yarış.
Uz X–38

oyuncak : 1. çocukların oynayıp eğlenmesine yarayan şey 2. mec. eğlenilen veya istenildiği gibi hükmedilen kimse
CCXCVII–6

Ö

ögdül : ödül, mükâfat.
LXXX–6

ögin– : iftihar etmek, övünmek.
CCXLIV–1

öğret– : 1. bilmeyene bilmediği şeyi bildirmek.
LXXXI–2
2. alıştırmak.
CCVI–5

ögüt : öğüt, nasihat.
CCLXXXVIII–2

öl– : yaşamaz olmak; hayatı terketmek, can vermek, vefat.
Uz VI–48, Uz VI–54, Uz VII–44, Uz X–36, XIII–4

öldür– : 1. katletmek.
Uz VI–46, Uz VI–56, III–2, LXI–5
2. mec. çok eziyet etmek, fazlaca can sıkmak, kuvvet ve kudretini kesmek.
LII–7

öli (ölü) : ölmüş kimse; cenaze, nâş, ölü.
XXI–4, LXXX–7

ömr (a) : ömür, yaşama, yaşayış, hayat

Uz VII–73, Uz VIII–29, VII–2, XVII–4, XXII–3
ömr–i güzerân (f): geçici ömür.
CLVII–2, CCCXXXIII–6

ön : 1. huzur, nezd, kat.
CLVI–4, CLXI–16, CLXXXIV–3
2. önce, evvel.
CCIX–2
3. yüze gelen taraf, ileri.
CCXCVI–1

öndin : önce, önceden, önden, daha evvel.
Uz IV–29, CCI–3

öp– : dudakla dokunmak, sevgiyle ve çok defa kucaklayarak dudaklarını değdirmek.
Uz IV–25, XXXIX–3, XCIV–2 CCLXXXVI–8

öpil– : öpmek işine konu olmak.
CCLXXXIX–3

örtü : örtmeye yarayan her şey.
XX–4, CXCI–2

ört– : üstüne bir şey çekip görünmez etmek, kapatmak.
CCCXXV–2

ötrü : dolayı, sebebiyle.
CLXXVI–6

öykün– : taklit etmek, taklide çalışmak, özenmek.
IX–1, CII–4, CXX–3, CXXIX–4, CXCVII–1

öz : nefs, zât, kendisi, benlik.
Uz VIII–4, CXCIX–5, CCCXXVII–2, CCCXXXVI–2

özge : başka, gayrı, diğer.

	Uz IX–13, Uz IX–43, X–3, CXIX–1, CCLIV–7
özr–h^wâh (f)	: özür dileyen, özür bildirerek, af isteyen. LXXXII–5, CCXII–4, CCLXXV–6

P

pâ–beste (f)	: ayağı bağlı, hareketsiz. Uz VII–53, Mu 7
pâd–şâ (f)	: padişah, hükümdar. XVI–4, LXVIII–8, CCXXIV–4
pâd–şâh (f)	: padişah, hükümdar. Uz III–16, Uz IX–13, Uz IX–36, XLIII–3, CCII–5
pâd–şeh (f)	: hadişah, hükümdar. Uz III–11, LX–1
pâk (f)	: 1. temiz, arık, pâk. XCV–6, CCXLVIII–5, CCCXLIII–1 2. kutsal, mübârek. Uz V–8
pâlûde (f)	: pâlûze, pelte. LV–4
pâ–mâl (f)	: ayak altında kalmış, çiğnenmiş. XCVII–9, CCXLV–6, CCLXXXIII–2 itmek. CCLXXXI–5, CCCXLIV–2
pâre (f)	: parça. Uz VI–45, Uz X–45, L–4 C–3, CXXXVI–5
pas	: 1. bazı şeyler üzerindeki kir. Uz X–55 2. bazı madenlerde ıslaklık tesiriyle

meydana gelen oksit .
cxxxvı-8

pâs–bân (f) : gece bekçisi .
Uz I–12

pay : hisse, nasip, kısmet .
LXIX–7

pây (f) : 1. ayak .
Uz IV–125, Uz VI–89, XXVI–4,
LXIX–7
2. dip .
XXIX–6

pâyân (f) : son, nihayet .
Uz VII–27, Uz X–44

pây–dâr (f) : iyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli .
CLV–6

pâye (f) : 1. rütbe, derece .
Uz IV–23, Uz IV–125,
Uz VIII–6
2. basamak, merdiven basamağı .
Uz VI–74

pâyende (f) : duran, sürekli .
Uz IX–44

pây–mâl (f) : ayak altında kalmış, çiğnenmiş .
Uz I–15
itmek .
CCXXXII–8

pelâs (f) : aba, çul .
CXXXVI–5

penâh (f) : sığınma, sığınacak yer .
Uz III–11, Uz IV–128, VII–4,
XLIII–1, LXXXII–1

–penâh (f) : (bir şeyin) sığınağı, koruyucusu, dayanağı mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.

Uz IV–128

penbe (f) : pamuk.
CCL–2

penc (f) : beş.
XXI–5

pençe (f) : pençe, yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları.
Uz IV–100

pend (f) : nasihat, öğüt.
CLXIII–4

per (f) : kanat.
Uz IV–66, Uz VI–87, Uz VIII–10, CV–6, CCLXXIII–6

perâkende (f) : dağınık, darmadağın.
Uz VI–41

perçem (f) : kâkül.
Uz IV–87, CLXVI–5, CCXCVIII–7

perde (f) : 1. kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü.
Uz VII–43, CXC–4, CCXXXVI–5
2. iki yeri birbirinden ayıran şey, gergi.
Uz VI–10, Uz VI–23
3. hakikati görmeyi engelleyen şey.
Uz IV–64
4. müz. bir müzik parçasını meydana getiren seslerden her biri.
CCLXXVIII–4

perde–dâr (f) : perdeci, büyük bir kimsenin kapısında bekleyip içeri gireceklere kapı perdesini açmakla vazifeli olan kimse.
CLV–5

pergâr (f)	: pergel. Uz VI -78, CXXXVI-6, CCLXXX-6
perhîz (f)	: dince yasak edilen şeylerden tamamiyle uzak kalma. CCLXVIII-4
perî (f)	: cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerineverilen bir ad. V-3, XXV-4, LXVII-1, CV-5 CXV-18
perî-peyker (f)	: peri yüzlü, peri suratlı, çok güzel. CCCX-3
perî-rû (f)	: peri yüzlü, çok güzel. LXI-1, LXIX-1, CXXXIX-2. CCCXLV-5, Mu 14
peri-rüh (f)	: peri yanaklı. LXXXIX-1
perî-sıfat (f)	: peri vasıflı, peri halli. CXL-2, CLXVIII-7
perîşân (f)	: 1. dağınık, karışık, 2. kederli, kaygılı. Uz XI-16, XLII-5, CXXVI-1, CXXXI-5
perî-şân (f)	: peri tabiatlı, peri huylu. CCXLV-6
perî-vâr	: peri gibi. LXV-11
perî-zâd (f)	: peri çocuğu, peri çocuğu olacak kadar güzel, çok güzel. XXXV-5
perr (f)	: kanat. CCXLV-7, CCXC-1, CCXXXV-3
pertev (f)	: ışık, parlaklık, yalın. XLIX-3, LXXXII-3, LXXXVII-1, CXXXV-3,

CXLVIII–3

pervâne (f) : geceleri ışığın etrafında dönmeyi seven bir kelebek.
Uz XI–28, LIX–4, CLXI–20, CCLX–1, CCLXV–8

pervâne–vâr (f) : pervane gibi.
CCXCVI–4

pervâz (f) : uçma, uçuş.
CXXVIII–3, CCLXXVIII–2, CCCXIII–6

–perver (f) : besleyen, besleyici, büyüten, yetiştiren mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Uz VIII–1

perverde (f) : beslenmiş, yetiştirilmiş.
XXXIX–6

perveriş (f) : besleme, besleyiş, beslenme.
Uz VII–8, CLXXIV–3

Pervîn (f) : Ülker yıldızı, Süreyya.
CCXLIII–5, CCXCII–2

pes (f) : öyle ise, imdi, şimdi.
Uz IX–38, Uz IX–44, LXXI–1

pest (f) : alçak, aşağı.
Uz IV–40

peşîmân (f) : pişman.
Uz VII–47, Uz IX–35, CXXVI–7, CCXIX–4
olmak.
CCXCVIII–5

peyâm (f) : haber, başkasından alınan bilgi.
Uz IV–76

peydâ (f) : açıkta, meydanda.
Uz VI–11, CCLII–4
olmak.
Uz XI–8

peygam–berî (f) : peygamberlik.
CCCXXII–3

peyk (f) : haber ve mektup getirip götüren.
Uz VII–41

peykân (f) : temren, okun ucundaki sivri demir.
XL–2, LVII–3, LXIII–5,
LXXXII–6, CXXXV–2

peymân (f) : yemin, and.
CCXXXIV–4, CCCXXXVIII–2

peymâne (f) : büyük kadeh; şarap bardağı.
CCLX–5, CCCXXXI–1,
CCCXXXVIII–2

peymân–şiken (f) : andını bozan.
CCCXXXVIII–2

peyveste (f) : ulaşmış, bitişik.
Mu 26

pîç (f) : büklüm, kıvrım, dolaşık.
pîç ü tâb (f): ıztırap, sıkıntı, endişe.
Uz XI–40

pinhân (f) : gizli.
Uz XI–4, XXVI–3, CXXXV–3,
CLXXXIII–7, CLXXXIV–3

pîr (f) : yaşlı, ihtiyar.
Uz X–45

pîrâhen (f) : gömlek.
LIV–8, LXXX–7, CCXCIV–8,
CCCXXVII–4, CCCXXIX–3

pîre–zen (f) : kocakarı.
Uz X–30

pîrûze (f) : firuze, mavi renkli ve değerli bir süs taşı.
LXXVI–5

piste (f) : fıstık.
Uz IX–28, CVI–3, CLXXXV–5

piste–dehen (f) : fıstık ağızlı.

XCII–3, CLXXXV–2
CCXLIV–5

piste–fem (f) : fıstık ağızlı.
CXI–7

piste–leb (f) : fıstık dudaklı.
XXIII–4, LXIII–6

pister (f) : yatak, döşek.
CX–8, CXLIX–3, CCLXXIX–7

pîş–keş (f) : peşkeş, hediye, armağan.
–çekmek.
CCCXXXIX–3

piyâde (f) : paytak, satranç taşlarından biri.
CCCXXXVII–4

pûl (f) : para.
Uz VI–45, CCCXXXVI–3

–pûş (f) : örten; giyen, giyinmiş mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
LXI–5, LXXXVIII–2,
CCXXXVII–3, CCLXI–4

pûte (f) : içinde maden eritilen tava.
Uz X–54, CLXI–5

pür– (f) : 1. dolu.
Uz II–6, Uz IV–75, Uz VI–13,
Uz VI–45, Uz VIII–2
2. sahip, mâlik.
Uz III–10, Uz VI–84

pür–bîm (f) : korku dolu.
Uz VI–101

pür–çîn (f) : çok bükülmüş, çok buruşuk ve karışık.
Uz XI–40, X–1, XLVIII–2,
LXXVIII–1, CXXXV–7

pür–hûn (f) : kan içinde.
XIV–1, LXII–1, LXXII–1,
LXXII–3, LXXXIX–1

pür–sûz (f)	: çok yanık . CCXL–4
püser (f)	: oğul, erkek çocuk . CCLXIV–9
püşt (f)	: arka, sırt. Uz IV–40, Uz IV–128, VII–4 püşt–i pâ (f): taban . VII–4

R

râ (a)	: r harfinin bir adı. XXXV–4, CXLVI–4, CCVI–5, CCXLVI–5, CCCIII–6
rabt (a)	: bağlama. Uz IV–72
Rabbü'l–âlemîn (a)	: âlemlerin terbiye edicisi, sahibi. CCXVIII–2
râci' (a)	: geri dönen. CLIX–6
ra'd (a)	: gök gürlemesi . Uz X–11
rağm (a)	: aksine yapma, inadına, zıddına davranma. CCCXLVII–5
râh (f)	: yol . Uz II–1, Uz II–15, Uz XI–32, LXXIX–5, LXXXII–3 râh–ı ışk (f): aşk yolu. CV–8
râh (a)	: şarap . XXVIII–1, CCXXXIX–1
râhat (a)	: üzüntüsüzlük, tasasız, kedersiz bir halde bulunma . CCLXXVI–1

râhat–ı dil (f): gönül rahatı .
XXIX–1

râhatü'l–ervâh (f): ruhların rahatı .
XXVIII–1

râhatlık : istirahat .
XC–2

Rahîm (a) : esirgeyen, koruyan, acıyan, merhametli olan Allah .
Uz I–1, Uz I–2, Uz IV–127

rahm (a) : acıma, esirgeme, koruma .
Uz IV–18, Uz IV–70, Uz VI–36, Uz X–10, I–7

Rahmân (a) : dünyada her canlıya, mümin, kâfir ayırdetmeksizin herkese merhamet eden Allah .
Uz IV–84

rahmet (a) : acıma, esirgeme, merhamet etme, koruma.
Uz I–2, Uz III–15, Uz IV–14, Uz V–21, Uz IX–41

rakam (a) : 1. yazı, yazma, yazı ile kayıt ve işaret.
Uz II–6, Uz V–4, XIII–1, CLXXIV–4, CCXXVII–1
2. sayıları göstermek için kullanılan işaretlerden her biri.
CCXLVII–2

rakîb (a) : diğerleriyle aynı şeyi isteyen, bir sevgiliyi seven aşıkların birbirlerine nisbeten her biri .
V–2, X–3, XXII–4, LXIX–7, LXXIX–3

rakkâs (a) : oynayan, dans eden, köçek .
CLI–7

raks (a) : sıçrayarak oynama, dans etme .

CCCXXI–3
urmak.
Uz VIII–32, CV–6

râm (f) : itaat eden, boyun eğen, kendini başkasının emirlerine bırakan kimse.
Uz II–7
eylemek.
CCXCIII–4

ramazân (a) : kamer takviminin dokuzuncusu, üç ayların sonuncusu olan ay, oruç ayı.
Müf 9

râst (f) : doğru.
XXXIII–2, CLXXVI–3,
CCXXXVI–3, CCLXXXIV–1,
CCCIII–6
gelmek
CCLXII–4

ravza (a) : ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe.
Uz IV–78, XCIII–1, CIV–5,
CLIII–6, CLXXI–4
ravza–i Rıdvân (f) : cennet.
Uz VII–18, Uz IX–5, CCLIX–3

rây (a) : rey, fikir (nazımda râ şeklinde de kullanılır).
XVI–11, LXXIII–6, CCVI–5,
CCVIII–4, CCLXXXIII–7

râygân (f) : bedava, parasız.
LXXXIV–3, LXXXV–6, XCI–3,
CLXXXIII–12

râygânî (a) : değeri olmayan.
CCCVI–7

râz (f) : sır, gizlenilen şey.
XXVI–3, CXIII–7, CXXXVI–7,
CXL–6, CLXV–5

	râz-ı nihân (f): gizli tutulan sır. CXL-6
râzı (a)	: rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen. XL-4
rebâb (a)	: bir çeşit yaylı çalgı. Uz VI-14
recâ (a)	: istek, dilek. Uz IV-9, CXXXIV-7
Receb (a)	: has isim. Müf 9
redd (a)	: 1. geri döndürme, geri çevirme; kabul etmeme. Uz IV-109, Uz VI-100, XXXIV-7 -itmek CCXX-1,CCLXV-7,CCCXLIV-6
redîf (a)	: her beyitin sonunda kafiyeden sonra tekrarlanan kelime veya ek. Uz VII-35
refîk (a)	: arkadaş; yoldaş. LXX-6
reh (f)	: yol (râh'ın hafifletilmişi). Uz IV-88, Uz VII-5, XVI-9, CLXXXIX-3, CCVIII-5 reh-i ışk (f): aşk yolu. XXXV-5, CCCXXXII-6
rehâ (f)	: kurtulma, kurtuluş. CII-1 bulmak. XIII-4
reh-güzer (f)	: geçit, geçecek yol. XC-3
reh-nümâ (f)	: yol gösteren, kılavuz. CXXIV-5, CCXXIV-3

reh–nümûn (f) : yol gösteren, kılavuz.
Uz VII–45, CLXXXII–2

remz (a) : işaret, işaretle anlatma, imâ.
XI–5, XXXI–5, XCVII–7

renc (f) : 1. ağrı, sızı 2. zahmet, eziyet, sıkıntı.
Uz VIII–4

reng (f) : renk.
LXXII–4, XCV–5, CV–3,
CXIV–6, CXXX–2

rengîn (f) : 1. renkli, parlak renkli.
Uz VI–23, Uz IX–9, XXXII–3,
XLII–1, XLVIII–3
2. güzel, latif.
Uz VI–23

resen (f) : ip, urgan, halat.
XXXIV–1, CL–3, CLXVI–1,
CCXXXVI–2, CCLVIII–5

resm (a) : 1. tarz, üslûp.
Uz VII–42, CI–2
2. âdet, usûl.
CCXLII–6
3. çizme, yazma.
Uz VI–78
4. alâmet, nişan, eser, iz.
Uz IV–38

resul (a) : peygamber, yalavaç.
Uz V–24

reşk (f) : kıskanma, haset, günü, gıpta.
C–2, CIX–6, CCLXVI–2,
CCLXXIX–3, CCLXXXI–4

revâ (f) : yakışır, uygun, yerinde.
Uz VII–56, Uz VII–59, Uz X–7,
XXVII–2, XXXIV–7

revâc (a) : sürüm, itibar, geçerlik.
XXVI–5

revân (f) : yürüyen, giden, akan.
Uz VII–41, CLXV–3, CCCXXXIII–1, CCCXXXIV–3

revnâḳ (a) : parlaklık, güzellik, tazelik, süs.
CLXXVIII–1

revzen (f) : pencere.
I–3, LXXXIV–5, XCII–4, CII–6, CLIX–3

revzene (a) : pencere.
CCXCV–8

reyhân (a) : fesleğen.
Uz VII–11, Uz IX–10, XCVII–2, CCLXIV–5, CCCI–7
reyhân hat: hatt–ı reyhanî diye bilinen bir yazı çeşididir. Kur'an ve dua yazmakta çok kullanılmışsa da sonraları kullanılmaz olmuştur.
İbn–i Bevvâb tarafından icat edildiği söylenir.
XXXII–2

rezm (f) : kavga, savaş, cenk.
Uz X–45

rıhlet (a) : göç, göçme.
Uz IV–21

rıkâ' (a) : hatt–ı rıka'; bir yazı çeşididir. Çabuk yazılabilir bir yazı olduğundan mektup vesaire yazmakta kullanılmıştır. Bunun, Bağdatlı Ebü'l–Fazl bin Hâzin tarafından icat edildiği söylenir.

rızâ (a) : 1. razı olma, peki deme.
CXLVI–6, CXCII–3, CCLXXV–4
2. istek, kendi isteği.
CI–1
3. hoşnutluk, memnunluk.

Uz IV–2

rızk (a) : azık, yiyecek içecek şey.
Uz I–8

ridâ (a) : hırka
Uz IV–10

rif'at (a) : yükseklik, yücelik.
Uz IV–125, Uz VI–74, CCXIII–3

rîg (f) : rıh, yazı kurutmaya yarayan ince kum.
CCXLVIII–3

rind (f) : kalender, dünya işlerini hoş gören kimse, aldırışsız.
CCLXIV–9

risâle (a) : 1. mektup.
XXXII–1, CIV–3
2. mecmua.
CXLVIII–4, CLXXIV–4
3. kısa yazılmış küçük kitap.
Uz IV–116

rîsmân (f) : ip, halat.
XX–2, LXXXV–3, CXXX–5, CLII–5, CLXI–9

rîş (f) : yaralı.
CXV–16

rişte (f) : 1. iplik, tire.
Uz IV–69, CLXXIV–1, CLXXXII–1, CCLXVII–5, CCXCVII–2
2. bağ.
Uz IV–69, Uz IV–75, CCXCVII–2
rişte–i cân (f): can ipliği, can bağı.
V–7

rivâyet (a) : söylenti, bir haber, söz veya hadise-

nin hikâyesi.
XXI–3, LX–4

riyâ (a) : özü, sözü bir olmama, iki yüzlülük.
CCC–4

riyâz (a) : ravza'nın c. bahçeler, ağaçlık, çimenlik yerler.
CLIII–6

–rîz (f) : döken, akıtan, saçan mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Uz VIII–17

rîzân (f) : dökülen, akan.
Uz IX–29

rû–be–rû (f) : yüzyüze.
Müf 17

rûh (a) : 1. en mühim nokta, öz.
Uz IV–29, Uz IV–78
2. can.
Uz IV–49, CCCXXXIII–1
3. canlılık, kuvvet, duygu.
CCXXXIX–1

ruh (f) : yanak, yüz, çehre.
Uz IV–62, Uz VI–20, Uz VIII–32, Uz IX–9, Uz IX–20

Rûh–ı Kuds (f) : Cebrâil.
Uz IV–44

ruhsâr (f) : yanak.
IX–5, XXXIII–4, XLVIII–3, LVII–5, LXVI–1

ruhsat (a) : izin, müsaade.
CLII–3

Rûm (a) : Anadolu.
Uz IX–46, LXXXVI–3, LXXXVIII–2, CVI–1, CLXXVII–4

rumûz (a) : remz'in c. işaretler, mânâsı gizli

olan sözler.
CXL–6

rû–siyâh (f) : kara yüzlü, yüzü kara, ayıbı olan.
CLXIV–1

rû–siyeh (f) : yüzü kara.
CCXXXII–6, CCCXLIV–6

rûşen (f) : 1. belli, meydanda.
Uz IV–28, XCII–3, CXLV–7, CCLXV–6
2. aydın, parlak.
Uz IV–129, XCII–4

rutab (a) : hurma, olgun hurma.
Uz IV–53, CVI–4

rûy (f) : yüz, çehre.
Uz III–10, CV–3, CVIII–2, CXV–3, CXLIV–4
rûy–ı zemîn (f): yeryüzü, dünya.
Uz IV–37, Uz IV–75, Uz VII–3, Uz X–13, CCXCVII–2

rûz (f) : gün.
CCXXIII–8
rûz ü şeb (f): gece ve gündüz.
Uz III–8, IX–2, IX–6, XLVIII–4, CCCXLIV–5

rûze (f) : oruç.
Uz VI–27

rûzgâr (f) : 1. zaman, devir.
Uz III–8, XXX–1, CXXI–1, CCXXVII–1
2. yel.
XXX–1, CCXXVII–1
3. dünya.
LVI–5

rûzî (f) : nasip, kısmet.
Uz VI–33

rüstâyi (f) : köylü
CXCII–9

Rüstem (f) : İran'ın ünlü pehlivanı ve savaşçısı.
Uz VII–4, CCXCV–12

rüzvâ (f) : rezil.
CCCXXXII–1

rüsvây (f) : rezil, itibarsız, havsiyetsiz.
LXIX–1, CLXIX–1,
CCVIII–3, CCCV–5

S

–sâ (f) : benzetme edatı olan âsâ'nın hafifletilmişi CCLXVII–7

sa'âdet (a) : mutluluk, mut.
Uz IV–79, Uz IV–97, Uz V–18
Uz VII–20, XXII–5

sâ'at (a) : 1. vakit, zaman.
Uz VI–96
2. kıyamet.
Uz VI–54

sabâ (a) : gün doğusundan esen hafif ve lâtif rüzgâr.
Uz XI–3, XLV–2, LXXIV–4,
LXXXVIII–4, CXXVII–1

sabâh (a) : sabah.
XXVIII–1, CCVII–1

sabr (a) : sabır
Uz X–27, LIV–8, XCIV–7,
XCV–1, XCVIII–5

sabûh (a) : sabah vakti içilen şarap.
XXVIII–1, CCXXXIX–3

saç (şaç) : insanın başının kılları.
Uz IX–15, XLV–1, CXX–3,
CCXXV–6, CCLII–4

sad (f) : yüz (sayı).
Uz VI–69, Uz VIII–13

sâd (a) : Osmanlı alfabesinin on yedinci harfi olup ebced hesabında doksan sayısının karşılığıdır.
XXXVIII–5, CCCXI–3

sadâ (a) : ses. L VI–4

sâde (f) : düz, basit, yalın, gösterişsiz.
CCLIV–6

sadef (a) : sedef, inci kabuğu.
Uz IV–8, Uz VI–4, Uz VII–10, CLXVII–6

sâde–ruhsâr (f) : sade yanaklı, yanağı süssüz.
CCCXV–2

sâdık (a) : sadakati,içten bağlılığı olan.
Mu 5

sad–pâre (f) : yüz parça; parça parça olmuş.
CXCVIII–4, CCCX–3,CCCXL–5

sadr (a) : 1. göğüs
Uz IV–110, LXXX–3
2. yürek.
Uz IV–87
3. oturulacak en iyi yer.
Uz IV–94
4. en baş.
CXII–4

saf (a) : dizi, sıra.
Uz II–12, CCLV–2

sâf, sâfî (a) : temiz, halis, katkısız, karışık olmayan.
Uz IV–13, XXIX–2, I–4, CXXIII–2, CLIII–7

safâ (a) : 1. gönül şenliği, kedersizlik, eğlence.
Uz II–5, Uz IV–99, Uz V–15, Uz VI–32, Uz VII–2

Safâ (a) : Mekke civarında bir yer olup hacılar, burası ile Merve denilen yer arasında Hz.Hacer'in gidiş geliş hareketini remzederek dört defa gidip üç defa gelirler.
Uz X–53, LXVIII–4

safha (a) : 1. yüz, bir şeyin düz yüzü.
CXLII–1, CXLVI–2, CLXXVII–2
2. yazılmış veya yazılabilir sahife.
XXXV–1
3. levha.
LXXXVIII–4

sâfî–dil (f) : temiz gönüllü, kalbi temiz.
Uz VI–68

safîr (a) : ince, güzel ses.
Uz IV–99

sağ (ṣağ) : sağlam, sıhhatte.
Uz VI–15, Uz IX–3, CCXXXIII–2, CCLIII–4, CCLVIII–3

sâğar (f) : kadeh, içki bardağı.
Uz IX–12, LXXXVIII–6, CCLXXI–4, CCLXXIII–5

sağluk : sağlık, sıhhatte bulunma, esenlik.
Uz IX–3

sah (a) : "doğrudur, yanlışsızdır" mânâsına resmî yazılara konulan bir işaret.
CCXVIII–3

sahâ (a) : cömertlik, el açıklığı.
Uz VII–16

sahâvet (a) : cömertlik, el açıklığı.
Uz IX–8

sahbâ (a) : şarap (asıl mânâsı al, kızıldır)
Uz VI–40, CCCXXXII–5

sâhet (a) : saha, arazi.
Uz VI–78, Uz VI–99, Uz X–37

sâhib (a) : sahip.
Uz IX–46

sâhib–zemân (f) : zamanın sahibi, devrin hükmedicisi.
Uz VIII–2

sahîh (a) : 1. doğru, gerçek.
Uz IV–60
2. sağlam, kusursuz.
XXXI–2

sâhil (a) : deniz, nehir, göl kenarı, kıyı.
Uz VI–72

sâhir (a) : büyücü.
CCCXI–1

sahn (a) : 1. sahne.
Uz II–5, Uz V–18, Uz VI–61, VI–6.
2. meydan, orta, aralık; cami ve medreselerde umumun toplanmasına mahsus üstü kubbeli, örtülü yer.
Uz VI–18, Uz VI–61

sahrâ (a) : ova, kır.
Uz IV–69, CLXXVI–5, CCCXXXII–3, CCCXLII–2, CCCXLIII–2

saht–rû (f) : pek yüzlü.
LI–3

sa'îd (a) : 1. mutlu, uğurlu.
Uz IV–26, Uz V–8, XXXVII–5
2. âhiretini hazırlamış (kimse).
Uz IV–26

sâ'id (a) : kolun dirsekle bilek arasındaki kısmı.
sâ'id–i sîmîn (f): gümüş gibi kol.
CCLXXXIII–3

saḳf (a) : tavan, çatı, dam.
Uz X–32

sakın–	: 1. çekinmek, kaçınmak. L–4, LV–2 2. esirgemek. XCIX–2, C–3, CLIV–2 3. saklamak, muhafaza etmek CCCI–6
sâkî (a)	: kadeh, içki sunan. Uz VIII–32, Uz IX–16, Uz IX–23 XXVIII–1, XXIX–4
sakîm (a)	: 1. yanlış. CCXVIII–3 2. hasta, hastalıklı. CCXXIII–7
sâkin (a)	: (bir yerde) oturan, mukîm. Uz IV–59
sakk (a)	: vesikalar. Uz VI–8
sakkâ (a)	: su dağıtan, saka. Uz VI–94, CCCXLII–5
sakla–	: 1. gizlemek. XXVI–3, CVIII–4, CXIV–3, CXXXVI–7, CCXCVIII–4 2. korumak, gözetmek. C–3
sâl (f)	: yıl. Uz I–11
sal–	: 1. koymak, bırakmak. Uz VI–91, Uz X–12, LXXXI–7 2. yaymak, saçmak, sermek Uz IV–77, Uz XI–13, LXXV–5, CCXXIII–3 3. uzatmak. Uz IV–105, CCLXXXIII–3
salâ (a)	: çağırma. XVI–3, XXIX–4

salâh (a)	: dine olan bağlılık . XXVIII–7, XXIX–4, CCLII–3
salavât (a)	: Hz. Muhammed'e edilen dualar. Uz IV–22
salın–	: yürürken hafifçe sağa, sola eğilmek . Uz VIII–32, IV–2, LXXIV–3, CLXXXIV–2, CCXCIV–3
salîb (a)	: haç . X–1, CCXXV–6
saltanat (a)	: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık. Uz IV–74, Uz IX–34, Mu 1
san	: sanki . Uz VI–18, Uz VI–19, X–1, XI–1
san–	: 1. sanmak, zannetmek . Uz VI–19, Uz X–50, IX–7 XX–7 2. farzetmek, saymak. XLIV–3
sana	: teklik ikinci şahıs zamiri sen'in datif şekli . Uz V–17, Uz VII–35, Uz VIII–26, Uz IX–12, Uz X–23
sanasın	: sanki . XXII–1, L–4, CVI–4, CX–5, CCLV–2
san'at (a)	: sanat, ustalık; hüner, mârifet LIII–8, CCCXI–4
sanç–	: saplamak . CX–1
sanem (a)	: 1 güzel kimse . III–1, V–3, VI–1, VII–7 2. put . Uz V–16, CCC–3
sânî (a)	: ikinci . CLII–2, CCL–7

Sâni'(a)	: Allah .
	Uz III–7, Uz III –9
sanki	: 1. tut ki, farzet ki, faraza .
	Uz VI–4, LXVII–4, CXLII–I, CCLXIV–3
	2. güyâ
	LV–I
sar–	: 1. sarılmak, kucaklamak.
	XXXV–3
	2. bağ ve sargı ile bağlamak .
	CIX–6
	3. etrafını çevirip dolamak .
	CCLXVII–5
sarîh (a)	: belli, âşikâr.
	Uz IV–60, XXXI–5
sarrâf (a)	: sarraf.
	Uz VI–57, CLXI–5
sat–	: bir mal veya mülkü para karşılığında vermek.
	LXV–9, CXCI–5
sath (a)	: bir şeyin dış tarafı, dış yüzü
	Uz VI–19
satıl–	: satma işine konu olmak .
	CCCXXXVI–3
satr (a)	: yazı sırası .
	Uz IV–15
savâb (a)	: doğru, dürüst .
	CCVIII–4
savlecân (a)	: çevgân, cirit oynanılan eğri sopa .
	CLXXXIII–3, CLXXXVI–4
savma'a (A)	: ibadet yeri, tekke .
	Mu 38, Müf 16
sa'y (a)	: 1. koşma, yürüme (bu mânâ ile yalnız hac sırasında Safâ ile Merve arasındaki koşma hakkında kullanılır.)

Uz X–53, X–4, XVI–13
2. çalışıp çabalama, gayret, emek.
Uz IV–19, Uz VI–66

say– : 1. bir cinsten kaç parça bulunduğunu anlamak için, bunları birer birer gözden veya zihinden geçirirken bir sayısından başlayarak her parçada bir sayı arttırmak yolu ile bir sonuca varmak.
CXXXIII–5
2. kabul, itibar etmek, o gözle bakmak.
CCXXXVI–4

sayd (a) : 1. av.
Uz IV–100, LXXXIV–1, CXIII–3, CXV–6, CXXVIII–5
2. avlama.
CXXIII–6.

sâye (f) : 1. gölge.
Uz IV–105, Uz VI–96, IV–7, XXII–2, LXXXI–7
2. sahip çıkma, koruma.
Uz VI–96

sâye–bân (f) : 1. sayvan, gölgelik.
LXXV–6, CLXXXIII–1, CLXXXVI–2, CXCI–4
2. büyük çadır.
CCXCVII–2

saykal (a) : 1. cila âleti.
Uz IV–6
2. madenlere, ayna vesaireye cila veren adam, cilacı.
Uz IV–98

sayru : hasta, sayrı.
CCLXIII–7, CCLXV–6

sayyâd (a) : avcı .
XXXVIII–1, CLXIV–4

sâz (f) : çalgı .
CXIV–1, CXXIV–3,
CLXVII–3, CLXXXII–4,
CCLXXVIII–4

sebeb (a) : 1. sebeb .
Uz VIII–19, IX–4, LXI–4, CVI–1
CXLV–4
2. bahane .
CXLV–4

sebt (a) : yazma, kaydetme .
CCL–6

sebû (f) : testi .
CVII–5, CCLXII–3,
CCCXXIX–2

sebz (f) : yeşil, yeşil renkli .
LVI–3, CCCXXXVI–4

sebze (f) : yeşillik, çimen
Uz IV–123, Uz VI–20, VI–3
LXXVI–2, CXXXVI–3

sebze–zâr (f) : yeşillik, çayırlık, çimenlik .
Uz IV–67, XXXII–7, LVI–4,
CLXVIII–1, CCXXXI–7

seccâde (a) : seccade, üzerinde namaz kılınan küçük kilim, küçük halı .
LXXV–5, CCLII–3

secde (a) : namazda alnı, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yerde dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti .
CLXXXII–3, Mu 38
secde–i sehv (f): namazda yapılan bir yanlış için secde etme .
CCII–4

secde–gâh (f) : ibadet edilecek, namaz kılınacak yer .
XLIII–1, LII–3, LXXXII–1,

CCII 4, CCXLIX –4,

sefer (a) : yolculuk.
Uz VI –89, CI–1, CXIV–4,
CLXI –7, Mu 31

sefîd (f) : ak.
XXXVII–2

seg (f) : köpek.
LXXIX–3, CLXXXI–3,
CCXLIII–4

sehâb (a) : bulut
Uz IV–67, Uz VI–95, LXXVI–1,
CXLVIII–5, Mu 29

seher (a) : tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.
Uz VI–11, Uz X–12, Uz X–51,
LXXIX–1, LXXXII–4

seher–gâh, seher–geh (f) : seher vakti, sabahın erken saati.
Uz XI–33, CCXX–2, CCXX–5

sehhâr (a) : (pek) büyücü.
CLXXII–4

sehm (a) : ok.
Uz IV–79, Uz IV–97, CXL–7,
CXXIX–1, CCCXXX–5

sekir (a) : sarhoşluk (aslı sekr).
CCLXII–2

sekiz : yediden bir fazla olan sayı, sekiz cennet: 1. Cennetü'l–Mevâ, 2. Dârü'l–Celâl, 3. Dârü's–Selâm, 4.Cennetü'l–Firdevs 7. Cennetü'l–Karâr 8. Cennetü'l–Adn.
LXXXVIII–5

selâm (a) : selâm.

Uz IV–78, CCCXXVII–I

selef (a) : bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse (halef'in karşılığı).
Uz X–57, CLXVII–4

selîm (a) : sağlam, kusursuz, doğru.
Uz IV–84

Selmân (a) : has isim.
Mu 11, Mu 12

Selsebîl (a) : cennette bir çeşmenin adı.
CIV–2

sem (a) : zehir, ağı.
Uz V–12

semâ (a) : gökyüzü.
Uz VI–16, Uz XI–17, CLXI–8, CLXXXII–4

semâ' (a) : 1. işitme, duyma.
CLI–7
2. mevlevî âyinlerinde tarîkat mensuplarının cezbe hâliyle ayakta dönmesi, zikretmesi.
Uz VIII–24

semâvât (a) : semâ'nın c. gökler (kafiye gereği semâvâ şeklinde de kullanılmıştır.)
Uz VI–15, Uz VI–28, Uz X–32

semen (f) : yasemin.
LIV–2, LVI–3, CXXI–3, CLXXXVI–2

semen–beden (f) : yasemin vücutlu, vücudu yasemin gibi beyaz olan.
CCLXIX–4

semen–ber (f) : göğsü yasemin gibi beyaz olan, yasemin göğüslü (sevgili).
XCIII–1, CLXX–1

semend (f) : çevik ve güzel at.

CXCVIII–2, CCLXXIV–1,
CCCXXXV–2

semender (f) : ateşte yaşadığına inanılan bir masal hayvanı.
CX–3

semen–sâ (f) : yasemin gibi, yaseminimsi.
I–1, XCII–5, CXXXVIII–5,
CXLIX–4, CCVIII–1

semen–sîmâ (f) : yasemin yüzlü, yasemin benizli.
CCXXI–1

semer (a) : meyve, yemiş.
XXXIX–5

sen : teklik ikinci şahıs zamiri.
Uz I–2, V–1, XXXV–5, LXVII–1,
CI–5

senâ (a) : övme, övüş.
Uz IV–24, Uz IV–117

senbûse (f) : samsa cinsinden bir tatlı.
LV–4, CLXXXV–3

sencileyin : senin gibi.
Uz VII–38, LXV–1, LXV–11

seng (f) : taş.
Uz III–5, Uz VI–36, Uz VI–57,
CXIV–3, CLXXXIV–7
seng–i hârâ (f): mermer taşı, pek sert taş.
Uz I–4, XXXVII–3
seng–i melâmet (f): birini kınarken sözle atılan taş.
CXIII–2, CLXXVI–6

seng–dil (f) : taş yürekli.
X–3, LXIX–7, CCIX–3

sengîn (f) : taştan, taştan yapılmış.
XXIX–3, XLI–3, CII–2

sep– : serpmek, saçmak.

CCCI–7, CCCXLIII–1

ser (f) : 1. baş, kafa.
Uz VIII–22, VII–4, XV–1,
LXXI–2
. 2. uç, kenar.
XXII–3, CCLVII–4
ser–i kûy (f): sevgilinin bulunduğu yer.
CCCXVIII–4

ser– (f) : "baş, başkan" mânâlarıyla başa gelerek birleşik kelimeler yapar.
CVI–1

serâ–perde (f) : otağ, padişah çadırı.
Uz VI–76

ser–â–ser (f) : baştan başa, büsbütün.
Uz VIII–7, CXXXVI–8

serây (f) : saray.
CLIII–5, CLXXXI–2,
CCCXXXV–5

ser–be–ser (f) : başbaşa, baştan başa, büsbütün.
Uz IX–25

serd (f) : sert, haşin.
CCLXXIX–5

ser–efrâz (f) : başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerlerinden üstün olan.
Uz VI–21, XIV–4, CXV–4,
CXXIV–4, Mu 19

ser–endâz (f) : çekinmez, korkusuz, pervasız.
LXXI–2, CCXLVIII–4

ser–gerdân (f) : 1. başı dönen, sersem, şaşkın.
2. perişan.
Uz IX–1, CCXLV–3

ser–geşte (f) : başı dönen, şaşkın, sersem.
Uz VII–63, LXV–2, CCXLI–1

ser–hoş (f) : sarhoş.

VI–1

serîr (a) : taht.
Uz IV–94, CLIII–5

ser-mâye (f) : ana mal.
XL–5

ser–mest (f) : sarhoş.
CXV–1, CCLII–3, CCLXXXVI–3

ser–nigûn (f) : başaşağı olmuş, ters dönmüş.
Uz IV–107, Uz X–25,
CLXXIX–2, Müf 8

ser–tâc (f) : baş tacı olan, çok sevilen, sayılan.
CCL–1

ser–tâ–ser (f) : baştan başa, hep, bütün.
CCLXIX–5

serv (f) : 1. servi, selvi.
Uz IV–103, Uz VI–21, V–6,
XXXIV–6, LXV–7
2. mec. sevgilinin boyu bosu.
V–6, LXV–7
serv–i çemen (f): naz ve edâ ile salına salına yürüyen sevgili.
CCCXVI–3, CCCXXXVIII–1
serv–i hırâmân (f): nazlı sallanan selvi; mec. naz vee edâ ile salına salına yürüyen sevgili.
CLXXXIV–2, CCCXXV–1, Müf 10
serv–i nâz (f): dalları yana sarkan selvi; mec. uzun boylu sevgili.
CXCVII–3
serv–i revân (f): yürüyen selvi; mec. uzun boylu sevgili.
Uz IV–107, CXXX–3,
CLXXXVI–1, CCXXVIII–3,
CCXCI–2
serv–i sehî (f): doğru büyümüş iki

daldan ibaret selvi (güzellerin boyu buna benzetilir).
CXV–4, CXVI–9, CXIX–4, CXCIX–7, CCXIII–5
serv–i ser–efrâz (f): başı yüksek selvi; baş çeken selvi.
LXV–8

serv–kad (f) : servi boylu.
Uz IX–11

serv–kâmet (f): : servi boylu
XXII–1, CLXX–1

sev– : 1. sevgisi olmak, sevgi duymak, gönülden bağlı olmak, dostluk ve sevgi göstermek.
XXXV–5, XLIII–4, XLVI–3, LXXIX–4,
2. aşık olmak.
XLVI–3, LXXIX–4

sevâb (a) : Allah'ın rızasına uygun ve âhiret mükâfatına lâyık iyi iş.
XLI–7

sevâbit (a) : sâbite'nin c. seyyar olmayan ve yerinde durur gibi görünen gök cisimleri, yıldızlar.
Uz VI–4

sevâd (a) : 1. kara, siyah.
XXXV–1
2. yazı, karalama.
CLVI–5

sevdâ (a) : çok kara, çok siyah.
XCI–7, CLXXX–2

sevdâ (f) : 1. aşk, sevgi.
CXXIX–7, XCI–7, L–3
2. aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık.

L–3, CVI–1
3. istek, arzu, heves.
CCI–4

sevdâyî (a) : sevdalı.
XXVI–1, LXIX–1, LXIX–4, CCXCV–1

sevdâ–zede (f) : sevdalı, aşık.
CCXXIII–7

sevgi : aşk, sevme duygusu, muhabbet.
CXLV–7

sevin– : sevinç duymak.
XVII–3

seyf (a) : kılıç.
CLIX–7

seyl (a) : sel.
CLXXXIV–2, CC–4, CCXXXI–4

seylâb (f) : sel, sel suyu.
XXXVIII–3, CXVIII–2, CC–4, CCCXLII–1

seyr (a) : 1. gezme, gezinme.
Uz VI–43, XVIII–5
2. uzaktan bakıp karışmama.
Uz VI–43, XVIII–5.
3. yürüme, yürüyüş; gitme, hareket.
Uz VIII–32
4. eğlenmek üzere bakma, temâşâ.
XXXIII–4
seyr ü sefer (f): gidiş geliş.
CI–4

seyyâre (a) : güneşin etrafında dolaşan gezegen.
Uz VI–2, Uz VI–43, XXXVII–2, I–5, LXIII–1

sı– : 1. kırmak, bozmak, kesip mahvetmek.
IX–7, XXVII–5, XXIX–3,

CLXXVIII–1, CXCI–3
2. yıkmak, harap etmek.
CCXCV–6

sıdk (a) : 1. iç, yürek temizliği.
Uz IV–44, Uz V–21, Uz V–25,
Uz X–51
2. doğruluk, gerçeklik.
Uz IV–44, Uz VII–41

sıfât (a) : sıfat'ın c. sıfatlar, vasıflar
Uz III–15, Uz IV–13

sığ– : bir kabın içine girmek, alınmak.
Uz IV–12, Uz IV–34, XCVII–7,
CCLXXXVII–5

sığış– : sığmak.
CCXCI–3

sıhhat (a) : sağlık, sağlamlık.
XLV–4, LIII–4, CCVIII–5,
CCLXXVI–1, CCCIII–5

sın– : kırılmak, parçalanmak.
CXCI–5, CCLI–5, CCLXXXIII–2

sınuklu : kırık, mahzun, kırılmış.
XXXV–3, CXXXVIII–6

sırât (a) : yol.
sırâtü'l–müstakîm (a): doğru yol.
CCXVIII–2

sırça : cam, billur.
CCVII–2, CCLXXXIII–2,
CCCXXXI–3

sırr (a) : gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey.
Uz IV–41, Uz IV–94, XI–5,
XXX–2, XLII–4

sîb (f) : elma.
Uz IV–53, X–2, XCIII–3,
CLXIII–6, CCXXV–4

sîb–i zenahdân (f): sevgilinin elmayı andıran çenesi.
CCLXXXIV–5

sicill (a) : resmî vesikaların kaydedildiği kütük.
Uz VII–1

sidre (a) : nabek denilen meyveyi veren bir ağaç, Arabistan kirazı.
Uz IX–5, XVI–16, CXVI–9, CXXIII–4, CXCV–3

siidre–kad (f) : sidre boylu.
CI–5

sifâl (f) : çanak, çömlek ve çini gibi topraktan yapılmış şey.
CCXI–6

sihâm (a) : sehm'in c. oklar.
Uz IV–79, CXII–3

sihr (a) : 1. büyü; gözbağcılık, büyücülük.
Uz X–30, LXVI–3, CXCII–6, CXCVII–6
2. sihir kuvveti taşıyan kuvvetli cazibe, fettanlık.
LXVI–3

sikke (a) : para üzerine vurulan damga.
CCXVIII–4

sil– : yaş bir şeyi emdirerek kurutmak.
CCCXIX–3, CCCXIX–5

silsile (a) : zincir.
CCCXXXI–9

sîm (f) : 1. gümüş.
XCIV–4, CXIV–3
2. gümüşten, sırmadan.
CXIV–3, CXLI–3
3. gümüş para.
CCXVIII–4

sîm ü zer (f): gümüş ve altın .
XLV–3, LVI–2, CIII–3,
CXXIII–6, CCXXIX–2

simât (a) : sofra .
Uz IV–115

sîm–beden (f) : gümüş vücutlu, vücudu gümüş gibi beyaz olan .
CCXLII–7

sîm–ber (f) : göğsü gümüş gibi beyaz .
XCIV–1, CXI–1, CCCII–7,
CCCXXIV–1

simid : simit .
Uz IX–24

sîmîn (f) : gümüşten, gümüş gibi, gümüşe benzer.
LXXXIX–5, XCI–4, XCIII–3,
XCIV–1, XCVII–8

sîmîn–beden (f) : gümüş vücutlu, gümüş gibi parlak ve beyaz vücutlu .
Uz IX–11, LXXVIII–6, CII–2,
CCXXXIII–4

sîmîn–ber (f) : göğsü gümüş gibi beyaz olan .
CCXXI–1

sîmîn–sanem (f) : gümüş vücutlu güzel, vücudu gümüş gibi olan güzel .
X–1

sîmîn–ten (f) : gümüş tenli, gümüş gibi parlak ve beyaz vücutlu .
CCXCV–1

sîm–sâḳ (f) : gümüş baldırlı .
Uz IX–29

sîm–ten (f) : gümüş tenli .
LXXV–3, XCIV–6, CCCXXVII–5,
CCCXXXVIII–1

sîmürg (f) : anka kuşu, masal kuşu .

	Uz IV–66
sin	: teklik ikinci şahıs zamiri, sen. CXXXIX–2, CLXXVIII–2, CCXXIV–1, CCCXLVII–5
sin	: mezar. V–2
sinân (a)	: mızrak, süngü. Uz IV–110, CLXI–17
sincâb (f)	: ağaçlarda yaşayan kemirici, küçük kurşunî tüylü hayvanın postundan yapılmış kürk. XIX–2, CCLIV–7
sîne (f)	: göğüs, mec. yürek, gönül. Uz VI–47, Uz VI–52, Uz VIII–12, Uz X–28, XXIX–2
sipâh (f)	: asker. Uz IV–118, VII–3, LII–6, CCCXXIV–2, CCCXXXIX–1
sipâs (f)	: şükretme, dua etme. Uz IV–11
sipeh (f)	: asker XCII–8, CCCXII–2
siper (f)	: 1. kalkan. LII–1, LXIV–4, LXXI–1, XCII–6 2. arkasına saklanılacak şey. CXX–5
sipihr (f)	: gök, sema. Uz VI–2
sîr–âb (f)	: taze, körpe. CCLIV–1
sirişk (f)	: gözyaşı. CCCXXXVI–5
–sitân (f)	: yer adı yapmaya yarayan ek. Uz IX–20
sitâre (f)	: yıldız.

	Uz IV–26, Uz VII–61, LXXXIV–2, CLXXVI–10, CCCXXXV–2
sitem (f)	: 1. eziyet, cefa. Uz VIII–2, Uz X–43, LXXXVI–4 2. zulüm, haksızlık. Uz VIII–2, Uz X–43
sitem–kâr (f)	: zulüm ve haksızlık eden. LXV–3
siyâh (f)	: kara. Uz III–5, Uz IV–121, Uz X–31, Uz X–34, VII–1
siyâset (a)	: politika. XXVII–1
siyeh (f)	: kara. VI–5, LX–2, CCVIII–1, CCLV–3, CCXCIII–2 siyeh baht: kara talih, karayazı. CLXVI–6, CCXLV–2, CCXCVIII–7
siyeh–kâr (f)	: kötü işler yapan, günaha giren. XLI–5, LXV–12, CVI–1, CL–2, CCXXVI–3
siyeh–pûş (f)	: karalar giyinmiş; matemli. CXV–11, CCLII–7
siyeh–rîsmân (f)	: kara ip. CCLXXXIX–5
siyeh–rû (f)	: yüzü kara olan, rezil. CCCII–4
siz–	: sezmek. Uz XI–4
Skender (f)	: İskender. Uz IX–35
soffa (a)	: sofa. Uz X–9, LXX–7

sofra (a) : üzerinde yemek yenen sini veya masa, sofra.
Uz IV–86, Uz IV–115, Uz VII–32, XLIX–4, CCX–8

soğıl– : suyu çekilmek, kaynağı kaybolmak veya kurumak.
Uz XI–10

sohbet (a) : görüşüp konuşma; arkadaşlık.
LXXVIII–2, CLXXXV–5, CCXXXIX–3, CCLXXXIX–1, CCCXLVIII–6

sonra : 1. konuşulan veya içinde bulunulan zamana göre ilerisini anlatır.
Uz VII–47, Uz VII–52, Uz IX–35, CL–7
2. yoksa, aksi halde.
XLIV–3

sor– : 1. sormak, sual etmek.
Uz X–7, I–5, XV–5, XXVII–3, XLII–3, LXVI–6
2. öpmek.
LXVI–6
3. emmek.
I–5, XV–5

sög– : sövmek.
V–2, XVI–6

söyle– : 1. demek.
Uz VII–67, CVI–5, CCVII–6, CCXIV–4
2. anlatmak, ifade ve beyan etmek.
Uz VI–73, LXXXIX–2

söylen– : denilmek, ifade edilmek.
CCXXI–5

söylet– : söylemek zorunda bırakmak.
CCXVI–2

söyün– : sönmek, parlaklığı gitmek .
Uz VII–43

söz : 1. duygu, düşünçe ve isteklerin anlatılmasına yarayan kelimeler topluluğu, lâkırdı, kelâm .
Uz IV–47, Uz IV–117, Uz VII–67, Uz XI–1
2. hüküm, nüfuz .
Uz V–5

su : 1. tabiatta en bol bulunan, hidrojenle oksijenin birleşmesinden meydana gelen madde, su .
Uz VI–48, Uz VII–57, Uz VIII–23
2. akarsu, ırmak .
Uz IV–122, CII–4
–ya düşmek .
CCCXVI–2, CCCXXI–2
olsa teyemmüm câ'iz değül.
CCXV–4
–ya salmak .
CCCXXII–1

su'âl (a) : sorma, sorulma, soru .
Uz I–8, XXV–2, CCLXIII–1

Su'bân (a) : gökyüzünün kuzey yarımküresinde bulunan Tınnîn burcunun çevirdiği büyük kavsin ortasında ve Küçükayı dörtgeninin tam karşısında bulunan en parlak yıldız (Alpha Draco) .
Uz VI–17

subh (a) : sabah, sabah vakti .
I–3, XXV–3, XCII–8, CXXXII–5

subh–dem (f) : sabah vakti .
LXIII–1, LXXX–4, CXXXVIII–5

subh–gâh (f) : sabah vakti .
Uz X–12, Uz X–30, XLIII–2

suç : 1. kabahat, hata 2. günah.
CXXXI–2

suçsuz : kabahatsiz, masum.
LII–7, LXV–3

sûd (a) : sevdâ'nın c. sevdalar.
CXV–7

sudûr (a) : sadr'ın c. göğüsler.
Uz IV–94

sûfî (a) : sofu.
CCLXVIII–4, CCCXLV–3

sula– : sulamak, su vermek.
Uz VII–28, CCXLVIII–5,
CCCXLII–5, CCCXLIII–1

sultân (a) : padişah, hükümdar.
Uz IV–58, Uz VII–3, Uz VII–15,
Uz VIII–14, Uz IX–3

Sultân Bâyezîd : II. Bayezîd. Fatih Sultan Mehmed'in oğlu ve Osmanlıpadişahlarından biridir. Alim ve şairdi. Şiirlerinde Adlî mahlasını kullanmıştır.
Uz IX–45

Sultân Muhammed : has isim.
Mu 1, Mu 2, Mu 3

sun' (a) : 1. eser, yapma, yapış, iş
CCLII–2, CCXCII–3
2. kudret, tesir
Uz III–9

sun– : vermek, takdim etmek, sunmak.
Uz IV–69, Uz VI–40, Uz VI–44,
Uz VII–19, Uz VII–60

surâhî (a) : uzun boyunlu su ve şarap şişesi, surahi.
XXV–2, XXVIII–6, XXIX–6,
CXVI–7, CCLXXIII–5

sûre (a) : 1. sıra, dizi.

CLXII –2
2. Kur'an'ın ayrıldığı 114 bölümden her biri.
CCXLIX –6
sûre–i Duhân (f): Kur'an'ın 44. sûresi.
CLXI–6, CXCI–3, CCCVI–2
sûre–i İhlâs (f): Kur'an'ın 112. sûresi.
CLI–3
sûre–i Kevser (f): Kur'an–ı Kerîm' in 108. sûresi.
CCXLVII–4
Sûre–i Nûr (f): Kur'an'ın 24. sûresi
CLXI–6, CXCI–3, CCCVI–2

sûret (a) : 1. biçim, görünüş, kılık.
Uz VII–31, LXV–11
2. resim.
CXVII–1
3. tarz, yol.
Mu 8

sûsen (f) : susam.
Uz VI–29, CXCIX–7, CCX–7, CCLXVII–8, CCXCV–2

suvar– : sulamak, su vermek.
XXXIX–5, C–2, CCCXLV–8

sûz (f) : yanma, tutuşma; ateş sıcaklık.
LXIV–2, CXXIV–3
sûz–ı ciger (f): ciğerin yanması; ciğer yanıklığı.
CXCVIII–3

sûzân (f) : yanan, yanıcı.
CCXLVI–6

sûzen (f) : iğne.
CCXXXV–5

sûziş (f) : yanma, yakma.
Uz VII–42, LXXVII–2, CCVII–6

sücûd (a) : secde etme, namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan vaziyet.
XXXVI–3, LII–3, CXXIII–5, CLXXXVI–5, CCLXVI–4

süd : süt.
Uz IX–24

Süheyl (a) : gökyüzünün güney yarım küresinde bulunan sefîne–i Nuh burcundaki parlak ve büyük bir yıldızın adı. Yemen'den daha iyi göründüğü için buna "Süheyl" i Yemânı" de derler.
CLXXIV–3, CCXCIV–4

sükkerî (a) : şekerle ilgili, şekere ait.
Uz IX–24, Uz IX–26

sükûn (a) : durma, kımıldamama.
Uz III–12, Uz IV–17

Süleymân (a) : 1. Benî İsrail peygamberlerinden biri olup, babası Davud peygamberin vasiyeti üzerine Beytü'l–Makdis'i yedi senede inşa ettirmiştir.
Uz III–14, Uz VII–17, Uz VIII–3, Uz IX–35, LXVII–4
2. has isim.
Mu 13

süls (a) : hatt–ı sülüs; bir yazı çeşididir.
CLXXIII–1

süm (f) : dört ayaklı hayvanların tırnağı.
CXCVIII–2

sünbül (f) : 1. sümbül.
Uz VI–20, II–6, LV–1, LXVIII–5, CXC–6
2. sevgilinin saçı, güzelin saçı, saç.

CVII–1, CXX–3, CXC–6, CCXXXVI–2, CCLXXI–1

sünbüllen– : sümbül haline gelmek, sümbül gibi olmak.
CCLIII–3

sündüs (a) : parlak renkli, çiçekli altın veya gümüş telle işlemeli, nakışlı olarak dokunmuş ipek kumaş.
LXXX–6, CXLIX–4

sünnet (a) : iyi ahlâk, iyi tabiat.
CCCXX–5

süpür– : süpürge ile tozu ve çerçöpü alıp temizlemek.
CCIX–2

sür– : 1. dokundurmak, değdirmek.
Uz III–10, Uz VI–83, CCXLVI–7
2. geçirmek.
Uz VIII–30, Uz IX–4, CCCIV–4
3. kovmak, uzaklaştırmak.
CXXV–3
4. bir maddeyi, bir satıh üzerinde, dokundurarak gezdirmek suretiyle ince tabaka halinde bırakmak.
CCXXIX–4

Süreyyâ (a) : Ülker yıldızı.
Uz VI–5, Uz VI–41

sürh (f) : kırmızı, kızıl.
LX–2, CCCII–2, CCCXXVIII–4

sürhî (f) : kırmızılık, kızıllık.
CXIV–6, CXLI–2

sürh–rû (f) : kırmızı yüzlü, yüzü kızarmış.
CVII–1, CCLXII–2

sürme (f) : sürme, göz kenarlarına ve kirpiklere sürülen siyah boya.
Uz IV–33, Uz VII–5, CCVIII–5

sürûr (a) : sevinç.
CCCXXXV–5

Ş

şa'bân (a)	: arabî ayların sekizincisi, ramazandan önce gelen ay. Müf 9
şâd (f)	: sevinçli, memnun. Uz X–40, XVIII–2, XCIII–5, CXXXIII–8, CXXXIX–1
şâdân (f)	: sevinçli, keyifli. Uz XI–32
şâd–mân (f)	: sevinçli. Uz VIII–14
şafak (a)	: güneş doğmadan önceki alacalık. Uz VI–38, CXIV–6, CLXXIV–3
şâh (f)	: 1. padişah. Uz I–7, Uz III–3, Uz XI–34, XXXIII–5, LII–6 2. satranç taşlarının en mühimi. XXXIII–3
şâh (f)	: dal, budak. şâh–ı gül (f) gül dalı. CXCIX–4
şahâdet (a)	: şahitlik. CCLXXVII–4
şâhâne (f)	: hükümdara yakışacak şekilde olan, çok mükemmel CCCXXIV–2
şâh–bâz (f)	: bir cins iri ve beyaz doğan. CCXXI–4
şâhid (a)	: şahit. Uz I–9, VI–5, IX–4, CCLXXVII–4, CCCXXIV–3
şâhid (f)	: güzel. IX–4
şakk (a)	: yarma, çatlama.

Uz IV–28, Uz VI–92, CLXXIII–2, CCCXXII–3,

şâm (a) : şâme'nin c. (vücuttaki) benler.
LV–2, CXC–3, CCLI–2

şâm (f) : akşam.
XXV–3

Şâm (a) : Arapların Dimaşk dedikleri şehir.
Uz IV–80, LXXVIII–3

şân (a) : 1. ün, şöhret, şan.
Uz VII–15
2. âdet, huy, tabiat.
CXXVIII–1, CXXXI–5
3. hal, keyfiyet.
Uz VII–40
4. mertebe.
CCXCIII–1

şâne (f) : tarak.
II–2, XLI–6, LIX–6, CXIII–7, CXXXVII–1

şa'r (a) : kıl.
Uz IV–121

şarâb (a) : şarap.
Uz IX–29, XXXIX–8, CLIX–4, CCXXXI–2, Müf 12
şarâb–ı nâb (f): katkısız şarap.
VIII–1, XVI–10, LVI–6, CCCXXI–1

şark (a) : doğu.
şark u garb (f): doğu ile batı; bütün dünya.
Uz IX–35

şart (a) : vaziyet, hal.
CCCXXXIX–9

şast (f) : okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük.

XXXV–4

Şat (a) : Şattü'l–Arab; Fırat ile Dicle'nin Basra Körfezi'ne dökülmeden önce birleşmesinden meydana gelen geniş ırmak.
CLVI–4

şâyed (f) : eğer, ola ki, olabilir ki, olur ki.
Uz VI–68, CCLXXXIX–7

şeb (f) : gece.
Uz IV–121, CC–5, CCXIX–5, CCLIV–5, CCCXLVIII–2
şeb–i hicrân (f): hicran gecesi, ayrılıkla geçirilen gece.
Uz VII–45, CCLXXII–5
şeb ü rûz (f): gece gündüz.
XXI–6

şeb–âheng (f) : bülbül.
CXIV–2

şeb–dîz (f) : gece renkli.
LXXII–4, XCV–3, CCLXVIII–2

şeb–hûn (f) : gece baskını.
CCLV–2

şebîh (a) : benzeyen, benzeyici.
LXXX–4

şebî–hûn (f) : gece baskını.
CLXXX–2

şeb–istân (f) : harem dairesi.
Uz VII–61

şeb–nem (f) : çiy.
Uz II–3, Uz VII–68

şeb–reng (f) : "gece renginde olan", siyah.
CXXXV–3

şeb–rev (f) : gece giden, gece yolculuğu eden.
XLI–4, CLXII–6

şecâ'at (a) : yiğitlik, yüreklilik.

Uz IX–8

şefâ'at (a) : birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık .
Uz IV–10, Uz IV–85, Uz V–22, Uz V–25

şeft–âlû (f) : 1. "yarık erik"; şeftali.
Uz IX–6, X–2, XXXIX–2
LV–5, CXXIII–3
2. mec. öpücük .
X–2, LV–5, CXXIII–3, CCLXXXIV–5

şeh (f) : padişah .
CCIII–3, CCLXXXIX–3, CCCXXX–1, Mu 9

şehâ (f) : ey şah, ey padişah!
Uz VII–19, Uz VII–21, XLIV–3, XLVI–1, LIII–8

şehâdet (a) : şehitlik, şehit olma .
CCCVIII–6

şeh–bâz (f) : bir cins iri ve beyaz doğan .
CXXVIII–5, CCLXXVIII–3, CCCXIII–6

şehd (a) : bal .
Uz XI–1, LXIV–1, CXX–1, CLXXXVIII–1, CXCVIII–5

şeh–dâne (f) : iri inci tanesi .
CCCXXXI–6

şehen–şâh (f) : en büyük padişah, şah, padişahlar padişahı, şahlar şahı ,
Uz VIII–25

şehen–şeh (f) : şahlar şahı .
Uz IX–32, Uz IX–46, CCLXXXVI–4

şehîd (a) : din veya yüksek bir ülkü uğrunda

ölen kimse; savaşta ölen.
Uz VIII–27, XXXVII–5,
LXXVIII–5, LXXXI–2,CVI–2

şehlâ (a) : 1.ela göz, koyu mavi göz 2. tatlı şaşı, yan bakan.
Uz IX–10, CCCIII–5, Mu 24

şeh–mât (f) : satranç oyununda şahın mat olması.
kılmak.
CCL–7
olmak.
Uz X–38

şeh–per (f) : kuş kanadının en uzun tüyü.
CXV–18

şehr (f) : şehir, büyük belde, büyük kent, il.
Uz IX–5, Uz IX–7, IX–7,LIII–8,
LXXVIII–3

şehr–istân (f) : büyük şehir.
CXCII–9

şeh–zâde (f) : hükümdar oğlu, prens.
Uz VIII–19, Uz IX–7, Uz IX–12

şeker (f) : şeker.
Uz I–4, Uz III–4, XXXIX–4,
LV–4, LXIV–1

şeker–bâr (f) : şeker yağdıran, etrafa şeker saçarcasına tatlı.
XXX–1, CVI–4, CCXXVI–1,
CCLXXXVII–2

şeker–istân (f) : şeker kamışı tarlası.
Uz VII–60

şekerle– : tatlılamak, tatlı hale getirmek.
CCCII–1

şekker (f) : şeker (bu kelime nâzımda kullanılır).
Uz X–3, XXIII–4, LV–4, CV–4,
CX–9

şekkerîn (f)	: tatlı, şekerli . LXXVIII–2
şekker –rîz (f)	: şeker saçan, pek tatlı . CXXXVII–4
şekl (a)	: 1. şekil, biçim, kılık . Uz IV–7, Uz VI–27, XCIX–3, CXVII–2, CXXXVI–3 2. resim . CXVI–4
şem' (a)	: mum . Uz IV–25, Uz IV–62, Uz VII–43, Uz XI–28, XXVI–3
şem'–dân (f)	: şamdan . CLXI–3
şemme (a)	: pek az şey . Uz V–15, CLXXXII–6, CLXXXIII–10
şems (a)	: güneş . Uz IV–62 şems ü kamer (f): güneş ile ay . LXIV–1, CXX–2
şemse (a)	: 1. yazma kitapların başına yapılan süs; cildin orta kısmında bulunan beyzî süsleme . CXLVIII–4, CXCI–4 2. güneş şeklinde yapılan işleme resim . CCCXXX–1
şemşîr (f)	: kılıç . CCXXVIII–2, CCCXLV–8
şer (a)	: 1. kötülük, fenalık; kötü iş . XLI–1, CXX–4 2. kavga, fitne . XLI–1
şer' (a)	: Allah'ın emri, âyet, hadis, icmâ–i

ümmet ve kıyas–ı fukahâ esasları üzerine kurulmuş olan din kaideleri.
Uz IV–1, Uz IV–108, Uz VI–93, CXXVI–6

şerbet (a) : şerbet, içilecek tatlı şey.
Uz IX–26, XXVI–1, LIII–4

şeref (a) : 1. (mânen) büyüklük, yükseklik, ululuk.
Uz IV–88, Uz VII–20, CLXVII–5, CCXC–1, CCCXX–7
2. övünme, iftihar.
Uz VII–3
3. bir şahıs veya şeyin benzerlerinden seçilmesi, seçkinlik, üstünlük, imtiyaz.
CXVI–4

şerh (a) : 1. açıklama.
Uz IV–27, Uz IV–116, LXXVII–3 LXXXII–6
2. bir kitabın ibâresini kelime kelime açıp izah ederek yazılan kitap.
XXV–3

şerha (a) : parça, dilim, yarık.
Uz X–28, LXXXII–6, CV–7, CXIII–4

şerî'at (a) : 1. doğru yol. 2. Allah'ın emri 3. âyet, hadîs ve icmâ–ı ümmet esaslarına dayanan din kaideleri.
Uz IV–113

şerîf (a) : 1. şerefli, mübarek, kutsal 2. soylu, temiz.
Uz VII–26

şerm (f) : utanma, mahçup olma.
CXCIX–4, CCVII–2

şermende (f) : utanmış; utangaç, mahçup.
XXXIV–6, LXI–3, LXXIV–4

şerm–sâr (f) : utangaç
Uz III–10, Uz III–18,
XXXII–6, CCXXXVIII–3,
CCCXII–4

şevk (a) : 1. arzu, keyif, neşe, sevinç.
Uz III–13, Uz IV–96, Uz VI–66,
XXVIII–3, LXXII–1
2. ışık, şavk.
XXVIII–3, CCVII–3,CCLVIII–4

şey' (a) : şey, nesne.
CCCXXXIX–3

şeydâ (a) : aşktan aklını kaybetmiş, divane, düşkün, şaşkın.
Uz VI–31, Uz VI–65, CXXIX–5,
CCCXXXII–1

şeytân (a) : şeytan.
Uz IX–42, CXIX–2, CXXV–3,
CCXXXIV–2, CCLXXXIV–8

şibh (a) : benzer, misal.
XVI–10

şifâ (a) : hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağalma.
Uz II–2, Uz IV–49, XVI–10,
XLVI–2, LXIII–7
bulmak.
CXVII–4, CLIII–3

şîfte (f) : düşkün, tutkun.
CCLXVII–2

şihâb (a) : kıvılcım.
LXXXIV–2

şikâf (f) : yarık, yırtık, çatlak.
CCXXVII–6

şikâr (f) : 1. av.
CLXVI–5, CCXXI–4,CCCXIII–6,
CCCXXV–4
2. avlama.
LXXXIV–1
itmek.
CLXXXIV–5
olmak
CCXXXVIII–1, CCLXXVIII–3,
Mu 15

şikâyet (a) : sızlanma, yakınma.
Uz VII–67, XXI–1, CCXLI–2,
CCLXXVII–5, CCXCV–10

şiken (f) : büklüm, kıvrım.
LIV–5, CCXL–3

şikest (f) : kırma.
CIX–6

şikeste (f) : kırık, kırılmış.
Uz X–5, LIV–5, CV–6, CLI–5,
CCLXIX–3
şikeste beste (f): kırık dökük, şöyle
böyle.
Uz XI–41

şikeste–dil (f) : gönlü kırık, kederli, mahzun.
Uz X–24

şimdi : içinde bulunulan zamanı gösterir.
Uz VI–59, Uz VI–98, Uz VIII–7,
Uz X–15, Uz X–37

şimşâd (f) : şimşir ağacı.
XXXVIII–7, CLIII–6, CLXXVI–3

şîr (f) : arslan.
Uz IV–100
şîr–i ner (f): erkek arslan.
CXV–6

şi'r (a) : şiir, edebî değeri olan vezinli ve ka-

	fiyeli söz.
	XIV–4, CLXXX–5, CCXXI–5,
	Mu 10
şîrâk (a)	: tuzak.
	Uz VI–91
şirâze (f)	: kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları muntazam, tutan, ibrişimden örülmüş ince şerit.
	CCCXX–3
şîrîn (f)	: tatlı.
	Uz VI–28, XV–5, XLII–1, LIV–3,
	LXIV–1
Şîrîn (f)	: Husrev ile Şirin hikâyesinin kadın kahramanı.
	XXXVIII–6
şîrîn–dehen (f)	: tatlı ağızlı.
	LXXII–4, CCCXXXVIII–4
şîrîn–leb (f)	: tatlı dudaklı.
	XCV–3
şîrînlik	: sevimlilik, cazibe.
	CCLV–3
şîrîn–sühan (f)	: tatlı sözlü.
	CCLVIII–2
şîşe (f)	: şişe, sırça.
	Uz VI–28, IX–7, CVII–3,
	CCVII–6
şîve (f)	: 1. naz, edâ, işve.
	XXXI–3, CXV–8, CXXIV–4,
	CXCVII–1
	2. tarz, tavır, üslûp.
	XXXII–2
	şîve–i reftâr (f): yürüyüş tarzı, yürüyüşteki eda.
	CLXXVI–3
şîve–ger (f)	: şiveli, işveli, cilveli.

CXXVII–4

şiyem (a) : şime'nin c. huylar, tabiatlar.
Uz V–15, Uz VII–1

şol : şu, o.
Uz IV–51, Uz VI–84, Uz VIII–21, Uz IX–21
resme.
Uz VII–42, C–6

şöyle : öyle, şu türlü, şunun gibi.
Uz VII–74, LXXXI–1, CXII–3, C–5, CCXIX–4

şu : şu, orta uzaklıkta olan yer veya zamanı belirtmede kullanılır.
Uz IX–24, VI–5, LXII–3, CCLXXIV–3, CCCXI–3
resme.
LIX–7

şu'â' (a) : ışın, güneşten veya başka bir ışık kaynağından uzanan tel tel ışıklar.
CCVII–1

şuf'a (a) : bir mülk, kaça satın alınmışsa o mülke o para ile sahip olma.
CCLXXXV–3

şûh (f) : neşeli, şen, nazlı, şiveli.
CXXVII–4, CLXV–6, CCCXXV–1 CCCXLVII–2

şukka (a) : parça, kumaş veya kâğıt parçası.
Uz IX–17

şu'le (a) : alev, ateş alevi.
CCXX–2

şûr (f) : kavga, gürültü, patırtı.
XLI–1, CXX–4

şûride (f) : 1. karışık, perişan.
CXXXV–1, CCCXXIV–1
2. aşık, tutkun.

XCV–7

şübhe (a) : şüphe, kuşku .
CCLXXXIX–6

şükr (a) : görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık
Uz IV–11, Uz IX–3, Uz IX–42, CXXXVI–4, Mu 23

şükrâne (a) : şükran alâmeti, iyilik bilme nişânesi .
CCLXX–3

şükûfe (f) : çiçek .
LVI–2

T

tâ (a) : "tı" harfinin bir adı .
Uz IV–114

tâ (f) : 1. kadar, dek, değin .
Uz IV–48, Uz V–8, Uz IX–44
2. gaye ve sebep gösterirse ekseriya "ki" edatıyla beraber kullanılır.
Uz IV–95, V–7, VII–2, XVIII–6

tâ'at (a) : Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet .
CCC–4

tâb (f) : 1. ışık, parlaklık .
CXV–3
2. kıvrım, büklüm .
Uz XI–22

–tâb (f) : "parlayan, parlatan, aydınlatan" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar .
Uz VI–37

tab' (a) : tabiat, huy, yaratılış .
Uz IV–84, Uz IV–98, CXCIV–3

tabak (a) : tabak (kap) .

	Uz VI–5
tâbân (f)	: ışıklı, parlak. XLII–1
tâb–dâr (f)	: kıvrımlı, büklümlü. CLXVI–1
tâbi' (a)	: 1. birinin arkası sıra giden, ona uyan. 2. boyun eğen, bağlı kalan. Uz V–16, Uz VII–64
tabîb (a)	: hekim, doktor. Uz IV–49, V–4, XXVII–3, XLV–4, CXXII–2
ta'bîr (a)	: rüya yorma. XVIII–3, CLXXII–2, CCLXV–2, CCCXLV–6
tâbût (a)	: ölü taşınan sandık. CXII–2
tâc (a)	: hükümdarların başlarına giydikleri cevahirli başlık. Uz VI–31, Uz VII–3, XXVI–4, XXVII–4, CXV–13
ta'cîl (a)	: acele ettirme, çabuklaştırma. CCCXXXIV–7
tafsîl (a)	: etrafiyle, etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama. CCXLIX–1
tağ	: dağ. Uz X–11, CCLXVII–2, CCXCV–5, CCCXXXVII–5 –a düşmek. CCXCV–5
tağıl–	: dağılmak, saçılmak, ayrılmak. Uz VI–41
tağıt–	: dağıtmak. 1. toplu bir durumda bulunan şeyleri öteye beriye yaymak. LXXXVIII–2, CIV–3, CCLII–6,

CCXCII–2
2. bölüştürmek, ayrı ayrı vermek, pay etmek.
Uz VII–31
3. saçmak, perişan etmek.
Uz X–40

tağyîr (a) : başkalaştırma; değiştirme; bozma.
CLXXII–1

Tâhâ (a) : Kur'an'ın 20. sûresi.
Uz VI–84

tahayyür (a) : hayran olma, hayrete düşme, şaşakalma, şaşırma.
Uz VI–43

Tâhir (a) : has isim.
Mu 17

tahiyye (a) : mülk, mali kıymet.
Uz IX–37

tahmîr (a) : yoğurma, yoğurulma.
CXLI–4, CCXIV–5, CCXXVIII–8

tahrîr (a) : yazma.
CII–7, CXLI–2, CXLIX–2, CCXLVI–2, CCCII–2

tahsîl (a) : 1. hasıl etme, ele geçirme, kazanma.
CLXXVII–2, CCI–2, CCXLIX–5,
2. ilim öğrenme.
CXXVIII–4

tahsîn (a) : güzel bulup takdir etme, alkışlama, övme, beğenme.
CCXCII–1

taht (f) : 1. hükümdarların oturduğu büyük koltuk.
Uz VII–2, Uz VIII–3, XI–6
2. hükümdarlık makamı.
Uz VIII–3, Uz IX–12, XXVI–4

tahta (f)	: ağaç, kereste, odun. CIX–6, CXII–2
tâk (a)	: 1. kemer, yarım daire şeklinde kapı, pencere vesaire üstü. LXXV–6, CXLVI–3, CXCI–9 2. kubbe, künbet. Uz VI–1, CLXII–1
tak–	: giyinmek, takmak, kuşanmak, üstüne almak. X–1, XXXIV–1, LXXII–5, CII–4, CXXXII–2
takbîl (a)	: öpme. CCXLIX–7
takdîr (a)	: ezelde Allah'ın olmasını istediği şeyler. CLXXII–1
Tâk–ı Kisrâ (f):	: Sasani kralı I. Şahpur'un (241–272) Ktesiphon'da yaptırdığı saray. Eski çağın en büyük eserlerinden biridir. Kralın, kabul salonu olan elips biçiminde kemer kubbeyle örtülü geniş orta sahnı ilgi çekicidir. CXLVI–3, CCLII–5
takrîr (a)	: anlatma, anlatış. Uz VII–33, XXI–6, CCCXLV–7
taksîr (a)	: 1. suç, günah, kabahat. CLXXII–3 2. bir işi eksik yapma. CCXXXVIII–4
takvâ (a)	: Allah'tan korkma, Allah korkusu ile dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. CLVIII–7, CCLII–3, CCCXXII–1
takvîm (a)	: 1. her seneye ait olarak düzenlenen ve yılın günlerini gösteren yıllık,

	takvim. CCXLVII–2
	2. ülkeleri veya yıldızları yerleri ile belirten kitap veya cetvel. CCXXIII–5
	3. tertip, düzen. CCXXIII–5
tal–	: dalmak, aşağıya varmak, batmak. Uz VI–66
tal'at (a)	: güzellik. LXXXVII–1, CXLVII–1
taleb (a)	: 1. istek, arzu. IX–3, CVI–2, CXXXVIII–3
	2. isteme, dileme. Uz VI–67, LXXXIX–7
tâli' (a)	: talih, kısmet, kader, baht. Uz X–31, XLIII–5, CXXXV–1, CLIX–3, CCCXLVI–3
tâlib (a)	: isteyen, istekli. Uz IV–55, Uz IV–96, Uz X I–15, IX–3, CXXXIX–3
ta'lîk (a)	: İran yazısıdır, bütün harfleri devirlidir. Rivayete göre Hoca Ebü'l–Âl, Pehlevî yazısı ile kufî fürûâtını birleştirmek suretiyle icat etmiştir. XIX–4
ta'lîm (a)	: 1. okutma, ders verme, öğretim. CCX–5, CCXLVII–4
	2. öğretme. CCCXX–5
	3. öğrenme. CXVI–13
tallâhü'l–azîm (a)	: Yüce Allah'a yemin ederim. CCXVIII–7
tam–	: damlamak, damla damla akmak.

LXIII–1, LXIII–7

tamâm (a) : 1. eksiksiz, tam olma.
Uz VII–52
2. bitme, bitirme, son.
XXV–1

tamâmet (a) : tamamiyle.
XLIV–4, CLXXXIV–9, CCX–9

tamga : damga, nişan, alâmet.
Uz VI–79, CXVI–4

tan : şaşılcak şey, hayrete değer.
Uz IV–31, Uz IV–62, Uz V–17
değül.
CCXIV–2, CCLXXXVI–5
mı
CIV–4

ta'n (a) : sövme, yerme, ayıplama.
Uz IV–58, CLXIII–4, CLXXXII–3
CLXXXIV–7, CCCXXIX–2

tanbûr (a) : tambur.
CLXXXII–4

ta'ne (a) : sövme; zemmetme, çekiştirme, yerme.
XXVI–7

Tanrı : Allah.
Tanrı te'âlâ.
CCCXXXII–8

tap– : 1. ibadet etmek 2. tapınma derecesinde sevmek.
CCC–3

tapu : 1. huzur, nezd, makam.
Uz III–11, Uz III–16, Uz IX–14
2. hizmet, vazife, hürmet
Uz IX–30, Uz XI–34
3. zat, kendi.
Uz VII–24, CXXI–4

târ (f)	: 1. karanlık. LXXX–7, CXXII–3 2. tel; saç teli. CCCX–1 târ–ı zülf (f): saç teli. LXXXVIII–4, CLXVI–1
tarab (a)	: sevinçlilik, şenlik; sevinçten gelen coşkunluk. CCLXXII–4
târâc (f)	: yağma, çapul, talan. XXVII–1, CCL–5, CCCXXXIV–5
taraf (a)	: yan, yön. Uz IX–29, XXXI–4, CLXVII–1, CCLVIII–3
tarâvet (a)	: tazelik, taze olma. LXIV–1, CXX–2
tarh (a)	: çıkarma. XXXIII–3, LXXIII–7
târ–mâr (f)	: karmakarışık; dağınık; perişan. CLXXXIV–1, CCXXXVIII–5
tarrâr (a)	: yankesici. XXIV–1, LXV–9, CCXLI–5, CCCXVII–1
tart–	: ölçmek. XX–7
tarz (a)	: usûl, yol. Uz IV–52
tâs (f)	: tas, su kabı. Uz VI–14, Uz VIII–33, XCIII–2, CXXXVI–7, CCLXXVIII–5
tâsa (f)	: tasa, kaygı. CCXXXV–1
tasavvur (a)	: zihinde şekillendirme, kurma.

XXXI–2

tasnîf (a) : sınıf sınıf, takım takım ayırma, sınıflama, bölümleme.
Uz VI–10

tasvîr (a) : 1. yazı ile tarif etme.
CCXXVIII–6
2. resim; portre.
CCCXLV–5

taş : 1. yeryüzünde çok bol bulunan sert cisim.
Uz VI–47, Uz VI–64, Uz X–10, X–3
2. taş gibi sert ve katı.
Uz X–29
atmak.
CLXXXIV–7

taş– : çok gelip yerine veya yatağına sığmayarak çevresine yayılmak, etrafı basmak.
Uz VIII–21, CXXXVIII–7

taşra : dışarı.
XCII–2

Tâtâr : Tatar.
CL–5, CCLXXIX–6

tavâf (a) : etrafını dolaşma.
Uz IX–2, II–3, III–4, XVII–2, CXXXVIII–6

tavk (a) : gerdanlık.
Uz VI–91

tâvus (a) : tavus kuşu.
Uz VII–12, XCVIII–2, CLXXXIII–4

tay (a) : yok etme, lağvetme, kaldırma.
CCCXIV–4

tayan– : güvenmek, itimat etmek.

CCCXVIII–2

ta'yîn (a) : ayırma, belli etme.
CCCXL–2

taylasan (a) : başa ve boyuna sarılan şal, vesaire.
CLXI–2

tazallüm (a) : sızlanma, yanıp yakılma.
CCXV–1

tâze (f) : taze, körpe; sulu, yaş.
Uz II–3, Uz VII–51, Uz IX–27, X–2, CVI–4

ta'zîm (a) : saygı gösterme, ikrâm etme.
CCXLVII–1

tebessüm (a) : gülümseme.
CXCIII–7, CCCI–3, Mu 35
itmek.
Mu 17

tecdîd (a) : yenilenme, tazelenme.
Uz VII–62

tecellâ (a) : görünme; belirme.
Uz VI–26, Uz XI–7, CCLII–1, CCLXXII–1

tecellî (a) : görünme, açığa çıkma, belirme.
Uz VI–23, Uz VI–80, LXXVI–5, CXLVIII–7, CCXIX–5

tecennüb (a) : sakınma, çekinme.
CCXIII–2

tecerrüd (a) : her şeyden boş olma
CV–7

tecribe (a) : tecrübe, deneme, sınama.
Uz VI–47, CCLXXXIX–6

tedbîr (a) : bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare.
CXLI–1, CXLIV–1, CLXXII–1, CCXXVIII–1, CCCXLV–1

tefâhür (a) : övünme.

LII–4, CXXIX–8

teferrüc (a) : eğlenmek için gezinme, gezme.
XCI–3

tefe'ül (a) : fal açma, fala bakma.
CLI–3, CCLXXXI–4

tefsîr (a) : yorum.
Uz IV–27, XXVIII–5, CXCI–3

tehî (f) : boş.
CXCIII–1, CCCXXX–3

te'hîr (a) : sonraya, geriye bırakma, geciktirme.
CXLI–5, CLXXII–5

tek : ancak, yalnız, yetişir ki.
LXIV–3, CXC–3, CCXIII–5,
CCXXXIII–3, CCLIII–1

tekellüf (a) : külfetli, sıkıntılı.
CXII–4

tekrâr (a) : 1. yine bir daha, yeniden.
XXXIX–4, CCIII–5,
CCLXXIII–7, CCLXXXVII–3
2. bir işi bir daha yapma, yenileme.
XCIII–4

tekye–gâh (f) : dayanılacak yer.
CCXII–1

telef (a) : boş yere harcama, yıpratma.
CLXVII–2, CCCXXX–3

telhîs (a) : özetleme, hulâsa etme.
Uz IV–116, CCCXXVIII–6

telkîn (a) : (fikir) aşılama, kulağına koyma.
CCVI–2

telvîh (a) : açıklama.
Uz IV–27

temâşâ (f) : 1. bakıp seyretme.
Uz VI–6, Uz VI–33, I–3,
CXLVI–6,
2. gezme.

CXXXVIII–3

temennâ (Osm.) : dileme, dilek, istek.
Uz VI–98, I–7, XXXI–5,
CXLVI–7

ten (f) : 1. gövde, vücut, beden .
LXXXIV–6, CXX–7, CLXXIX–3,
CLXXXVII–2
2. insan vücudunun dış yüzü .
XCVIII–5

tenâvül (a) : alıp yeme veya içme .
CXCV–2

teng (f) : denk, eşya, yük dengi .
XXI–3, C–4, CCLXII–6

tenhâ (f) : yalnız, tek .
Uz XI–27, III–3, XVIII–2,
XXXVIII–6, Müf 9

tenkîh (a) : bir şeyin fazla ve lüzumsuz kısımlarını çıkartıp düzeltme, ayıklama, arıtma .
Uz IV–27

tennûr (a) : fırın .
CXCVIII–3

tenùr (f) : tandır.
Uz VIII–4

tenzîl (a) : 1. indirme .
CCXLIX–6
2. Kur'an–ı Kerîm .
CCXC–1

ter (f) : 1. taze .
X–2, XXXIX–1, XLI–6, XCIV–5,
2. yaş, ıslak .
CX–7, CCLXIV–3

terahhum (a) : merhamet etme, acıma .
Uz VI–68, Uz VI–95, Uz X–29
XXXVIII–1, Mu 24

terâzû (f) : terazi, tartı âleti.
XX–7, CIII–3

terbiyet (a) : görgü.
Uz VII–13

tercemân (a) : tercüman.
CLXI–20

tercîh (a) : üstün tutma, daha çok beğenme.
XXXI–1

terennüm (a) : şakıma.
CCXV–2

ter–gonce (f) : taze konca.
Uz IX–20

terk (a) : bırakma, vazgeçme, salıverme, koyuverme.
VI–5, XII–3, XLIV–2, CCXLII–3, Mu 41
–in eylemek.
CXII–5
–in itmek.
CCXLVIII–7, CCCXXXII–6
–in urmak.
XXII–5
–itmek.
LIII–7, LVIII–5, LXVI–5, CXCVI–7, CCLXVIII–3
–urmak.
CCXLV–6

terkeş (f) : sadak, ok kuburu, ok çantası, ok mahfazası.
CII–5, CCXLVI–5, CCCI–6

terkîb (a) : bir kaç şeyden meydana getirilmiş şey.
Uz IX–26

tersâ (f) : Hıristiyan.
Uz VI–97

tesbîh (a) : 1. "sübhânallah" kelimesini söyleyerek Allah'a ta'zîm etme.
Uz I–3, Uz IV–76
2. tesbih.
XXXI–4

tesellâ (a) : avutma, avundurma.
Uz VI–63

teshîr (a) : ele geçirme, elde etme.
CCXLIII–5

te'sîr (a) : işleme, dokunma; içe işleme.
CII–2

teskîn (a) : sakin kılma, yatıştırma, durdurma.
Uz XI–38, XLVIII–4

teslîm (a) : bir şeyi yeni sahibine verme.
CCXLVII–1

teşbîh (a) : benzetme.
XX VIII–6, XXX–4, LXXIX–3, CLIII–2, CXCIX–5

teşne (f) : çok istekli.
CXV–19, CCLIV–3

teşne–dil (f) : can ve gönülden istekli.
Uz VII–48

tevakkuf (a) : durma, bekleme, eğlenme.
CCXCI–5

tevbe (a) : tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir dahaişlenmeyeceğine dair verilen söz.
XXIX–4, CXXXVI–4, CCXXXIX–2, CCLX–5
tevbe–i nasûh (f): bir daha bozmamak üzere edilen tövbe.
CCXXXIX–2.

tevehhüm (a) : kurma, kuruntuya düşme.
CCXV–5

tevhîd (a) : Allah'ın varlığına ve birliğine dair

yazılan manzume.
CCXVI–7 l

te'vîl (a) : sözü çevirme, söze ayrı mânâ vermeye kalkışma.
CCXLIX–1, CCXC–2

tevkî' : 1. padişah buyruklarına çekilen nişan.
CIX–4
2. hatt–ı tevkî': eski hattatlarımızın icâzet dedikleri yazıdır. Ferman, menşûr, süferâ, nâme, mahkemelerde çıkan vakfiye suretlerinde kullanılmıştır. Ebü'l–Fazl bin Hâzin tarafından icat olunduğu söylenir.
CLXXIII–1

tezvîr (a) : 1. yalan, dolan.
LIII–6, CCLXXVII–4
2. ara bozmak ve bilhassa fenalık kasdiyle yapılan kovuculuk.
CXLVI–5, CCCXXIV–3

tezyîn (a) : zinetlendirme, süsleme, süslenme.
CCXXIX–2, CCXLIX–3, CCXCII–3

tıbb (a) : hekimlik, tabiplik, doktorluk.
CCXXII–6

tıfl (a) : küçük çocuk.
LXIX–1, LXXXV–6, XCVI–2, CXLVII–2; CCX–5

tılısm (a) : tılsım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey.
CLI–6, CCXXII–5, CCXCV–7, CCCXX–6

tın– : ses çıkarmak, bir şey söylemek.
V–4

tınâb (a) : kazığa bağlanan çadır ipi.

Uz IV–69, LXXV–6, CXCI–4, CCXCVII–2, CCCXXX–2

tıraş (f) : kazımak, düzlemek.
CC–2

tırâz (a) : 1. ipek ve sırma ile yapılan işleme, nakış, süs.
CXC–4, CCXCV–4
2. üslûp, tutulan yol.
Uz IV–52

tıynet (a) : yaratılış, mizaç, maya.
Uz IV–49, Uz IV–101, CCXCV–5

tîb (a) : pâk, temiz.
Uz IV–49

tîğ (f) : kılıç.
Uz VII–33, Uz VII–64, Uz VIII–17, VII–6, XXIX–5
–oynamak.
LXXXI–3

tîhû (f) : çil kuşu.
CCXXI–4

tîmâr (f) : 1. yara bakımı.
Uz XI–25, CXXII–2
2. tasa.
CLXXXVIII–1
itmek.
CXCIX–2, CCIII–2

tîn (a) : balçık, çamur, toprak.
Uz IV–39

tîr (f) : ok.
Uz IV–97, Uz IV–102, Uz VI–51, Uz X–45, XXXV–4
tîr ü kemân (f): ok ile yay (sevgilinin kirpiği ve bakışı).
CLXV–2

tîr-endâz (f) : ok atıcı, ok atan.
LXIII-5

tiryâk (f) : panzehir.
Uz V-12, Uz VII-44, XCV-4, CLIII-3, CCLXXXVII-1

tîz-âb (f) : kezzap.
Uz VI-9

toğ- : doğudan belirmek, gökyüzünde gözükmek.
Uz IV-118, Uz VI-37

toğra- : doğramak, parça parça kesmek, paralamak.
CCCXXXVII-1

toğrı (toğru) : 1. yalan olmayan, gerçek.
I-6, XXXIV-6, LXXXIII-2, CCCIII-6
2. eğri olmayan, düz.
LXXXIII-2, CCXXXII-9, CCCXXIII-2, CCCXXVI-1
3. doğru olarak, bir tarafa ve istikamete sapmayarak ve eğrilmeyerek.
XXXIII-2
4. semt ve yön bildirerek yönelmeyi gösterir.
Uz II-1
-sı
I-6, XXXIV-6

tohm (f) : tohum.
Uz VII-38, CCLIX-2

tokın- : isabet etmek, düşmek.
Uz VI-52, CXX-5

tokuz : dokuz, sekizden sonra gelen sayı.
CII-1

tol- : 1. (boş kap vesaire) içine bir şey konup boşluktan kurtulmak, dolu

hale gelmek.
Uz IV–83, Uz VI–40, LVI–4
2. boş yeri kalmamak, artık alamamak.
Uz VI–4, LI–5

tolan–	: 1. dolanmak, dolaşmak. CLXXXIII–10, CCCXXXVII–5 2. elden ele gezmek, dönüp devretmek. CCLXXIII–5
tolaş–	: dolaşmak, birbirine geçmek, karışmak, girift olmak. LIV–5, LXII–5, LXXXV–7, C–7; CIX–2
toldur–	: doldurmak, boş şeyi dolu hale getirmek, içine bir şey koymak Uz IV–76
tolı (tolu)	: 1. dolu, dolmuş; boş olmayan Uz I–4, Uz II–9, XXXV–2, LXXX–4, XCV–4 2. bir kap vesaire içine birikip toplanmış olan. Uz IX–41 3. sağrak, içki ile doldurulmuş kadeh. XCV–4, CLXI–5
ton	: elbise, kılık kıyafet. XCV–1
tonuzlık	: domuzluk, domuz huyluluk, merhametsizlik. CV–8
topdolu	: dopdolu, çok dolu. CCCV–4
toprak	: 1. arzın üzerini kaplayan madde. Uz IV–109, Uz VI–76, Uz VII–5

2. toprak renginde.
Uz X–13, CCXLVIII–3
3. yer, zemin.
Uz VI–83
–(ğ) ı çekmek.
LXXXIX–7

toz : 1. ince, un halinde toprak, ki, rüzgârla havaya da kalkar.
Uz VI–88, Uz VI–91, XXVII–4, LII–1, CXXIX–8
2. her şeyin incesi, un halinde bulunanı.
CCCXXII–7

tozlu : toza bulaşmış, tozu olan.
CXCI–7

Tûbâ (a) : cennette Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen ilâhî ağaç.
Uz IV–107, Uz VI–21, Uz XI–10, I–6, IV–2

Tûbâ–kad (f) : Tûbâ boylu.
CCCXLVII–3

tudacuk : sevimli dudak, dudakçık.
CCCXXVIII–1

ṭudaḳ (ṭuṭaḳ, ṭutaḳ) : dudak, ağzın üst ve alt kenarı.
XLII–1, XLIX–2, CIV–1, CX–7, CCLVII–4
ısırmak.
II–5

tûfân (a) : 1. Hz. Nuh zamanında yoldan çıkmışları tedîp etmek için Allah tarafından hem gökten yağdırılan, hem de yerden kaynayarak bütün dünyayı kaplayan su. (Bunun neticesinde yeryüzündeki bütün canlılar yok olmuş, ancak Hz. Nuh'un gemisine

alınmış çiftlerden ikinci defa olarak canlılar türemiştir.)
Uz VIII–4
2. ortalığı kaplayıp çeviren umumî ve pek şiddetli yağmur ve fırtına.
Uz VII–46

tuğra : tura, padişah adı taşıyan ve imparatorluk Türkiye'sinde paralar ile resmî yazılar üzerine basılan nişan.
Uz VI–27, CXLVI–5, CCXLVII–5

tuhfe (a) : hediye, armağan.
LXXI–5

tûl (a) : uzunluk.
tûl–ı emel (f): hırs, tamah, tükenmez arzu.
LXXXV–7, CXCIII–1, CCIV–1

tulû' (a) : doğma, doğuş.
CXLVII–3, CLIX–3, CLX–4, CCLXXIII–1, CCLXXVI–2

tûmâre (a) : tomar, sarılıp tomar biçimine konulmuş (eşya), dürülmüş (şey).
Uz VII–73, CLXI–6, CLXXIV–4

tûb, tûp : top, oyun oynanan küre.
Uz VII–19, Uz XI–21, LXXI–2, CLXXXIII–3, CCXLVIII–4

tûr (a) : dağ.
CCLII–1

ṭur– (tur–) : 1. hareket etmemek, oynamamak.
LXXXVIII–6, CX–7
2. oturmak, ikamet etmek.
Uz X–15
3. ayağa kalkmak.
CCLV–2

turak : durak, durulacak yer, makam.
CIV–5

Tûrân (f)	: eski İranlılar tarafından Türk diyarına verilen ad. Uz IX–12
turfe (a)	: turfe; görülmemiş, yeni, şaşılacak şey. Uz X–47
turmadın	: durmadan, devamlı. LXIII–3, CCCXXXIII–5
turna	: balıkçıl ve leyleğe benzer büyük bir kuş Uz IX–25
turre (a)	: alın saçı. Uz IV–43, Uz IV–80, XXIV–1, CXIII–7, CCXLI–5
turunc (f)	: turunç. Uz IX–28, Müf 13
turuncî (f)	: turuncu renk. CCLXXXII–2
tûşe (a)	: ölmeyecek kadar yenecek şey, azık. CIX–2
tut–	: 1. kabul etmek, saymak, bilmek. LII–6, LIV–2, LXIV–5, LXVIII–6, LXIX–4 2. istila etmek, zaptetmek, kaplamak. VII–3, LXVI–4, CLI–1, CLV–7, CCLII–7 3. farzetmek. Uz X–36, CCXXXIX–5, CCXL–2 4. yakalamak. CXLI–1 5. zihne koymak, düşünmek, kurmak. XVII–4
tut–	: elde etmek, seçmek.

	CXCVI–4
tutıl–	: tutulmak, yakalanmak. Müf 5
tûtî (f)	: dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş. XL–2, XCVIII–2, CXXXV–2, CLXXV–3, CCXLIII–2
tûtiyâ (a)	: sürme. Uz IV–33, Uz X–56, XVI–9 LXVIII–7, CCVI–6
tutsak	: esir. CCLXVII–5
tutuş–	: yanmak. CCCXLI–3
tuy–	: duymak, sezmek, işitmek, hissetmek CL–7, CCXXXVI–1
tuyıl– (tuyul–)	: 1. duyulmak, işitilmek. XC–3 2. yayılmak. CXXXI–2
tuyûr (a)	: tayr'ın c. kuşlar. Uz IX–40
türâb (a)	: toprak. Uz IV–65, Uz IV–129, VIII–1, LXXVI–4, CXLVIII–7
türbe (a)	: mezar. Uz IV–129, XXXVIII–7
Türk	: Türk. Uz V–5, CCX–6
tüvânâ (f)	: güçlü, kuvvetli. Uz VI–68, Uz VI–100

U

u (f)	: ve. Uz IV–42, Uz IX–36, CLVIII–5, CXCII–7, CCXIII–1
uc	: uç, baş, tepe. LI–7, LXXIV–2, CXXIV–2, CXXVI–3, CCLVII–2 –dan uca. LIV–5 –ından. LI–7, LXXXIX–2, XCVII–1, CCXII–3, CCLXXV–2
uç–	: havaya kalkıp gitmek, uçmak. Uz VI–87, Uz X–18, CLXXIII–5
uçmak	: cennet. CLXXIII–5, CCLXVII–4
ûd (a)	: 1. yanarken güzel koku veren bir ağaç, ödağacı. XLVIII–5, CXII–2, CXLIV–3 2. ağaç, odun. XXXVI–5 3. mızraplı bir çalgı, ut. XXXVI–2
uğra–	: 1. geçerken bir yere ilişmek, geçici olarak durmak. Uz VII–37, V–2, LIX–3, CXVI–5, CCLXXIII–4 2. düşmek, tutulmak. Uz X–29 3. geçmek. CXCI–5
uğrak	: sık sık uğranılan yer. CXVIII–2
ukâb (a)	: 1. kartal 2. Hz. Muhammed'in san-

çaklarından birinin adı.
Uz IV–66

ukbâ (a) : ahiret, öbür dünya.
Uz VI–78, Uz VI–82, CCXXI–1

ukûl (a) : akl'ın c. akıllar, zihinler, uslar.
Uz I–14, Uz IV–30

ulaş– : 1. yaklaşmak yakınlık meydana getirmek.
CCV–3
2. erişmek, vasıl olmak.
Mu 13

ulı (ulu) : çok büyük, pek önemli, yüksek.
Uz II–8, Uz VI–87, XXVII–4

ulyâ (a) : daha yüce, çok yüce.
Uz VI–58, CXXXVIII–6

um– : 1. ümit etmek, 2. beklemek.
Uz I–2, Uz III–17, Uz IV–18,
Uz V–21, Uz VII–53

umac (umaç) : hedef, gaye, amaç.
XXVII–2, Uz VI–51

umdâ (a) : (aslı umde) ilke, prensip
Uz VI–56

ummân (a) : büyük deniz, okyanus.
Uz VII–7, Uz VII–48, XV–3,
CIV–7, CIX–3

unıt– : hatırından çıkmak, unutmak.
CCIII–1

unıtdur– : unutmasına sebep olmak, unutturmak.
CCLX–5

unnâb (a) : hünnap.
XXXIX–6, CCLIV–2,
CCCXXXIII–5

ur– : 1. atmak.
LXIII–5

2. batırmak, sokmak.
II-2, XLI-6, LIX-6
3. sürmek.
CCXI-4, CCXXX-7
4. koymak.
CCLXVII-3

urın– : giyinmek
CCCXXVI-1

urve (a) : kulp.
urve–i vuskâ (f): (sağlam sap) Müslümanlık.
Uz VI-74

uryân (a) : çıplak.
Uz VII-59, Uz IX-17

usan– : usanmak, bıkmak, bezmek.
CIII-2, CXCII-2, CCLVI-1, CCCXVI-5, CCCXVIII-1

usturlâb (a) : (eskiden) yıldızların arza nazaran yükseklik derecesini bulmakta kullanılan âlet.
CLVIII-4

uş : işte, şimdi.
Uz III-10, Uz VI-27, Uz VI-81, Uz VII-41, CL-1

uşşâk (a) : 1. âşık'ın c. âşıklar.
XVI-3, XXXVIII-5, XLIV-3, LX-3, LXV-1
2. Türk müziğinde 5 numaralı basit makam. Yüzyıllardan beri en çok kullanılmış olan uşşak, bugün elimizdeki Türk müziği eserleri içerisinde birinci gelmektedir. 917 parça uşşak eserin notası tesbit edilmiştir.
CCLXXVIII-4

utan– : bir kötü iş veya sözden veyahut sebepsiz olarak kızarmak, mahçup olmak.
Uz VII–16, CVII–1, CXXXIX–7

Utârid (a) : Merkür.
Uz VI–8

uy– : 1. uymak, tâbi olmak, arkasından gitmek.
Uz V–5, Uz V–13, CXCIII–3, CCV–3
2. çatmak, sataşmak.
LXXVII–7

uyan– : uykudan kalkmak, uyku kaçmak.
CXVI–3, CCXLIV–3

uyar– : 1. uyandırmak, irşat etmek, ikaz etmek.
LXXV–4
2. yakmak, ışığı parlatmak.
CLXI–3, CLXXIV–1, CCXX–2

uyhu : uyku, insan ve bir çok hayvanlara her gün ve bilhassa geceleri gelen tabiî uyuşukluk hâli.
CXXXIII–8, CXC–5
–ya varmak;
XC–2

uyu– : 1. uykuya varmak, uykuda olmak.
CXXXIII–1, CXXXIII–9, CCXLIV–3
2. gafil olmak, gaflet uykusunda bulunmak.
CXXXIII–9

uzat– : 1. sürmek, ilerletmek.
LXXIV–2, CCLXXV–5
2. lüzumsuz yere tafsilatla uzun tutmak.

CXI–6

uzmâ (a) : daha büyük, en büyük.
Uz IV–20, Uz VI–54

uzunlık : uzun olan şeyin hali, uzunluk.
XCII–5

Ü

ü (f) : ve.
Uz I–1, Uz VI–3, Uz VI–84, Uz VII–32, Uz VIII–42

üç : ikiden sonra olan sayı.
CLIII–7

üli : kısmet, pay, hisse.
LXXX–3

Ülker : Arapça'da Süreyya, Farsçada Pervîn adı ile bilinen yıldız.
CCCXLIII–5

ümîd (f) : umut, umma.
Uz V–21, Uz V–24, Uz VI–49, Uz VII–51, XVII–4

ümmet (a) : bir peygambere inanıp bağlanan cemaat, tâife.
Uz IV–9, Uz IV–10, XXXIV–5

ümmî (a) : anasından nasıl doğmuş ise öyle kalıp okuma yazma öğrenmemiş (kimse).
Uz IV–84

ünvân (a) : 1. ad, isim, lâkap.
Uz IV–108, Uz VII–72
2. kitap, mecmua başlığı.
Uz VII–1

üslûb (a) : tarz, yol, biçim, usûl.
CCXLVIII–6

üst : 1. yukarı, bir şeyin yukarı kısmı,

alt karşılığı.
CLXXXIX–2, CXCI–2,
CCXCVI–1
2. bir şeyin dış yüzü.
Uz IV–73
3. üzerine
Uz IX–22
–ine.
CCXXXII–5
–ine ditremek.
LXV–8

üstâd (f) : bir ilim veya sanat alanında üstün yeri olan kimse.
CCCXI–1, CCCXI–5

üstüh^{w}ân (f) : kemik.
CLXI–18, CLXXXIII–14,
CCXXVII–1

üşen– : sıkılmak, rahatı kaçmak, çekinmek, korkmak.
XLI–4, XCVI–2, CCXCVI–2,
CCCXVIII–4

üzre : üzerine, üzerinde.
Uz I–3, Uz VI–3, LII–1, LV–1,
XCVII–8

V

vâ (a) : "vah, yazık!" mânâsına gelerek, esef, hayır, hasret gibi kelimelerle kullanılır.
IV–3, CCCXLIV–1

va'de (a) : bir iş için önceden belirtilen zaman.
CCXLIV–5
va'de–i ferdâ (f): yarın için verilmiş söz.

Uz VI–12, III–2, CXXXVIII–3

vâdi (a) : yol, alan, saha.
Uz VI–99

vahdet (a) : yalnızlık, teklik, birlik
Uz IV–32, Uz IV–52

vahş (a) : yabanî, ürkek, insandan kaçan (hayvan).
Uz IX–40

vaḳâr (a) : ağır başlılık, temkinlilik.
Uz III–6

vaḳâyi' (a) : vakıa'nın c. vak'alar, olaylar, hadiseler.
CLIX–1

vakf (a) : 1. bir malı veya mülkü–satılmamak kaydiyle– bir hayır işine bağışlama, bırakma.
LX–2 Müf 16
2. durak.
LX–2

vâkıf (a) : bir işte bilgisi, vukufu olan.
Uz VII–67, CCL–3, CCLXXXI–2

vâḳi' (a) : vuku bulan, olan, düşen.
CLIX–1

vakt (a) : vakit, zaman.
Uz VII–65, Uz X–49, Uz X–57, I–7, VIII–2

vâlâ (f) : yüce, yüksek.
Uz VI–2

vâlih (a) : şaşakalmış, hayran, hayrete dalan.
Uz VI–31, Uz VI–65, I–2, CXV–1

vallâhi (a) : "Allah için, Allah hakkı için" mânâsına gelen büyük yemin.
XCVIII–3, CLXXIV–5, CCI–5, CCXVIII–7, CCLIX–6

var : 1. var, mevcut.

Uz VI–20, Uz VIII–26
2. servet, varlık, mal.
CCXXI–1, CCCXIII–7,
CCCXVII–5
3. varlığı mevcudiyeti.
Uz IV–36
eylemek.
Uz IX–39
ola.
CCCX–1
olmak.
Uz VI–24, CCXXXVIII–4

var : 1. haydi, durma (müsbet fiillerle birlikte gelince teşvik pekitmesi olarak kullanılmıştır.)
LXXVII–7, XCIII–5, CXXIII–5
2. sakın! ((menfî fiillerle birlikte kullanılınca sakındırma pekitmesi olmuştur).
CXXXIV–7

–vâr (f) : benzetme edatı, gibi.
XXXIII–3, L–5, LXXVI–7,
CXIII–2, CXVI–9, Müf 14

var– : 1. gitmek, yetişmek, ulaşmak.
Uz II–1, Uz IX–2, XI–3, XLI–4,
CLIX–6
2. anlamak, fehmetmek.
Uz VI–66

varak (a) : yaprak.
Uz VI–7, CLXXIV–4

varduğınca : gittikçe, gitgide.
CXXXVI–4

–vârî (f) : benzer, gibi.
CCXXVI–2

varlık : var olma, mevcudiyet.

Uz I–9

varta (a) : 1. uçurum 2. mec. tehlike .
Uz VI–101

vasf (a) : nitelik, bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hal, sıfat .
Uz IV–25, Uz IV–116, Uz VI-73, Uz VII–34, LXI–1

vâsıta (a) : aracı, arada bulunan, araya giren.
Uz IV–44, Uz VII–35

vasl (a) : kavuşma.
Uz IV–63, Uz X–53, I–7, IV–6, XIII–5

vasle (a) : mevlevî tarikatında olanların giydiği elbise türlerinden birinin adı .
CXXXVI–5, CXC–4

vaşak : kedi cinsinden bir hayvanın postundan yapılmış kürk .
XIX–2

vatan (a) : yurt .
LIV–7, LXXIV–5, CXLV–7, CCXII–2, CCXLIX–5

vâ–veylâ (a) : çığlık, feryat.
Uz VIII–13

vây (f) : teessüf, üzüntü bildirir; eyvâh, yazık!
Uz VI–80

vâz (f) : bırakma, terk, ferâgat .
–gelmek
CCVI–1, CCXXVII–4, CCXXXIII–5, CCLXXVIII–1

vaz' (a) : meydana getirme
Uz V–4

vech (a) : 1. sebep, vesile, münasebet.
CLXXII–3, CCLVI–3
2. üslûp, tarz.
XIV–5

vefâ (a) : 1. sözünde durma, sözünü yerine getirme.
Uz VII–2, Uz VII–7, IV–4, XVI–7
2. sevgide sadakat, devam ve sebat
LXVIII–1

vefâ–dâr (f) : vefalı, sözünde, sevgisinde duran.
CLXXXVIII–8, CCCXV–1

vefâsuz : vefası olmayan.
Uz VIII–1

v'eger (f) : eğer.
Uz VI–82

v'eger–ni (f) : yoksa.
CCLVI–4

veh (a) : vah, yazık, ay, vay.
CLXXVIII–2, CCLI–5, CCXCV–1

vehm (a) : kuruntu, yersiz korku, şüphe.
Uz I–14, Uz IV–30, Uz IV–35, CLXXXV–6

velâyet (a) : velîlik, ermişlik.
XXI–4

velî (a) : ermiş, eren.
CCXIII–2, Müf 4

velî (f) : amma, fakat, velâkin.
Uz IV–6, Uz VII–66, Uz IX–8, XVII–4, LXVIII–6

velîkin (f) : lakin, amma, fakat.
XCVI–1, CXVIII–3

verd (a) : gül.
CXV–9

–veş (f) : "gibi" mânâsını veren bir benzetme edatı.
CCLI–6, CCXCIV–6

ve'ş–Şems sûresi : Kur'ân–ı Kerîm'in 91. sûresi.
CLXI–12

vezîr (a) : valilik, vekillik gibi yüksek nitbelerde bulunan "paşa" ünvanını taşıyan kimse.
Uz I–1, Uz III–2

vezn (a) : tartı
Uz VIII–16

vir– : 1. hasıl etmek, meydana getirmek
Uz III–9, Uz IV–53, Uz VII–51, Uz IX–38
2. vermek, teslim etmek.
Uz VIII–11, Uz X–3
3. hediye ve ihsan etmek, bağışlamak.
Uz I–8
4. çıkarmak, neşretmek.
Uz V–15

vîrân (f) : yıkık, yıkılmış, harap.
Uz VIII–3, Uz VIII–25, Uz IX–33, XV–4, CXXV–2

vîrâne (f) : yıkılmış veya pek harap olmuş yer, yapı.
Uz VI–47, V–3, XI–6, CIX–5, CLI–6

vird (a) : belli zamanlarda okunması âdet olan Kur'an cüzleri duaları.
XXVIII–2

virmezlen– : vermemek.
CCXXVI–2

visâl (a) : sevgiliye kavuşma, ulaşma.
Uz XI–32, XII–2, LII–5, CLXXV–2, CCXLVI–4

v'iy : ve ey!
Uz I–1, Uz VI–72, Uz VI–84, Uz VIII–1

vuslat (a) : (sevgiliye) kavuşma.

XII–2, LIII–1, XCIX–8,
CLXXV–7, CCXXII–3

vü (f) : ve
Uz IV–34, Uz IX–42, CLXXXV–5

vücûd (a) : 1. bulunma, var olma, varlık.
Uz IX–38, XXXVI–1
2. gövde.
Müf 3
–a gelmek.
Uz V–16

Y

ya : yay, ok atmaya yarayan eğri ve esnek silah, yay.
Uz VI–51, XV–7, XVI–11,
XXXV–4, XL–1

yâ (a) : ey, hey!
XXVIII–2, CXXXII–6

yâ (f) : 1. yahut, veya.
XXXVII–3, LI–4, LIV–2, CI–3,
CXVI–1
2. anlatılan bir düşüncenin tersi olan bir ihtimali hatırlatmak için kullanılır; peki ama, ivi ama.
CIX–6
3. kuvvetlendirme için olup ya cevapta veya kuvvetlendirilecek sözün sonunda bazen de art arda olarak kullanılır.
Uz VI–51

yad : yabancı.
LXXIII–3
–eylemek.
LXXIII–3, CCLXXXVIII–3

	–itmek. XLVII–3, CCVI–2
yâd (f)	: 1. hatırlama, anma. Uz V–26, Uz IX–45, XIV–1, XIV–3 2. hatır, gönül. XXXIX–5 –itmek. LXXVIII–2, CCXXXIV–5, CCLXXXVII–2, CCCXVII–5
yâd–gâr (f)	: yâdigâr, bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey. XXXII–4, CVIII–3, CLV–1, CLXVI–4, CLXVIII–7
yâfte (f)	: kitap, kutu gibi şeylerin üzerine yapıştırılan yazılı kâğıt, etiket. CCCXXXIII–2
yağ	: etin içinde bulunan beyaz ve eriyici madde. CLXII–8
yağdur–	: çok atmak, dökmek, serpmek. Uz IV–67, Uz VII–10,CCXXI–2
yağmâ (f)	: çapul, zorla mal kapma. Uz VI–5, Uz VI–39, LXVI–2, XCVII–6, CLXIX–4
yahşı	: iyi, güzel. Uz IX–34
yâhud (f)	: 1. veya XXI–4, LXVII–1, CLVIII–6, CCXLIX–6 2. iyisi. Uz VI–23
yak–	: 1. yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, ateşe vermek. VI–4, XIII–1, XXXVI–5

		2. tutuşturmak, alevlendirmek Uz VIII–33, XIII–1 3. acıtmak Uz VIII–29
yak–	:	sürmek, koymak. Uz VI–30
yaka	:	elbise boynu. Uz V–23, Uz VI–46, Uz VIII–8, Uz X–12, II–4 yırtmak. Uz VIII–8
yakıl–	:	1. son derecede mahzun olmak. LXVI–1, CCXXVII–2 2. tutuşturulmak. Uz XI–28
yakın	:	fazlaca yakın olan, aralarında sıkı ilgi bulunan. Uz IV–55 –da CLXI–7
yakîn (a)	:	sağlam, bilgi, iyi, kat'î olarak bilme. Uz IV–44, Uz X–43
Ya'kûb (a)	:	Hz. Yusuf'un babası, Hz. İshak'ın oğlu olan Yakub peygamber. (Oğlu Yusuf'un başına gelenler dolayısıyla ünlü olup, edebiyatta gam ve kaygı sembolüdür). Uz VII–49, Uz VIII–5, Uz VIII–20, CCXLVIII–2, CCCXXXVIII–3
yâkût (a)	:	yakut, değerli süs taşı (kırmızı, beyaz, sarı, mavi renklerde olur). Uz III–5, Uz VII–6, Uz VII–10, Uz IX–26, XXXI–1
yalan	:	gerçek ve doğru olmayan, sahte, asılsız, esassız. Uz IX–34, XXIV–3, CCXLIV–5

yalunuz : yalnız, sadece.
CCLXXII–7, CCCXLII–4

yalvar– : yardım isteyerek rica etmek.
CXCVIII–3, CCLVII–1

yan : 1. ön ve arka, üst ve alttan başka olan taraf, kenar.
Uz VI–29, CVII–4
2. yan, nezd, huzur, kat.
CXV–15
3. civar, yakınlık.
Uz X–11
–una kalmak.
CCXCIII–2

yan– : 1. tutuşmak, parlamak, alevlenmek.
Uz IV–90, CLXI–13
2. dert dökmek, şikâyette bulunmak.
LXVI–1, CXCII–1, CCXXVII–2
3. mec. çok elem, keder veya aşk ve hicran çekmek.
Uz X–48, XXIV–1, XXXIV–5, CXI–4, CLXI–13
–up yakılmak.
CLXI–19

yana : tarafa.
Uz VII–30, Uz VII–31, CIII–3, CXXIX–3, CLXX–4

yanadan : taraftan.
XCII–4, LVII–3

yanak : yüzün iki tarafının her biri.
Uz VIII–31, Uz IX–31, XLII–1, LXI–4

yanıl– : bir hata ve kabahatte bulunmak, istemeyerek yanlışlık yapmak
XXXII–6, LIV–6, CXXVI–7, CLXI–1, CCII–4

ya'nî (a) : 1. sözün kısası, doğrusu.
Uz IV–111, Uz VI–11, Uz X–2, CXLI–1
2. demek, şu demek.
Uz IV–111, CXLIII–2

yap– : 1. inşa etmek, kurmak.
Uz VI–77, CCXC–4, CCXCVII–6
2. etmek, eylemek.
Uz VI–47

yapış– : 1. dokunmak.
CVI–3, CL–8
2. koyuvermemek üzere tutmak, âdeta yapışmış gibi bırakmamak.
XIII–3

yaprak : bitkilerin az çok yassı ve cinsine göre çeşitli şekillerde olan kısmı.
V–6, XXXII–3, LXV–8, CXXIV–4, CCLXVII–9

yâr (f) : 1. sevgili.
X–3, XXII–3, LXXI–3, CCIX–5
2. dost.
Uz IV–48, Uz XI–29, XCIII–5
3. tanıdık, bildik, aşina, ahbap.
Uz VI–55, CLXVIII–4
–olmak.
Uz X–31, LIII–2, CLXXVII–2, CCLXXXV–6, CCLXXXVIII–3
yâr–ı bî–vefâ (f): vefasız dost.
CXXXIV–7
yâr–ı kadîm (f): eski dost.
Uz IV–48, CCXI–7, CCXVIII–1

yara : 1. vücutta silahla açılmış gedik.
LXXXIV–6, CCCX–4
2. mec. acı, büyük keder.
L–1, CCLXIX–1, CCCXXXVI–1
urmak.
CCCXL–1

yara– : faydalı olmak, yaramak.
XXVIII–7, CCLXIX–1

Yâ–Rab (a) : 1. Ey Rab! 2. Ey Rabbim!
Uz III–18, Uz IV–11, Uz IV–129, Uz V–27, Uz X–35

yaraş– : 1. yakışmak, uymak.
Uz VII–21, Uz VII–22, I–4, XXXVIII–4, LXXV–3
2. uygun gelmek
Uz VII–21, Uz VII–61, LXXV–3

yarat– : 1. yoktan var etmek.
Uz VII–27, CCCXXXII–8
2. meydana getirmek.
Uz III–4

yarıl– : paralanmak, parça parça kesilmek.
CCXCVIII–1

yarın : içinde bulunulan günün ertesi, bu günden sonraki gün.
CCV–7, CCC–2

yaslu : yaslı, yası olan, yas tutan, matemli.
CXIII–8

yasa– : 1. tertip, tanzim etmek, kurmak, hazırlamak.
VII–3, CCXXXV–3, CCLII–7
2. yığmak.
VII–3

yasağ : yasak, bir işin yapılmaması buyruğu.
CCLXXXVI–4

yasdan– : yaslanmak, dayanmak, kendine yas-

	tık edinmek .
	XCVII–2, CXCVII–4
yâsemen (f)	: 1. yasemin .
	LIV–2, LVI–3, CCXXXVI–4,
	CCLVIII–4
	2. yaseminden yapılma.
	LIV–2, CCXXXVI–4
yaş	: ağlarken veya başka sebepten gözden akan su.
	Uz VI–38, Uz VI–42, Uz VIII–18,
	XIV–1, CXLIII–3
yat–	: 1. eğilmek, serilmek, düşmek.
	Uz VI–31, LXIII–4
	2. geceyi geçirmek, konmak.
	XIX–2
	3. mahpus olmak, hapsedilmek.
	CL–3
	4. hastalanmak, hasta olmak .
	CLXXI–1
	5. yere uzanmak .
	CCLVII–4
yatak	: barınak, in.
	CCLXXXVI–6
yatur	: yatan, yatmakta olan .
	LXXX–7
yavuz	: fena, kötü.
	CCCXXVI–3
yay	: ok atmaya yarayan eğri ve esnek silah, yay.
	LXIX–1, LXXXIII–2, CCCXLV–4
yay–	: sermek, açmak.
	Uz IV–86
yayıl-	: yaymak işine konu olmak .
	CCLXV–5
yayka–	: yıkamak.

CCCV-1

yaz- : 1. harfleri, heceleri veya fikir anlatan işaretleri yan yana getirip istenilen şeyi anlatan biçimler ortaya çıkarmak.
Uz IV-73, Uz IV-119, Uz V-4, Uz VI-86, III-7
2. yardımcı fiil olarak "az kaldı, neredeyse" mânâlarında kullanılır.
CCXXII-1, CCXXII-7

yaz- : şaşırıp yanılmak, hata etmek.
XXXIII-5, CCXXII-1, CCCXXIX-1

yaz- : nakşetmek, resmetmek, süsleyip bezemek.
XXXIII-5, CXCI-8, CCCXLV-5

yazıl- : yazmak işine konu olmak.
Uz VII-31, Uz VIII-22, Uz X-17, XXXI-1, CXLII-1

yazıl- : yayılmak, dağılmak.
CXLII-1

yazılmış : takdir olunmuş, mukadder.
CXLII-3

yazuk : günah, cürüm, suç.
CCXXIV-5, CCCXXXVII-2

yebân (f) : çöl, sahra.
-a atmak.
LXXXIII-2, CLXXV-7

yed (a) : el.
yed-i beyzâ (f): en beyaz el. Hz. Musa'nın Firavun'a karşı; mucize olarak görünen parlak eli.
Uz VI-17

Yedigir : Büyük Ayı'yı meydana getiren yedi yıldız.

	Uz VI–41
yel–	: 1. esmek . XCII–1 2. koşmak, acele yürümek . CXXXIII–2
yeldâ (f)	: uzun . Uz VI–50
yem (a)	: deniz . Uz VII–7
Yemen (a)	: Arap yarımadasının güneybatısını teşkil eden bölge . Uz IX–12, CCXCIV–4
yereḳân (a)	: ekinlere musallat olan sam hastalığı . Müf 11
yeşm (f)	: yağmur taşı da denilen bir yeşil taş . yeşm–i ahdar (f): yeşil yeşm . Uz IX–18
yetîm (a)	: 1. yalnız, tek, eşsiz, bir tek . Uz IV–8, Uz IV–32, CCXXIII–3 2. babası veya anası babası ölmüş (çocuk) . Uz IV–88
yık–	: bozmak . Uz VIII–29, CXVIII–2, CCXCVII–6, Müf 16
yıkıl–	: 1. yıkmak işine konu olmak . Uz IV–45, Uz X–8, CCXLII–6 2. perişan olmak . CCXLII–6, CCXCVII–6
yıl	: dünyanın güneş çevresini bir defa dolaşması müddeti, sene . Uz IV–29, Uz VIII–4, XCII–1, CXX–7, CXXXIII–2
yılduz	: yıldız, uzaktan ışıklı bir nokta gibi

görünen, kendisine has parıltısı olan muayyen şekilli gök cismi.
CCXCVIII–6

yıllık : şu kadar senelik, oluşundan beri şu kadar sene geçmiş olan.
Uz IX–29

yırt– : bez ve kâğıt gibi şeyi çekip paralamak, yarmak.
CCXCIV–5

yi– : yemek, beslenmek ve lezzetini almak için ağızda çiğneyip yutmak.
Uz VI–49, CCLXXXVII–3
–dügi hakkını bilmemek.
CCXXV–3
–yüp içmek.
VIII–3

yidi : yedi, altı ile sekiz arasındaki sayı.
Uz VI–10, Uz VIII–4
deryâ.
Uz VI–42, LXIX–3, CIV–7, CXXXVIII–7
iklîm.
Uz IX–3, Uz IX–21, CXIX–3, CCXLVII–5

yidinci : yedi derecesinde olan, altıncıdan sonra gelen.
Uz VI–6

yig : daha iyi, üstün
CXXIII–2, CLXXXII–3, CCXLIII–4

yigit : genç.
CCII–1

yil : yel, rüzgâr.
CCXXVI–2, CCXXXI–1, CCLVIII–3, CCXCV–5,

CCCXVIII–2
–e varmak .
CLXVI–4
–e virmek .
Uz VIII–3, CCLXXIX–6

yil– : koşmak, acele yürümek .
CCC–5, CCCXL–5

yilten– : heves etmek, meyletmek .
Müf 6

yimiş : ağaçlarda ve bazı bitkilerde, içinde tohum bulunan lezzetli tane, meyve .
Uz VI–49, CXXIV–4, CXLVII–6

yin– : yemek işine konu olmak .
Müf 9

yine : tekrar, bir daha, yeniden
Uz VI–1, Uz VI–12, Uz VII–40,
Uz IX–39, Uz X–1

yini : yeni, oluşundan beri çok vakit geçmemiş .
LXXII–2, CXVI–2, CCXLII–6

yinile : yeni, henüz, yeniden, pek yeni .
Müf 19

yir : 1. üzerinde yaşadığımız gezegen, dünya .
Uz IV–20, Uz IV–25, Uz VI–85,
Uz VIII–28,
2. dünyanın kara kısmı, yüzü .
Uz IV–31
3. bir işe mahsus mahal, yer .
Uz VI–52
bulmak .
LI–5
–den göge dek .
XCIX–4
–e çalmak .

Uz X–27
–e geçmek
CCLI–3
idinmek.
Uz VI–6
–idür.
CCC–3, CCCX–5, CCCXXXIII–3
itmek.
CLIII–6, CCLXI–3

yirin– : pişman olmak, teessüf etmek, acınmak.
–i yirini.
CCLI–3

yirine : yerine, bir şeyin yerini almak üzere.
Uz III–4, Uz IV–33, Uz VI–4,
Uz VII–10, Uz VII–13

yir yüzi : yeryüzü, yer küresinin üstü.
Uz VI–43, LXII–3, CCXXXI–3

yit– : yetmek, kâfi gelmek.
Uz VII–67, XIX–1, XXXIX–1,
LI–4, LII–7

yitiş– : 1. ulaşmak, ermek, vâsıl olmak.
Uz IV–6, CXXXVIII–2,
CCLXXIV–1
2. (meyve) olmak, kemâle ermek.
CVI–4

yoğ : olmayan, mevcut olmayan, var karşılığı, yok.
Uz IV–73, Uz VI–70, Uz VI–86,
CXVI–12
eylemek.
Uz IX–39

yoğrıl– : yoğrulmak, koyulaştırılmak, hamur edilmek.
Uz IV–39, Uz IX–24

yohsa : 1. ters bir ihtimal söz konusu olunca "aksi takdirde" mânâsıyla kullanılır.
Uz IX–33
2. merak, kararsızlık, umut vesaire duyguları belirtir.
CCCXVI–2

yok : 1. olmayan, mevcut olmayan, var karşılığı.
Uz I–6, Uz III–17, Uz IV–8,
Uz VIII–13
2. değil, olmaz, hayır.
Uz IV–98, XVI–12, XCIII–3,
CLXX–1, CCXVIII–7
dimek.
CXLVI–7
yire.
Uz VI–9, XII–5, XXXVIII–6,
XLII–4, LXVI–6

yoksa : 1. aksi takdirde, aksi halde.
CXXXIII–4, CCXLII–6
2. merak, kararsızlık gibi duyguları belirtmek için kullanılır.
LIX–6, LXXXVIII–2, CCVI–2
3. (soru cümlelerinde) yahut, veya olmadığı halde
XLII–2

yol : 1. geçecek yer.
Uz VI–14, Uz VI–53, Uz VII–28,
Uz VII–45
2. uğur, amaç.
Uz IV–77, VI–5, CXXXIX–2
azmak.
LXXXII–3
–ın bağlamak.

CCCXXXIV–7
–varmak.
XXXV–5

yoldaş : arkadaş, yol arkadaşı.
Uz VIII–4, CI–7

yu– : yıkamak.
Uz IV–68, Uz VII–57, CXXIX–2, CXLVIII–2

yum– : kapamak.
CXXXI–3, CXXXII–5, CXLIX–6

Yûnân (a) : Balkanların güneyinde bir yarımada.
Uz VIII–7

Yûsuf (a) : 1. İsrailoğullarından Hz. Yakub'un oğlu olup kardeşleri tarafından kuyuya atılmıştır. (Mısır'da köle diye satılan, sahibinin karısı Zeliha'nın sevgisine karşılık göstermediği için zindana atılan, Mısır hükümdarının rüyasını yormakla zindandan çıkıp Mısır'ın idaresini ele alan meşhur peygamber. Güzelliğin sembolüdür. Yusuf ve Zeliha hikâyesi Kur'an'da da anlatıldığı gibi Şark müelliflerinin mühim konularından biri olmuştur.
Uz VII–49, Uz VIII–5, XX–7, CLII–2, CCXIX–1
2. has isim.
Mu 31

Yûsuf–cemâl (f) : Yusuf cemalli, yüzü Hz. Yusuf'un yüzü gibi güzel olan.
CCXXIX–5

yüce : yüksek.
Uz IV–23, XXVII–4

yürek : 1. kalp.

Uz X–29, VIII–3, CLXIV–2, CCXXX–3, CCXCVIII–1
2. gönül.
Uz X–29, CCXXX–3
3. bağır.
CLXIV–2, CCXCVI–1

yüri : haydi.
LXXVII–7, XCIII–5, CXIV–7, CXLIX–1, CL–4

yürü– : 1. ayakları kullanarak hareket etmek.
XXXIII–2, CCI–4
2. yol almak, süratle gitmek.
Uz X–10
3. ayrılmak, uzaklaşmak.
LXIX–7
4. dönmek, devretmek.
XCII–5
5. gezmek, dolaşmak.
CLXX–2

yüz : 1. çehre, yüz.
Uz VI–59, Uz VI–83, Uz VII–57, Uz VIII–10, Uz IX–10
2. cihet, sebep.
XXXIII–3
akı.
VI–5
–den.
CXX–3
–e urmak.
Uz VI–81, Uz VII–40
göstermek.
CLXIX–3
–i ağ.
CCXCVI–2

—ine bakmamak.
LXXIII—2
—in siyâh eylemek.
LII—2
karası.
Uz X—59, XXXII—6,XXXV—1
CLV—3, CCXXX—2
suyı.
CIX—7
sürmek.
Uz IV—105, Uz IV—108, Uz V—23,
Uz VI—90, Uz VII—74
tutmak.
CCXXXI—6, CCXXXII—6,
CCLXXII—6
urmak.
Uz VI—21, Uz VII—40, CLXI—10
CCXXX—7
—üne karşu.
XV—2, XLI—2
virmek.
XLI—5, XCI—5, CXCVII—3
vurmak.
CCLXVI—2

yüz : on kere on, doksan dokuzdan bir fazlası.
Uz VI—21, CCLII—3, CCXCII—1

Z

—zâ (f) : "doğuran" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.
CLXXVI—8

zabt (a) : idaresi altına alma.
Uz IV—72

zâd (a) : azık
XXXV–5

–zâde (f) : "doğmuş, meydana gelmiş" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Uz IX–30, Uz IX–32, XCVIII–4, CCXII–4

za'ferân (a) : safran.
CXXX–2, CCLXXXIX–4

zâğ (f) : karga.
CXXVIII–3, CLXIV–1

zâhid (a) : çok aşırı sofu; kaba sofu.
CLIII–7, CLXXXII–3, CCXIII–2, CCXXXIX–2, CCLII–3

zâhir (a) : görünen, görünücü, açık, belli, meydanda.
XCIX–3, Mu 17

zahm (a) : yara.
Uz II–2, LXVIII–2, LXXXIV–6, CXLIII–4, CLXXII–4

zahmet (a) : eziyet, sıkıntı.
CCXCII–3
çekmek.
CXXXV–5, CLXXII–2

za'îf (a) : zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz.
Uz VII–32, Uz VII–36, CXX–7, CCVII–5, CCXII–3

zalâm (a) : karanlık.
Uz IV–4

zâlim (a) : zulmeden, haksızlık eden.
CLXXIII–7, CXCII–11

zamm (a) : arttırma, katma, ekleme.
Uz IV–17, Uz VII–54

zâr (f) : (sesle) ağlayan, inleyen.
Uz VII–63, Uz X–20, LXV–5, XCIII–1, CXXII–7

zar (a) : zarar.
CXLIX–1

zarar (a) : ziyan, eksiklik, kayıp.
XLI–2

zârî (f) : ağlayıp sızlama.
XXXVI–2
itmek.
CCLXXIX–3
kılmak.
CCCVI–5, CCCVII–1

zât (a) : 1. kendi.
Uz I–14, Uz IV–13, Uz IV–31, Uz VI–98, Uz VII–26
2. asıl, öz, cevher.
Uz IV–13

zav (a) : aydınlık, ışık.
XXVIII–4

ze : Osmanlı alfabesinin on üçüncü harfi olup ebced hesabında yedi sayısının karşılığıdır.
XXXV–4

zebân (f) : 1. dil, lisan.
Uz IV–111
2. (anatomi) dil.
LXXVII–3, CLII–4, CLIII–2, CLXI–1, CLXXIII–2

zebâne (f) : alev, ateş yalını.
CCCXXXIII–3, CCCXXXIX–5

zebânî (a) : cehennemlikleri cehenneme atmaya memur edilen melek.
Uz V–23

zebîb (a) : kuru üzüm.
Uz IV–54

zebûn (f) : güçsüz, zayıf, aciz.
Uz X–25, CLXXIX–1,

CCXXVIII–4,, Müf 8

zehr (f) : ağu, zehir.
Uz VI–40, Uz VI–45, Uz VII–44, Uz VII–60, Uz X–3

zehrâ (a) : yüzü pek beyaz ve parlak olan.
Uz VI–10

zekan (a) : yüzün alt ucu, çene.
XCIII–3

zekât (a) : İslâm'ın beş şartından biri olan, mal ve paranın pâklığını ve helallığını sağlamak üzere, kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması.
XXIII–5, LI–6, CLXXIV–5, CCCXXXIX–4

zelîl (a) : hor, hakir, alçak, aşağı tutulan, aşağılanan.
CXL–4

zemân (a) : zaman, vakit, çağ, devir.
Uz III–6, Uz IV–106, Uz VI–3, Uz VI–32, Uz VII–17

zemâne (f) : 1. devir, vakit, şimdiki zaman.
Uz I–3, Uz IV–18, Uz V–20, Uz V–21, LVI–4
2. baht, talih, felek.
CCCXXXIX–8

zemîn (f) : yer, yeryüzü.
Uz II–9, Uz III–6, Uz III–12, Uz IV–118, Uz VI–3

zemistân (f) : kış, kış mevsimi.
Uz III–9

Zemzem (a) : Kâ'be civarındaki meşhur kuyu.
Uz VI–59

zemzeme (a) : ezgili, nağmeli ses; nağme.
CXIV–1

zenah, zenahdân (f) : çene.

XX -2, LXXXVII -4, CIX -2, CXVII-3, CL-3

zencîr (f) : zincir.
XX -6, LXIX -1, CII-4, CX-2, CXLI-1

zengî (f) : zenci, siyah adam.
Uz IX-22

zer (f) : sarı
CXLI-3, CCIV-5, CCXXVIII-7

zer (f) : altın.
Uz VI-16, Uz VII-5, Uz VII-30, Uz X-54, I-3

zerd (f) : solgun, soluk.
CLXXXVIII-4

zer-endûd (f) : altın yaldızlı.
CCLII-5, CCXCIV-8, Müf 11

zer-feşân (f) : altın saçıcı.
CXXXI-4

zer-kâr (f) : altın işleme, sırma ile işlenmiş.
Müf 13

zer-nişân (f) : kılıç, kalemtıraş gibi şeyler üzerine kakma altınla yapılan işleme, süs, yazı.
CCLXXX-3

zerrâḳ (a) : çok mürâî, ikiyüzlü.
CCCXLV-3

zerre (a) : pek ufak parça, molekül.
Uz V-6, Uz V-18, Uz VII-7, Uz VII-13, CCXXIII-4

zerrîn (f) : 1. altından yapılmış, altın.
LXXV-2, CXVI-4, CLXI-6, CCLXXXII-1
2. parlak.
Uz VI-15

zerrîn-kemer (f) : altın kemerli.

	Uz IX–17
zevâl (a)	: ortadan kalkma, yok olma, sona erme. Uz IX–36, CCXXXII–1
zevk (a)	: 1. eğlence, cünbüş, eğlenme, safa. Uz VI–33, Uz VIII–30, Uz IX–4, Uz IX–32 2. manevî haz. Uz III–13
zeyn (a)	: süs, bezek. Uz IV–24, Uz IV–42, Uz VI–28, Uz VII–18, Uz VII–25
zılâl (a)	: zıll'ın c. gölgeler. Uz IV–31
zıll (a)	: gölge, mec. koruma, sahip çıkma. Uz IV–110, Uz IV–126, Uz VII–34, II–1, CXLVII–4 zıll–ı zalîl (f): koyu gölgeli. Uz IV–66, CCCXXXV–3
zî– (a)	: "sahip" mânâsına kelimelerin başına getirilerek birleşik kelimeler yapar. Uz VII–41
zîbâ (f)	: 1. güzel, yakışıklı. Uz IX–6, Uz XI–2, CXVI–12, CLXXVI–8, CCCIV–4 2. süslü. Uz VI–23
zih (f)	: yay kirişi. CCLXXXII–4, CCCXXX–5
zihî (a)	: 1. ne güzel, ne hoş. Uz XI–2, I–6, XXXIV–6, CLXVI–1 2. aferin, bravo! CCXCII–5

zikr (a) : anma, anılma.
Uz I–3, Uz IX–41, LXIV–2, CLXXII–3, CCXXVI–5

zîn (f) : eyer (binek atlarına vurulan).
Uz IV–40, Uz IV–77

zindan (f) : karanlık, yeraltı hapishanesi.
Uz VII–56, Uz VIII–5, LVIII–4, C–7, CXVII–3

zinde (f) : diri, canlı, yaşayan.
Uz VI–33, Uz VII–69, Uz XI–39, CLX–2, CCCXIV–5

zînet (a) : süs, bezek.
Uz VII–1, Uz VII–3, C XV–9

zinhâr (f) : sakın! asla, aman!
CCIII–1, CCCXLV–3

zîrâ (f) : çünkü, şundan dolayı ki.
Uz IV–59, I–4, XV–4, XVIII–2, XXXIX–4

zirih (f) : zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi.
LXXXVIII–2, CCLXXXII–1

zirih–pûş (f) : zırh giyinmiş.
CCXCV–6

zîver (f) : süs, bezek.
Uz IV–42, XIX–4

ziyâ (a) : ışık, aydınlık.
Uz IV–4

ziyân (f) : zarar, kayıp (kazançtan).
XLIV–3, LXXXV–4, CXL–5 CLVII–4, CLXXXIII–2

ziyâret (a) : görmeye gitme, görüşmeye gitme
CXXXVIII–6

ziyâret–gâh (f) : ziyaret yeri, türbe.
CCXXXI–5

zû– (a) : "sahip" mânâsı ile kelimelerin başı-

na gelerek birleşik kelimeler yapar.
CLXXIX–5

zuhûr (a) : görünme, meydana çıkma, baş gösterme.
CXII–1

zulem (a) : zulmet'in c. karanlıklar.
Uz V–10

zulm (a) : zulüm, haksızlık, eziyet, cefa.
Uz VI–46, Uz VIII–2, Uz VIII–6, CLXV–1, CLXXVII–7

zummâ (a) : susuzluk.
Uz VI–94

zulmet (a) : karanlık.
Uz VII–16, Uz VIII–20, XLIX–3, LXI–2, CLXII–4

zü– (a) : "sahip" mânâsıyla birleşik kelimeler meydana getirir.
Uz IX–37

zübde (a) : 1. öz.
Uz IV–3
2. bir şeyin en seçkin parçası.
Uz VII–24

zücâc (a) : sırça, cam, şişe.
XXVI–3, XXVII–5, LXXVIII–3, CCVII–8

zühd (a) : her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
XXVIII–7, CLVIII–7, CCXIII–2, CCLII–3, CCCXXII–1

Zühre (a) : Çoban yıldızı, Çulpan, Kervankıran, Venüs.
Uz VI–10

zülâl (a) : saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.
CIV–2

zülf (f) : 1. yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.
Uz VIII–32, Uz IX–22, Uz XI–3,

LXXXVI–2, LXXXVIII–1
2. sevgilinin saçı.
Uz VIII–32, Uz XI–3
zülf–i anberîn (f): anber kokulu saç.
CCXL–3
zülf–i müca'ad (f): kıvırcık kâkül.
XXXIV–1
zülf–i müşg–bâr (f): misk saçan saç
CCCXIII–1
zülf–i müşgîn (f): siyah saç.
Uz IX–10, XLVIII–5, LXXXI–4, CXXIII–1, CXLVI–3
zülf–i perîşân (f): karışık, dağınık saç.
XXXIV–3, XLI–6, CXXVI–1, CL–4, CXCVIII–7
zülf–i siyâh (f): kara saç.
LXXXVIII–3, XCI–5, CV–2, CXV–19, CLXXXI–5
zülf–i yâr (f): sevgilinin saçı.
CCCIX–3, Müf 14

Zü'l–celâl (a) : celal, ululuk, sahibi olan Allah.
Uz I–1, Uz III–10, Uz IX–37

zü'l–menn (a) : ihsan sahibi, bağışlama sahibi.
Uz III–7

zümürrüd (a) : zümrüt.
Uz VII–6

zünnâr (a) : papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örülme kuşak.
LVII–2, LIX–4,

DEYİMLER
Ve
KALIPLAŞMIŞ SÖZLER

A

ağıza söğ–	: küfür etmek. CLXXXV–2, CXCV–5, CCLXXXVII–2
ağzınun suyı ak–	: çok beğenerek imrenmek. CCCXXVIII–5
ağzunı tut–	: dilini tutmak, gelişigüzel söz söylememek. LXXXIX–6
âh al–	: zulmedilen kişinin bedduasını almak. CCII–1
âh it–	: beddua etmek CLXV–4, CCLXXV–3, CCCXLII–5
aklı ir–	: anlayabilmek. Uz II–14
araya gir–	: aracılık etmek. CXIV–5
âşikâr it–	: meydana çıkarmak XXX–3, CLXXXIV–3
âşikâr ol–	: meydana çıkmak, zâhir olmak. CCCXX–6
ayağa düş–	: 1. acz içinde kalmak, kuvvetten düşmek 2. itibardan düşmek, değerini kaybetmek. Uz V–23, LI–7
ayağa sal–	: ayak altında bırakmak, ayak altına atmak. CCCXXXVII–2
ayağına düş–	: ayağına kapanmak. CCXLI–3
ayak altı	: ayakaltı, gelip geçenlerin çok olduğu yer. CXXI–5

az kaldı : hemen.
Uz X–21

B

bağrı kan eyle– : büyük acı çekmek, çok kederlenmek.
CLXV–7, CCXXXV–4

bağrı kan ol– : acısı büyük olmak.
LXXXVIII–6, CLXXXIII–10
CCXCII–4

bahş it– : ihsanda bulunmak, manevî bir huzur ve rahatlık vermek.
CXCII–11

barmak kaldur– : şehadet getirmek.
CLXII–5

başa gel– : (kötü duruma) uğramak.
CLIX–1

başa su koy– : çok üzülmek. XXIII–4

başa var– : başa çıkmak. CCXCVIII–7

baş çek– : ayrılmak, vazgeçmek.
CCCXX–6

başdan ayağa : bütün, tekmil.
Uz IV–31

başdan başa : bir uçtan bir uca.
Uz X–8, XLVIII–5, CXLIX–2,
CCLXVII–4

başdan çıkar– : ayartmak, kötü yola sürüklemek.
CVI–2, CCCXLIV–7

başın aşağa sal– : başını önüne eğmek.
CCCXXXII–4

başına toprak dök– : ölümünü istemek.
CLV–3, CCLXXXI–2

baş ko– : saygı ile baş eğmek.
CCLXXVII–3

baş koş– : 1. başbaşa vermek, fikir birliği yapmak.
XLI–5, LXXXVIII–1
2. bir işin üzerine canla başla düşmek.
CXXI–2, CLXVIII–5
3. yarış etmek.
CLXXVII–4

baş oyna– : hayatını tehlikeye koymak, canını feda etmekten çekinmemek.
XVI–3, CXXXVIII–8,
CLXXXIV–9, CCLXVIII–3

baş vir– : bir gaye uğruna ölmek.
CV–2

belâya uğra– : başına çok kötü bir iş gelmek.
CXCVI–1

belâya uğrat– : tehlikeli ve sıkıntılı bir işe sokmak.
CCCIII–4

bend it– : bağlamak.
CCXXXIX–4

benzi sarar– : benzi solmak, benzi uçmak.
CCXXX–5

ber–dâr it– : asmak, darağacına çekmek.
XCVII–4, CLXXXII–6

bin bin : binlerce, türlü türlü.
Uz VIII–11

bir arada : birlikte, toplu olarak.
CLV–4

bir bir : etraflıca ve tafsilatiyle bir bir sayarak.
XVIII–6

bir dürlü : hiç bir şekilde.
Uz VI–67, CIV–6

bir gün : bir vakit, bir zaman.
Uz IX–2, Uz X–30, Uz X–38,

	CXXXI–2, CLXI–16
biri biri	: birbiri. Uz VI–88, CXV–20
biri, birisi	: bir tanesi. XCII–8, CXV–14, CXXVIII–2
bir iki	: bir kaç, az ve belirsiz miktarda. XXXIX–9, CCIII–3, CCXIX–2
bir'lahzada	: göz açıp kapayıncaya kadar. Uz VI–39
bir lokma vü bir hırka bes	: bir lokma ve bir hırka yeter. CXXXV–8
bir yana ol–	: uzaklaşmak, ayrılmak, bir tarafa çekilmek. CXVIII–7
boş elle gel–	: eli boş gelmek, umulan şeyi getirmeden gelmek. CLXXXVI–6
boynına sal–	: kendisine bırakmak, uhdesine tevdî etmek. CCCVIII–3
boyın tut–	: boyun eğmek, itaat etmek, rıza göstermek. Uz IV–10
boynuna al–	: üzerine almak, deruhte etmek. CCXXIX–4
bu gün	: içinde bulunulan gün. XVIII–3, CXVI–8, CLIV–4, CLXIX–3, CLXXV–6
bu resme	: böyle, bunun gibi. XL–4, XLII–5, XCIX–5, CXXIII–4, CXXVII–4
bu sana kal–	: bu (ettiğin) yanına kalmak. CCXLIV–3

C

câna kıy–	: öldürmek. CCCXI–2
cân al–	: öldürmek. Uz IX-38, XII–4, LXXII–2, LXXXV–6, CLVIII–1
cân at–	: çok arzu etmek, pek fazla istemek. Uz VI–90, CCLXXXIII–6
câna ateş düşür–	: içini yakmak. CCLXXVIII–4
cândan	: büyük bir samimiyetle, gönülden, ciddî bir sevgiyle. Uz V–8, Uz VI–24, Uz VII–55, LIII–7, LXXXII–4
cân gel–	: canlanmak, güçlenmek. LVII–1
cân gözi	: kalp gözü, gönül gözü. Uz IV–33, Uz IV–114
cânı iste–	: heves duymak. LVIII–1
cânını erit-	: çok üzmek. CCIV–5
cân ısmarla–	: can vermek, ruh teslim etmek, ölmek. CCX–1
cânı tudağa getür–	: çok tehlikeli bir durumda ölüm korkusu geçirtmek. CLXVIII–2
cân mülki	: canevi, kalp, yürek. LXXXVII–1
cân nakdi	: (birinin) en değerli şeyi. XL–5, CXCVIII–6, CCCXXXIV–5
cân oyna–	: canını feda etmeğe hazır olmak. CCCIX–5, CCCXLVII–1

cânuma mihnet : arayıp da bulamadığım şey.
CCLXX–4

cânunı al– : öldürmek.
CCLXX–4

cân ü dilden : çok isteyerek, candan, gönülden.
XVI–3, XXVII–1, CXVII–5

cân üstine : başüstüne.
CCCI–3

cân teslîm eyle– : ölmek.
CCLVIII–4

cân tudağa gel– : canı ağzına gelmek, çok tehlikeli bir durumda ölüm korkusu geçirmek.
CCLXV–4, CCCII–7

cân vir– : 1. ölmek.
Uz XI–6, Uz XI–12, III–4, IX–3
2. diriltmek, ihyâ etmek.
Uz VII–60, Uz IX–38, XXXI–3
3. çok fazla arzu etmek.
III–4, LIII–8, CCLVIII–5

cûşa gel– : coşmak.
Uz VIII–21

Ç

çâk it– : yırtmak, paralamak.
Uz X–27, LIV–8, XCIV–7, CCXXIII–6, CCXXXIII–4

çokdan : çoktan, hayli zamandan, eskiden.
Uz VI–63, CVI–6

çok gör– : çok sayıp yakıştırmamak, çekememek.
Uz VII–48, LXXIII–1, CXXXVIII–9, CCLXXXII–3, CCCXL–1

D

dâma düşür–	: tuzağa düşürmek . CCLX–3
dâr it–	: asmak . CCCXXVI–5
dâr ol–	: asılmak . CL–2, CCCXV–5
dek tur–	: uslu, sessiz, sakin durmak, susmak. LII–5
der–miyân it–	: ortaya koymak, öne sürmek, ileri sürmek. CLXXXVII–6
dil al–	: düşmanın durumunu söyletmek için esir almak . XIV–5, XCVII–3
dilini tut–	: ağzına geleni söylemekten sakınmak. CXIII–6
dillü dilince	: hâl diliyle, kendine mahsus dil ile. Uz IV–76, Uz VI–25
dil ur–	: dem vurmak, bahsetmek . Uz VI–58
dil uzat–	: iftira etmek, yermek, kötülemek . VII–2, LII–2, XCV–2, CLII–4, CLXI–1
diş bile–	: hırslanmak, iştahalanmak . CLXIII–6,CCXLII–4,CCXCVIII–2
dögün ur–	: yara açmak, dâğ basmak . XVIII–1
dün ü gün	: gece gündüz . CCCVI–5, CCCXIX–2

– E –

ecel ir– : ecel gelmek .
CCCVIII–5

egri çek– : yanlış yola kılavuzlamak, götürmek .
LXXXIII–2

eksük it– : kesmek, ara vermek, devam etmemek .
XVI–15, CCCXIII–3, CCCXLV–4

eksük ol– : ortadan kalkmak, yok olmak.
CCLXXV–3, CCCX–4, CCCXII–3, CCCXLIV–6, Mu 30

el aç– : dua için alınan durum .
XLVIII–6

el al– : elden tutmak, yardım etmek .
CCCIV–2

el bağla– : divan durmak, saygı için elleri göbeğin üstüne kavuşturup durmak .
Uz IX–30

el bir it– : elbirliği yapmak, ittifak etmek .
CLXXVII–5

elden çık– : malı olmaktan çıkmak .
LXX–4

elden düşürme– : kitap, tespih vesaire gibi elde kullanılan şeyleri ara vermeksizin kullanmak,
LVI–5, CXXXVIII–4

elden gel– : yapabilmek, iktidarı dahilinde olmak .
XIII–4

elden git– : kendini kaybetmek, mahvolmak
CCCXVII–1

elden ko– : vazgeçmek, terketmek, yapmamak.
Uz VI–46

elden ne gelir : ne yapılabilir?
LIII–1, LIII–9

ele al–	: almak, kazanmak, kendi tarafına çevirmek. CXCVI–2
ele gir–	: elde etmeyi başarabilmek, ele geçmek. LII–4, LII–3, LXXVI–4, C–6, CL–6
eli ir–	: gücü yetmek, vakit bulmak, fırsat bulmak, meydan bulmak. CCXXVI–4
eli kanda	: çok sıkışık durumda. CCLVII–5
elinden	: yüzünden, sebebiyle. Uz IX–29, XXIV–1, CLXI–13
elinden hiç nesne gelme–	: bir şey yapma imkânı bulamamak. LXXXVI–5
elin tut–	: elinden tutmak, yardımda bulunmak. XCVII–9, CCLVII–3
el öp–	: el öpmek. CCXLI–3, CCLVII–1, CCLXXXIX–3
el sun–	: 1. el uzatmak. XII–7, CCV–2, CCXLI–4, CCXCVIII–2 2. cesaret etmek. CCLVII–2
el ur–	: el atmak, el uzatmak, yapışmak, el sürmek, dokunmak. CCXCV–4, CCC–1
el uzat–	: 1. el atmak, tutmak, kavramak. CCIV–1, CCXVIII–5, CCCXXXVII–1 2. dokunmaya kalkmak. CCXCIII–1

elünden	: elinden, yüzünden, ...den dolayı . Uz VIII–8, Uz VIII–15
el vir–	: yardım etmek, fırsat vermek. Mu 36
el yu–	: vazgeçmek, el ekmek . CCXXXI–4
epsem ol–	: susmak. CXVIII–5, CXXXIV–2, CCXLV–5
ezel bezmi	: bezm–i ezel, Allah'ın ruhları yarattıktan sonra onları toplayıp "ben sizin Rabbiniz değil miyim" diye sorduğu meclis. CCXXXI–2

F

fâş it–	: meydana çıkarmak, açığa vurmak, dile vermek, duyurmak . XXX–2, CXXXVI–7, CLXXXII–6
fikr it–	: akıl etmek, düşünmek . CXLIX–5, CLXXX–2

G

gel gör	: anla, düşün . Uz IV–84
gice gündüz	: gece gündüz, daima. LXXI–4
gönül ak–	: temayül etmek, heves göstermek . CIX–7
gönül düşür–	: gönül kaptırmak . CCCIV–4
gönül evi	: kalp . CCCXXXI–3
gönül var–	: gönül arzu etmek, istemek . CXCVIII–1

gönül vir–	: aşk ile bağlanmak. CCX–9
gör ki	: dikkat et, iyi bak, düşün ki ! LXXXV–5, LXXXVIII–7, XCIX–4, CXII–5
göz bunarı	: göz pınarı, gözün burun tarafındaki ucu. CCXI–1, CCXXXI–4
gözde uç–	: gözde tütmek. Uz VI–61,
göze göz	: göz göre göre. XLIV–2
göze kan görin–	: gözü kan bürümek. CCVI–4
göze tur–	: nankörlüğün cezası olmak. Uz VII–39
göze yasağ olmaz	: göze yasak olmaz, bir kimseye veya bir nesneye bakılmasını kimse önleyemez. CCLXXXVI–4
göz göre	: göz göre göre. Uz VI–56, Uz VI–97, LXXXVIII–1, CL–4
gözine toprakg ir–	: ölmek. CLXXIII–8
göz nûrı	: görme. CCVII–5
göz ucı	: gözün yanı. CCCXXIV–1
gözüm	: sevgi ifade eden bir hitap. CXCVI–4, CCVI–6
göz üzre	: başüstüne. Mu 35
göz yaşı	: ağlarken gözden dökülen su. XXIII–3, XCV–6, CXI–3, CXVI–3, CXXXIX–7

göz yaşı dök–	: ağlamak . CCCXLII–5
göz yumup açınca	: bir anda . CXXXI–3, CXLIX–6
gûş it–	: işitmek . Uz XI–23, LXI–1
gün toğ–	: arzu edilen duruma ulaşmak, feraha çıkmak veya eline fırsat geçmek . CXLVII–4

Ğ

ğam çek–	: kederlenmek, üzülmek . CXVIII–6, CCXIV–5, CCCXIII–2, Mu 5
ğam degül	: zararı yok, ne çıkar? CLXVIII–4
ğam yi–	: üzüntülü olmak, endişelenmek . LXXIX–2, CXLIII–5, CL–4, CCXLVII–7, CCLV–7

H

hâ diyince	: hemen, derhal, bir anda . LXVI–3, Mu 39
haddini bil–	: neler yapabileceğini veya neler yapması gerektiğini bilerek sınırı aşmamak . CL–5
hâke berâber it–	: yerle bir etmek . CCCVIII–2
hâk–ile yek–sân ol–	: toprakla bir olmak, yerle bir olmak . Uz VIII–12
hakkı (içün)	: yemin deyimi olarak kullanılır . Uz VI–84, Uz X–57, Uz X–58,

LXVIII–4

hâl sor– : birinin nasıl olduğunu anlamak istemek, hatır sormak.
CCXXXVII–4

halâs bul– : kurtulmak.
CLI–1

haste yat– : hastalanmak.
CCLXXI–1

haşre dek : kıyamete kadar.
LIV–3, CLXI–18, CCCVIII–4, CCCXXXI–7

hayrân ol– : şaşakalmak, çok beğenmek.
Uz XI–19, CCCI–7

helâ it– : helal olsun diyerek bir şeyi terkedip hakkından vazgeçmek.
CCXXXII–2

hem de : bir de.
CCXCIV–8

her bir : her.
L–3, CCIX–4, CCXCIV–5, CCCXL–5

her biri : beheri.
Uz IV–76, Uz IX–5, Uz IX–31, IV–1, XCIII–2

her gün : art arda devam eden bütün günler.
LII–7, CXXXVIII–3, CLXXXIX–5 CXCVI–5, CCLXXV–3

her kim : her hangi bir kimse.
Uz IV–48, Uz IV–109, Uz V–13, Uz VI–3, Uz VII–38

her kişi : herkes.
CCLXXXIII–3

her ne : 1. her şey.
Uz VII–64, Uz IX–43, LII–6, LXI–5

	2. her hangi CCCXXX–2
her neyse	: nasılsa, tafsilâta lüzum yok. XLII–2
her niçe	: her ne kadar. CLXVIII–2
her yirde	: her tarafta. XCI–3
hey di–	: dikkat, sakın demek. XV–1, XLII–4, XLVIII–1, LXXXIV–8, CXXVIII–5
hınnâ yak–	: kınayı su ilekarıştırıp bulamaç kıvamına getirerek boyanacak yere sürmek. Uz VI–38

I

ışkına	: sevgisine. CCXXXII–9

İ

iki cihân	: dünya ve âhiret. Uz V–20, XIII–1, LXXVII–1, LXXXII–1, CCCIV–3
iki eli kanda ol–	: çok sıkıntıda olmak. Uz VII–66
îmâna gel–	: Müslüman olmak. CCLXI–2
irtifâ tut–	: öğle vakti, güneşin yüksekliğini ölçerek zamanı tayin etmek. CLVIII–4
iş eyle–	: fenalık yapmak. Uz X–50, CCCV–5

K

kadem bas–	: ayak basmak. CXIV–4
kaldı ki	: ne var ki. XIII–4
kalem çek–	: çizmek, iptal çizgisi çekmek. Uz IV–15, LXXXVI–2, CLVI–5
kana boya–	: kan içinde bırakmak. Uz VIII–9, Uz X–28
kana gir–	: öldürmek. CXCII–11
kan ağla–	: çok ıstırap çekmek, üzülmek. XLVII–2, LX–4, CLXVI–6, CCXXIX–3
kana kan	: kısas, öldürenin öldürülmesi. LXXXV–6
kan bahâ (sı)	: diyet. LXXXV–4
kan dök–	: yaralamak, öldürmek. LIII–6
kan eyle–	: öldürmek, cinayet işlemek. LXII–4, CLXV–2, CXCIV–5, CCCXXXIV–7
kanına gir–	: bir şeyi ziyan etmek. CXXXIII–4
kanına susa–	: öldürülmesine sebep olacak aşırı hareketde bulunmak. CCCXI–2
kanın iç–	: büyük bir kinle intikam almak. Uz VIII–2
kan iç–	: büyük bir kinle intikam almak. XXIV–2, CCCXX–4
kan it–	: cinayet işlemek. IX–4, XV–1, LXII–4, CXLII–2,

CCXXXIV–5

kan ol– : kan dökülmek, cinayet işlenmek .
XLII–4, CXXXVIII–4

kan yut– : eziyet çekmek, çok ıstırap çekmek .
Uz VII–58, XXX–5, XXXIX–8
CCXLI–4, CCXLII–1

kara gün : üzüntülü, sıkıntılı zaman .
XVIII–2

kara haber : ölüm haberi, çok üzücü haber.
CXIII–8, CCCII–4

karalar giy– : yas tutmak.
Uz VIII–28

kasd it– : 1. hedef olarak almak.
X–3, XXIV–2, XLVIII–1,
LXVII–4, CXXXV–7
2. kötülük etmek.
X–3

kaş kur– : kaş çatmak.
CXCI–1

kendüye gel– : kendine gelmek, ayılmak, aklı başına gelmek .
CXCVIII–1

kılı bin yar– : inceden inceye araştırmak .
Uz IV–35

kıyâm it– : kalkmak .
XXII–1

kıyâmet kop– : 1. kıyamet günü gelerek ölüler dirilip kalkmak, 2. büyük gürültü, sıkıntı ve bela olmak .
XXII–1

kıyâmet kopar– : aşırı derecede bağırıp çağırmak, büyük sıkıntılara yol açmak .
Uz X–47, XCVII–5, CCLXXVII–1

kudret eli : Allah'ın, yaratanın eli .
Uz V–4

kulağa düş– : dile düşmek .
CCLXV–5

L

lâyık gör– : uygun görmek, münasip görmek .
Uz VII–56

lisâna gel– : dile gelmek .
Uz IV–68

M

mühr ur– : mühür basmak .
CXCI–8

N

neden : ne sebepten, neden dolayı, ne için .
Uz VII–49, LIV–1, LIX–1,
CCXXXII–9

ne denlü : ne kadar, nasıl .
CXX–2, CXLII–2, CCXXII–4,
CCCX–1

ne gam : zararı yok, ne çıkar?
V–1, XXI–7, XLVI–5, LXXIV–5,
CLXVI–3

ne gerek : ne lâzım, gerek değil .
CXCVI–2, CCCXXII–2

ne hâcet : ne ihtiyaç var, ne lüzum var, gereksiz .
XIX–1, XIX–5, XXXVI–4,
CLXVI–3, CCXCII–3

ne kim : 1. her ne .
LXVIII–1
2. ne kadar
CCLXIV–2

ne resme : nasıl .
CIV–6, CCXXI–7

ne tan	: şaşılır mı? UZ VIII–6, CCXXXIII–2
ne var	: şaşılır mı, ne çıkar, ne lâzım gelir? LXIX–2, CCCXXXI–4
neye	: ne için, ne maksatla . XXIII–1, CI–6
nice (niçe) bir	: ne zamana kadar, daha ne kadar . Uz VI–99, Uz VII–58, III–2, XLVII–4, CCXLIV–5
nice (niçe) kim	: her ne kadar, ...dığı miktarda, ...dığı kadar . Uz VII–68, LXXV–4, CXXXIII–1, CLXV–5
nicesi	: nasıl ne suretle . Uz VIII–8, CXVII–3, CXXII–3, CCCXVIII–2
niçe kez	: çok kere, bir çok defa . CCXIV–3
nihâyet bul–	: bitmek, tükenmek CCCXXVII–5
nutka gel	: konuşmaya başlamak . Uz VI–71, XXI–4

O

oda at–	: ateşe atmak, yakmak . Mu 7
oda yak–	: ateşe yakmak, yakmak, ateşe vermek . LXXVII–2, LXXXII–4, CLXI–9, CLXXIII–4, CLXXXVIII–6
oda yan–	: ateşe yanmak . LXXI–4, LXXVII–1, LXXXVII–3, CLXI–1, CLXII–7

oda tutış–	: ateşe yanmak. CCXXIV–3
od ur–	: ateşlemek, ateş vermek. CCXCV–9
ola ki	: belki, ihtimal ki. CCXXVI–1, CCLXIX–1, CCCVIII–2, CCCXXXIII–4
ola kim	: belki, olabilir ki. CCXXVI–4
ola mı	: olur mu, mümkün müdür? CCXXVI–5, CCCXXI–1, CCCXXI–7
ol araya	: oraya. LXXXIX–7
ol kadar	: o kadar, o miktarda, o derecede. Uz V–3
ol ki	: o kimse ki. CXVIII–5, CXLI–3

P

pâ–mâl it–	: pâymâl etmek. CCLXXXI–5, CCCXLIV–2
pây–mâl it–	: ayak altına alıp çiğnemek; mec. riayet etmemek, hor kullanmak. CCXXXII–8
peydâ ol–	: meydana çıkmak, zuhûr etmek. Uz XI–8
pîş–keş çek–	: bir isteğin yerine getirilmesi için armağan vermek. CCCXXXIX–3

R

raks ur–	: raksetmek, oynamak, sıçramak.

	Uz VIII–32, CV–6
râm eyle–	: baş eğdirmek, itaat ettirmek, kendine tâbi kılmak. CCXCIII–4
râst gel–	: tesadüf etmek. CCLXII–4
redd it–	: 1. geri çevirmek, defetmek. CCXX–1 2. tanımamak, inkâr etmek. CCLXV–7, CCCXLIV–6
rehâ bul–	: kurtulmak. XIII–4

S

su olsa teyemmüm câ'iz degül	: şu olursa teyemmüm etmek câiz değildir. CCXV–4
suya düş–	: suya dalmak, suya atılmak. CCCXVI–2, CCCXXI–2
suya sal–	: suya atmak. CCCXXII–1

Ş

şeh–mât kıl–	: satranç oyununda rakibe en önemli taşı (şahı) kaybettirip yenmek. CCL–7
şeh–mât ol–	: satranç oyununda şahı kaybedip yenilmek. Uz X–38
şifâ bul–	: hastalıktan iyi olmak, arılmak. CXVII–4, CLIII–3
şikâr it–	: avlamak.

CLXXXIV–5

şikâr ol– : avlanmak.
CCXXXVIII–1, CCLXXVIII–3, Mu 15

şol resme : şöyle, öyle, şu şekilde.
C–6

şu resme : şöyle, şu şekilde.
LIX–7

T

tağa düş– : büyük bir üzüntü dolayısıyla insanlardan kaçıp ıssız, dağlık, kırlık yerlerde dolaşır olmak.
CCXCV–5

tan degül : şaşılmaz.
CCXIV–2, CCLXXXVI–5

tan mı : şaşılır mı?
CIV–4

taş at– : imâ yolu ile birisinin lehinde olmayan söz söylemek.
CLXXXIV–7

tebessüm it– : gülümsemek.
Mu 17

terkin eyle– : terketmek.
CXII–5

terkin it– : Bırakmak, vazgeçmek.
CCXLVIII–7, CCCXXXII–6

terkin ur– : terketmek, vazgeçmek.
XXII–5

terk it– : bırakmak, vazgeçmek.
LIII–7, LVIII–5, LXVI–5, CXCVI–7, CCLXVIII–3

terk ur– : bırakmak, terketmek.

CCXLV–6

tîğ oyna– : kılıç çalmak.
LXXXI–3

tîmâr it– : (hastaya) bakmak.
CXCIX–2, CCIII–2

toğrusı : doğrusu, yalansız.
I–6, XXXIV–6

toprağı çek– : öleceği yakın olmak.
LXXXIX–7

tudak ısır– : hayrette kalmak.
II–5

U

ucdan uca : bir uçtan bir uca.
LIV–5

ucından : için, sebebiyle, yüzünden.
LI–7, LXXXIX–2, XCVII–1, CCXII–3, CCLXXV–2

uyhuya var– : uyumaya başlamak, uykuya dalmak, uyumak.
XC–2

Ü

üstine : için, sebebiyle.
CCXXXII–5

üstine ditre– : birine çok sevgi duyup fazlaca dikkat etmek.
LXV–8

V

var eyle– : vücuda getirmek, yaratmak.

Uz IX–39

var ol– : mevcut olmak, bulunmak.
Uz VI–24, CCXXXVIII–4

var ola : olsa gerek.
CCCX–1

vâz gel– : vazgeçmek, feragat etmek.
CCVI–1, CCXXVII–4
CCXXXIII–5, CCLXXVIII–1

vücuda gel– : meydana gelmek, peydâ olmak, vücut bulmak.
Uz V–16

Y

yad eyle– : yabancı saymak.
LXXIII–3, CCLXXXVIII–3

yad it– : yabancı saymak, uzak tutmak.
XLVII–3, CCVI–2

yâd it– : anmak.
LXXVIII–2, CCXXXIV–5,
CCLXXXVII–2, CCCXVII–5

yaka yırt– : büyük bir üzüntü ve ümitsizlik içerisinde bulunmak.
Uz VIII–8

yakında : çok geçmeden, az zaman sonra
CLXI–7

yanuna kal– : yanına kalmak, cezasız kalmak.
CCXCIII–2

yanup yakıl– : derdini döküp sızlanmak, şikâyet etmek.
CLXI–19

yâr ol– : 1. yardım etmek, faydalı olmak.
Uz X–31, LIII–2, CCLXXVII–2
2. samimî arkadaş olmak.
CCLXXXV–6, CCLXXXVIII–3

	CCXLV–6
tîğ oyna–	: kılıç çalmak . LXXXI–3
tîmâr it–	: (hastaya) bakmak. CXCIX–2, CCIII–2
toğrusı	: doğrusu, yalansız . I–6, XXXIV–6
toprağı çek–	: öleceği yakın olmak. LXXXIX–7
tudak ısır–	: hayrette kalmak . II–5

U

ucdan uca	: bir uçtan bir uca . LIV–5
ucından	: için, sebebiyle, yüzünden . LI–7, LXXXIX–2, XCVII–1, CCXII–3, CCLXXV–2
uyhuya var–	: uyumaya başlamak, uykuya dalmak, uyumak . XC–2

Ü

üstine	: için, sebebiyle . CCXXXII–5
üstine ditre–	: birine çok sevgi duyup fazlaca dikkat etmek . LXV–8

V

var eyle–	: vücuda getirmek, yaratmak .

Uz IX–39

var ol– : mevcut olmak, bulunmak.
Uz VI–24, CCXXXVIII–4

var ola : olsa gerek.
CCCX–1

vâz gel– : vazgeçmek, feragat etmek.
CCVI–1, CCXXVII–4
CCXXXIII–5, CCLXXVIII–1

vücuda gel– : meydana gelmek, peydâ olmak, vücut bulmak.
Uz V–16

Y

yad eyle– : yabancı saymak.
LXXIII–3, CCLXXXVIII–3

yad it– : yabancı saymak, uzak tutmak.
XLVII–3, CCVI–2

yâd it– : anmak.
LXXVIII–2, CCXXXIV–5,
CCLXXXVII–2, CCCXVII–5

yaka yırt– : büyük bir üzüntü ve ümitsizlik içerisinde bulunmak.
Uz VIII–8

yakında : çok geçmeden, az zaman sonra
CLXI–7

yanuna kal– : yanına kalmak, cezasız kalmak.
CCXCIII–2

yanup yakıl– : derdini döküp sızlanmak, şikâyet etmek.
CLXI–19

yâr ol– : 1. yardım etmek, faydalı olmak.
Uz X–31, LIII–2, CCLXXVII–2
2. samimî arkadaş olmak.
CCLXXXV–6, CCLXXXVIII–3

yara ur–	: yara açmak. CCCXL–1
yebâna at–	: itibar etmemek, dikkate almamak, hiçe saymak, değer vermemek. LXXXIII–2, CLXXV–7
yidi deryâ	: heft–muhit de denilen yedi deniz; Pasifik, Atlantik, AKdeniz, Karadeniz, Tabariye, Hazar, Aral. Uz VI–42, LXIX–3, CIV–7, CXXXVIII–7
yidi iklîm	: Batlamyos'un ayırdığı, dünyanın yedi bölgesi. Uz IX–3, Uz IX–21, CXIX–3, CCXLVII–5
yidügi hakkını bilme–	: nankör olmak. CCXXV–3
yile var–	: heba olmak, havaya gitmek, boşa gitmek, heder olmak. CLXVI–4
yile vir–	: telef etmek, heder etmek, mahvetmek. Uz VIII–3, CCLXXIX–6
yil bul	: oturacak yere sahip olmak. LI–5
yirden göge dek	: pek çok, anlatılamayacak kadar çok. XCIX–4
yire çal–	: yere vurmak, kötü bir duruma sokmak. Uz X–27
yire geç–	: çok mahçup ve ümitsiz olmak. CCLI–3
yir idin–	: mevki tutmak. Uz VI–6
yiridür	: sırasıdır, lâyıktır, uygundur.

CCC–3, CCCX–5, CCCXXXIII–3

yir it– : yerleşmek, yer tutmak, mekân tutmak ·
: CLIII–6

yir tut– : yerleşmek, mesken tedarik ederek oturmak. CCLXI–3

yirini yirini : yerinerek, üzülerek.
CCLI–3

yiyüp iç– : eğlence ve ziyafette bol bol içki içip yemek yemek.
VIII–3

yoğ eyle– : mahvetmek, yok etmek.
Uz IX–39

yok di– : red ve inkâr etmek, kabul etmemek.
CXLVI–7

yok yire : 1. nafile, beyhude.
Uz VI–9, XII–5, XXXVIII–6, XLII–4, LXVI–6
2. sebepsiz.
I–5, XLII–4, LXVI–6

yol az– : yolunu şaşırmak, doğru yoldan sapmak, yanlış yola gitmek.
LXXXII–3

yolın bağla– : yolunu kesmek.
CCCXXXIV–7

yol var– : yol gitmek, yola devam etmek, doğru yoldan gitmek.
XXXV–5

yüz akı : namus.
VI–5

yüzden : sebebiyle.
CXX–3

yüze ur– : yüze vurmak, kabahati yapanın yüzüne karşı söyleyip mahçup etmek.

Uz VI–81, Uz VII–40

yüz göster– : nasip olmak, kısmet olmak, kendini göstermek, meydana gelmek.
CLXIX–3

yüzi ağ : suçu ve utanılacak durumu bulunmayan.
CCXCVI–2

yüzine bakma– : önem vermemek.
LXXIII–2

yüzin siyâh eyle– : utanç verecek duruma düşmek.
LII–2

yüz karası : Namussuzluk, utanç, gözden düşme, ayıp.
Uz X–59, XXXII–6, XXXV–1, CLV–3, CCXXX–2

yüz suyı : ar, hicap, namus ve şeref, haysiyet, itibar.
CIX–7

yüz sür– : fazla saygı göstermek, tazimde bulunmak.
Uz IV–105, Uz IV–108, Uz V–23, Uz VI–90, Uz VII–74

yüz tut– : yönelmek, teveccüh etmek, rağbet etmek, meyletmek.
CCXXXI–6, CCXXXII–6, CCLXXII–6

yüz ur– : yüz sürmek, yere kapanmak.
Uz VI–21, Uz VII–40, CLXI–10, CCXXX–7

yüzüne karşu : karşısında ve kendisinden çekinmeden. XV–2, XLI–2

yüz vir– : yüz göstermek, teveccüh etmek.
XLI–5, XCI–5, CXCVII–3

yüz vur– : yüz sürmek, yere kapanmak, secdeye kapanmak.
CCLXVI–2

Z

zahmet çek–	: eziyete girmek. CXXXV–5, CLXXII–2
zâri it–	: ağlayıp sızlamak. CCLXXIX–3
zârî kıl–	: ağlayıp sızlamak. CCCVI–5, CCCVII–1

ATASÖZLERİ

eşek dîbâ çul ile âdem olmaz	: altın kolan vursan eşek yine eşektir. CXVIII–3
eylik eyle suya at	: iyilik eyle suya (denize) at (balık bilmezse Hâlik bilir). XXIII–3
güneş dokınduğı yirde nem olmaz	: güneş giren yerde nem olmaz. CXVIII–4

ARAPÇA VE FARSÇA UNSURLAR

ahsente zihî hüsn takaddes ve te'âlâ (a): aferin, ne kadar hoş bu güzellik; yüce ve kutlu olsun. I–2

aslaha'llâhü şânehu ebedâ (a): Allah, onun hâlini, tabiatını ebedî olarak ıslâh etsin. II–2

bi–hamdu'llah (a): Allah'a şükür olsun. CCCXLVIII–1, Mu 1

bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm (a): rahîm ve rahmân olan Allah'ın adı ile. CCXVIII–1

dânâ–yı bî–nazîr ü şehen–şâh–ı bî–vezîr/sultân–ı her mekâN ü hüküm–rân–ı her–diyâr (f): eşsiz bilgin ve veziri olmayan bir padişah, her yerin sultanı ve bütün ülkelere hükmedici. Uz III–2

der na't–ı nebî sallallahü aleyhi ve sellem (a): Hz. Peygamberin (S.A.V.) vasıflandırılması hakkında. Uz IV–Başlık

ed–devâ'u ebkey (a): onun ilacı (kızgın demirle) dağlamaktır. CCCXIV–2

elcinsu ile'l–cinsi yemîl (a): her cins, kendi cinsine temâyül eder. Mu 19

el–hamdüli'llah (a): Allah'a hamdolsun, Allah'a şükür. CCXVIII–2

el–kâssu lâ–yuhibbü'l–kâs (a): kıssa söyleyen, kıssa söyleyeni sevmez. CLI–5

el–leyletü hublâ (a): gece gebedir. Uz VI–37

ente melîh (a): sen güzelsin. XXXI–1

eşhedüen lâ–ilâhe illâhû (a): şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur. CCLXI–2

ez sun'–ı bî–nihâyet–i hod şâh–ı rûz–râ / mansûr kerde ber sipeh–i şâh–ı zengibâr (f): gündüzün şahı sonsuz yapışı ile gece şahının askeri üzerine galip geldi. Uz III–3

gafaru'llâhu zenbehu ve afâ (a): Allah, onun günahını mağfiret ederek affetti. III–7

hamdi li'llah (a):Allah'a hamdolsun. CXXVI–2

ihdinâ's–sırât (a): (Allahım doğru) yola ulaştır, hidayet eyle. Uz IV–127

iyyâke ve'l–ruhas (a): ruhsatlardan (kolay olan işlerden) kaçın. CLII–3

izâcâe'l–kazâ amye'l–basar (a): kaza geldiği zaman basiret kör oluyor. CXI–5

kad sayyereni ışkuke fânî feverânî (a): beni, senin aşkın galeyana getirip mahvetti. CCCXXXIII–7

ke'ttayri fi'l–kafas (a): kafesin içindeki kuş gibi CLII–1

küllü sirrin câveze'l–isneyni şâ' (a): ağızdan çıkan sır yayılır. CLVIII–2

küllü şey'in leyse fi'l–kırtâsı zâ' (a): kâğıtta yazılı olmayan her şey kaybolur. CLVIII–3

lâ–hayre illâ fi'l–vasat (a): vasat (orta) olmayan bir şeyde hayır yoktur. CLVI–2

lâ–ilâhe illa'llah (a): Allah'tan başka ilâh yoktur. Uz II–1, Uz II–2, Uz II–17

la'l ile el–firâk fîhi şifâ (a): (kırmızı) dudak ile beraber olarak diğer şeylerden ayrılmakta şifâ vardır. III–1

lâ–tahîne menâs (a): kaçacak, sığınacak yer yok. CLI–1 (Kur'an'daki Sâd sûresi, 3. âyetten alınmıştır.)

lâ–takrıbu mâle'l–yetîm (a): yetimin malına el uzatma. CCXVIII–5 (Kur'an'daki El İsrâ sûresi, 34. âyetten alınmıştır.)

leyse bişey (a): önemli değil. CCCXIV–1

mâ hüve'l–maksûd (a): istenilen şey. XXXVI–1

meger zamîrine gelmez ki el–cürûhu kısas (a): meğer vicdanına gelmez ki yaralar kısastır. CLI–2 (Kur'an'daki El–Mâîde sûresi, 45. âyetten alınmıştır.)

min zeylike levfî kefenî sâra kefânî (a): senin eteğinden kefenimde (bir parça) olursa bana kâfidir. CCCXXXIII–1

nevver–Allâhu (a): Allah nurlandırsın LXXIX–7

nûrun–alâ–nûr (a): (nur üstüne nur); daha iyi, daha âlâ. LXVII–2 (Kur'an'daki İbrâhîm Sûresi, 35. âyetten alınmıştır.)

söz budur vallâhi a'lem bi's–savâb (a): söz budur (ki) doğruluğunu (ancak) Allah bilir. XI–7

sübhâne kadîre ca'alel leyle libâsâ (A): tükenmez kudret sahibi olan Allah'ı her türlü arazlardan, kusur ve eksikliklerden

tenzih ederim ki, geceyi dinlenmek için yarattı. I–1 (Kur'an'-daki En–Nebe' sûresi, 10. âyetten alınmıştır.)

sübhâne men yüsebbehu fi'l–berri ve'l–bihâr / sübhâne men takaddese fi'l–leyli ve'n–nehâr (a): Allah'ı tenzih ve tesbih ederim ki, karada ve denizde bulunan yaratılmışlar onu tesbih ve tenzih ederler.

Allah'ı tenzih ve tesbih ederim ki, gece ve gündüz mukaddestir. (Bu beyit Kur'an'dan alınmış bir âyetin biraz değişik şeklidir.) Uz III–1

takaddes ve te'âlâ (a): yüce ve mukaddes olsun. Uz VI–73

tastîr–geşte resm–i tu der defter–i sûdur/ tahrîr–geşte ism–i tu der levh bâ–kalem (f): senin resmin gönüllerin defterinde nakşedilmiştir.

Senin ismin kalemle levh (Levh–i Mahfûz) üzerineyazılmıştır. Uz V–2

tayyiba'llâhu serâh (a): Allah, onun toprağını (mezarını) hoş kokulu etsin. CCLXXV–7

tûlicü'l–leyle fi'n–nehâr (a): geceyi gündüzün içinde gideriyorsun. CVIII–1, (Kur'an'daki El–Hadîd Sûresi, 6. âyetten alınmıştır.)

ve min el mâ'iküllü şey'in hay (a): bütün şeyler sudan can buldu, (bu âyetin tam karşılığı Kur'an'da "bütün her şeye sudan can verip yarattık" şeklindedir.) CCCXIV–5 (Kur'an'daki El–Enbiyâ sûresi, 30. âyetten alınmıştır.)

yâ–kerîm (a): ey kerim (cömert)! CCXVIII–6

yâ sâhibe'n–nübüvveti yâ hâdi'el–ümem/ente'llezi tefaddale bi'l–cûdi ve'l-kerem (a): ey peygamberliğin sahibi, ey ümmetlerin doğru yolu göstereni!

Kerem ve cömertlik faziletinin sahibi. Uz V–1

zelzeletü's–sâ'ati şev'un azîm (a): saatin (kıyamet günü) depremi çok büyük bir şeydir. CCXXIII–8 (Kur'an'daki El–Hâc Sûresi, 1. âyetten alınmıştır.)

{ kutupyıldızı kitaplığı }
808

40 TL.